

Κατὰ Ἰωάννην

Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεόν, καὶ θεὸς ἦν ὁ **1**
 λόγος. Οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν θεόν. Πάντα δι' αὐτοῦ **2**
 ἐγένετο, καὶ χωρὶς¹ αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν ὃ γέγονεν. Ἐν αὐτῷ **4**
 ζωὴ ἦν, καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ **5**
 σκοτίᾳ² φαίνει,³ καὶ ἡ σκοτία² αὐτὸ οὐ κατέλαβεν.⁴ Ἐγένετο **6**
 ἄνθρωπος ἀπεσταλμένος παρὰ θεοῦ, ὄνομα αὐτῷ Ἰωάννης. **7**
 Οὗτος ἦλθεν εἰς μαρτυρίαν,⁵ ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός, ἵνα
 πάντες πιστεύσωσιν δι' αὐτοῦ. Οὐκ ἦν ἐκεῖνος τὸ φῶς, ἀλλ' ἵνα **8**
 μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός. Ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν,⁶ ὃ φωτίζει⁷ **9**
 πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον. Ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, **10**
 καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ᾔγνω. **11**
 Εἰς τὰ ἴδια ἦλθεν, καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον.⁸ Ὅσοι δὲ **12**
 ἔλαβον αὐτόν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα θεοῦ γενέσθαι, τοῖς
 πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ: οἳ οὐκ ἐξ αἱμάτων, οὐδὲ ἐκ **13**
 θελήματος σαρκός, οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρός, ἀλλ' ἐκ θεοῦ
 ἐγεννήθησαν. Καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν⁹ ἐν ἡμῖν **14**
 – καὶ ἐθεασάμεθα¹⁰ τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς¹¹

¹χωρὶς, separate, apart from (gen). ²σκοτία, ας, ἡ, darkness. ³φαίνω, shine, appear. ⁴καταλαμβάνω, overtake, apprehend. ⁵μαρτυρία, ας, ἡ, testimony, witness. ⁶ἀληθινός, true, genuine. ⁷φωτίζω, give light, enlighten. ⁸παραλαμβάνω, receive, take. ⁹σκηνώ, dwell, stay in a tent. ¹⁰θεάομαι, look at, behold. ¹¹μονογενής, only begotten, only.

παρὰ πατρός – πλήρης¹ χάριτος καὶ ἀληθείας. Ἰωάννης μαρτυρεῖ 15
 περὶ αὐτοῦ, καὶ κέκραγεν λέγων, Οὗτος ἦν ὃν εἶπον, Ὁ ὀπίσω²
 μου ἐρχόμενος ἔμπροσθέν³ μου γέγονεν· ὅτι πρῶτός μου ἦν. Καὶ 16
 ἐκ τοῦ πληρώματος⁴ αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν, καὶ χάριν
 ἀντὶ⁵ χάριτος. Ὅτι ὁ νόμος διὰ Μωσέως ἐδόθη, ἡ χάρις καὶ ἡ 17
 ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ ἐγένετο. Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακεν 18
 πώποτε·⁶ ὁ μονογενὴς⁷ υἱός, ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον⁸ τοῦ πατρὸς,
 ἐκεῖνος ἐξηγήσατο.⁹

Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία¹⁰ τοῦ Ἰωάννου, ὅτε ἀπέστειλαν οἱ 19
 Ἰουδαῖοι ἐξ Ἱεροσολύμων ἱερεῖς¹¹ καὶ Λευῖτας¹² ἵνα ἐρωτήσωσιν
 αὐτόν, Σὺ τίς εἶ; Καὶ ὡμολόγησεν,¹³ καὶ οὐκ ἡρνήσατο·¹⁴ καὶ 20
 ὡμολόγησεν¹³ ὅτι Οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ χριστός. Καὶ ἠρώτησαν αὐτόν, 21
 Τί οὖν; Ἡλίας¹⁵ εἶ σύ; Καὶ λέγει, Οὐκ εἰμὶ. Ὁ προφήτης εἶ σύ;
 Καὶ ἀπεκρίθη, Οὐ. Εἶπον οὖν αὐτῷ, Τίς εἶ; Ἵνα ἀποκρισῇ¹⁶ 22
 δώμεν τοῖς πέμψασιν ἡμᾶς. Τί λέγεις περὶ σεαυτοῦ;¹⁷ Ἔφη, Ἐγὼ 23
 φωνὴ βοῶντος¹⁸ ἐν τῇ ἐρήμῳ,¹⁹ Εὐθύνατε²⁰ τὴν ὁδὸν κυρίου,
 καθὼς εἶπεν Ἡσαΐας²¹ ὁ προφήτης. Καὶ οἱ ἀπεσταλμένοι ἦσαν ἐκ 24
 τῶν Φαρισαίων. Καὶ ἠρώτησαν αὐτόν, καὶ εἶπον αὐτῷ, Τί οὖν 25

¹ πλήρης, full. ² ὀπίσω, behind, after (gen). ³ ἔμπροσθεν, in front of, before (gen). ⁴ πληρῶμα, τοσ, τό, fullness, fulfillment. ⁵ ἀντί, instead of, in place of. ⁶ πώποτε, ever yet, any time. ⁷ μονογενής, only begotten, only. ⁸ κόλπος, ου, ὁ, bosom, breast. ⁹ ἐξηγέομαι, explain, describe. ¹⁰ μαρτυρία, ας, ἡ, testimony, witness. ¹¹ ἱερεὺς, ἑως, ὁ, priest. ¹² Λευῖτης, ου, ὁ, Levite. ¹³ ὁμολογέω, confess, profess. ¹⁴ ἀρνέομαι, deny, repudiate. ¹⁵ Ἡλίας, ου, ὁ, Elijah. ¹⁶ ἀποκρισῇ, εως, ἡ, answer, reply. ¹⁷ σεαυτοῦ, yourself, of you. ¹⁸ βοάω, cry aloud, shout. ¹⁹ ἔρημος, ου, ἡ, wilderness, desert. ²⁰ εὐθύνω, make straight, guide. ²¹ Ἡσαΐας, ου, ὁ, Isaiah.

βαπτίζεις, εἰ σὺ οὐκ εἶ ὁ χριστός, οὔτε Ἡλίας,¹ οὔτε ὁ προφήτης; 26

Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰωάννης λέγων, Ἐγὼ βαπτίζω ἐν ὕδατι:

μέσος δὲ ὑμῶν ἔστηκεν ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε. Αὐτός ἐστιν ὁ 27

ὀπίσω² μου ἐρχόμενος, ὃς ἔμπροσθέν³ μου γέγονεν: οὗ ἐγὼ οὐκ

εἰμὶ ἄξιος⁴ ἵνα λύσω⁵ αὐτοῦ τὸν ἱμάντα⁶ τοῦ ὑποδήματος.⁷ Ταῦτα 28

ἐν Βηθανίᾳ⁸ ἐγένετο πέραν⁹ τοῦ Ἰορδάνου,¹⁰ ὅπου ἦν Ἰωάννης

βαπτίζων.

Τῇ ἐπαύριον¹¹ βλέπει τὸν Ἰησοῦν ἐρχόμενον πρὸς αὐτόν, καὶ λέγει, 29

Ἴδε ὁ ἀμνός¹² τοῦ θεοῦ, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. 30

Οὗτός ἐστιν περὶ οὗ ἐγὼ εἶπον, Ὅπίσω² μου ἔρχεται ἀνὴρ ὃς

ἔμπροσθέν³ μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν. Καγὼ οὐκ ᾔδειν 31

αὐτόν: ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ¹³ τῷ Ἰσραήλ, διὰ τοῦτο ἤλθον ἐγὼ ἐν

τῷ ὕδατι βαπτίζων. Καὶ ἐμαρτύρησεν Ἰωάννης λέγων ὅτι 32

Τεθέαμαι¹⁴ τὸ πνεῦμα καταβαῖνον ὡσεὶ¹⁵ περιστερὰν¹⁶ ἐξ

οὐρανοῦ, καὶ ἔμεινεν ἐπ' αὐτόν. Καγὼ οὐκ ᾔδειν αὐτόν: ἀλλ' ὁ 33

πέμψας με βαπτίζειν ἐν ὕδατι, ἐκεῖνός μοι εἶπεν, Ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς

τὸ πνεῦμα καταβαῖνον καὶ μένον ἐπ' αὐτόν, οὗτός ἐστιν ὁ

βαπτίζων ἐν πνεύματι ἁγίῳ. Καγὼ εἶδρακα, καὶ μεμαρτύρηκα 34

¹ Ἡλίας, ου, ὁ, Elijah. ² ὀπίσω, behind, after (gen). ³ ἔμπροσθεν, in front of, before (gen). ⁴ ἄξιος, worthy, deserving. ⁵ λύω, I will untie, I will loose. ⁶ ἱμάς, ἄντος, ὁ, thong, strap. ⁷ ὑπόδημα, τος, τό, sandal, shoe. ⁸ Βηθανία, ας, ἡ, Bethany. ⁹ πέραν, on the other side of, beyond (gen). ¹⁰ Ἰορδάνης, ου, ὁ, Jordan. ¹¹ ἐπαύριον, on the morrow, on the next day. ¹² ἀμνός, οὔ, ὁ, lamb. ¹³ φανερόω, reveal, manifest. ¹⁴ θεάομαι, look at, behold. ¹⁵ ὡσεὶ, like, about. ¹⁶ περιστέρα, ας, ἡ, dove.

ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.

Τῇ ἐπαύριον¹ πάλιν εἰστήκει ὁ Ἰωάννης, καὶ ἐκ τῶν μαθητῶν 35
 αὐτοῦ δύο: καὶ ἐμβλέψας² τῷ Ἰησοῦ περιπατοῦντι, λέγει, Ἴδε ὁ 36
 ἀμνὸς³ τοῦ θεοῦ. Καὶ ἤκουσαν αὐτοῦ οἱ δύο μαθηταὶ λαλοῦντος, 37
 καὶ ἠκολούθησαν τῷ Ἰησοῦ. Στραφεῖς⁴ δὲ ὁ Ἰησοῦς καὶ 38
 θεασάμενος⁵ αὐτοὺς ἀκολουθοῦντας, λέγει αὐτοῖς, Τί ζητεῖτε; Οἱ
 δὲ εἶπον αὐτῷ, Ῥαββί – ὃ λέγεται ἐρμηνεύμενον,⁶ Διδάσκαλε
 – ποῦ⁷ μένεις; Λέγει αὐτοῖς, Ἔρχεσθε καὶ ἴδετε. Ἦλθον καὶ 39
 εἶδον ποῦ⁸ μένει: καὶ παρ' αὐτῷ ἔμειναν τὴν ἡμέραν ἐκείνην: ὥρα
 ἦν ὡς δεκάτη.⁹ Ἦν Ἀνδρέας¹⁰ ὁ ἀδελφὸς Σίμωνος Πέτρου εἷς ἐκ 40
 τῶν δύο τῶν ἀκουσάντων παρὰ Ἰωάννου καὶ ἀκολουθησάντων
 αὐτῷ. Εὐρίσκει οὗτος πρῶτος τὸν ἀδελφὸν τὸν ἴδιον Σίμωνα, καὶ 41
 λέγει αὐτῷ, Εὐρήκαμεν τὸν Μεσίαν¹¹ – ὃ ἐστιν
 μεθερμηνεύμενον,¹² χριστός. Καὶ ἤγαγεν αὐτὸν πρὸς τὸν 42
 Ἰησοῦν. Ἐμβλέψας² αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, Σὺ εἶ Σίμων ὁ υἱὸς
 Ἰωνᾶ:¹³ σὺ κληθήσῃ Κηφᾶς¹⁴ – ὃ ἐρμηνεύεται⁶ Πέτρος.

¹ ἐπαύριον, on the morrow, on the next day. ² ἐμβλέπω, look at, look into. ³ ἀμνός, οὐ, ὁ, lamb. ⁴ στρέφω, turn, am converted. ⁵ θεάομαι, look at, behold. ⁶ ἐρμηνεύω, interpret, translate. ⁷ ποῦ, where?. ⁸ ποῦ, somewhere, about. ⁹ δέκατος, tenth. ¹⁰ Ἀνδρέας, ου, ὁ, Andrew. ¹¹ Μεσσίας, ου, ὁ, Messiah, Anointed One. ¹² μεθερμηνεύω, translate, interpret. ¹³ Ἰωνᾶς, ᾱ, ὁ, Jonah. ¹⁴ Κηφᾶς, ᾱ, ὁ, Cephas.

Τῇ ἐπαύριον¹ ἤθελέησεν ἐξελθεῖν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, καὶ εὕρισκει 43
 Φίλιππον,² καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἀκολούθει μοι. Ἦν δὲ ὁ 44
 Φίλιππος² ἀπὸ Βηθσαϊδᾶ,³ ἐκ τῆς πόλεως Ἀνδρέου⁴ καὶ Πέτρου. 45
 Εὕρισκει Φίλιππος² τὸν Ναθαναήλ,⁵ καὶ λέγει αὐτῷ, Ὃν
 ἔγραψεν Μωσῆς ἐν τῷ νόμῳ καὶ οἱ προφῆται εὐρήκαμεν, Ἰησοῦν
 τὸν υἱὸν τοῦ Ἰωσήφ τὸν ἀπὸ Ναζαρέτ.⁶ Καὶ εἶπεν αὐτῷ 46
 Ναθαναήλ,⁵ Ἐκ Ναζαρέτ⁶ δύναται τι ἀγαθὸν εἶναι; Λέγει αὐτῷ
 Φίλιππος,² Ἔρχου καὶ ἴδε. Εἶδεν ὁ Ἰησοῦς τὸν Ναθαναήλ⁵ 47
 ἐρχόμενον πρὸς αὐτόν, καὶ λέγει περὶ αὐτοῦ, Ὡς ἀληθῶς⁷
 Ἰσραηλίτης,⁸ ἐν ᾧ δόλος⁹ οὐκ ἔστιν. Λέγει αὐτῷ Ναθαναήλ,⁵ 48
 Πόθεν¹⁰ με γινώσκεις; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, Πρὸ¹¹
 τοῦ σε Φίλιππον² φωνῆσαι,¹² ὄντα ὑπὸ τὴν συκῆν,¹³ εἰδὼν σε. 49
 Ἀπεκρίθη Ναθαναήλ⁵ καὶ λέγει αὐτῷ, Ῥαββί, σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ
 θεοῦ, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ. Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν 50
 αὐτῷ, Ὅτι εἶπόν σοι, Εἰδὼν σε ὑποκάτω¹⁴ τῆς συκῆς,¹³ πιστεύεις;
 Μείζω τούτων ὄψει. Καὶ λέγει αὐτῷ, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπ' 51
 ἄρτι¹⁵ ὄψεσθε τὸν οὐρανὸν ἀνεωρότα, καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ θεοῦ
 ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου.

¹ ἐπαύριον, on the morrow, on the next day. ² Φίλιππος, ου, ὁ, Philip. ³ Βηθσαϊδᾶ, ἡ, Bethsaida. ⁴ Ἀνδρέας, ου, ὁ, Andrew. ⁵ Ναθαναήλ, ὁ, Nathanael. ⁶ Ναζαρέτ, ἡ, Nazareth. ⁷ ἀληθῶς, truly, really. ⁸ Ἰσραηλίτης, ου, ὁ, Israelite. ⁹ δόλος, ου, ὁ, guile, deceit. ¹⁰ πόθεν, from where? whence. ¹¹ πρό, before (gen), before. ¹² φωνέω, call, crow. ¹³ συκῆ, ἡς, ἡ, fig tree. ¹⁴ ὑποκάτω, under, below. ¹⁵ ἄρτι, now, just now.

Καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ γάμος¹ ἐγένετο ἐν Κανᾶ² τῆς Γαλιλαίας, καὶ 2
 ἦν ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ ἐκεῖ· ἐκλήθη δὲ καὶ ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ 2
 μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὸν γάμον.¹ Καὶ ὑστερήσαντος³ οἴνου,⁴ λέγει ἡ 3
 μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ πρὸς αὐτόν, Οἶνον⁴ οὐκ ἔχουσιν. Λέγει αὐτῇ ὁ 4
 Ἰησοῦς, Τί ἐμοὶ καὶ σοί, γύναι; Οὐπω⁵ ἤκει⁶ ἡ ὥρα μου. Λέγει ἡ 5
 μήτηρ αὐτοῦ τοῖς διακόνοις,⁷ Ὅ τι ἂν λέγῃ ὑμῖν, ποιήσατε. 6
 Ἦσαν δὲ ἐκεῖ ὑδρίαί⁸ λίθιναι⁹ ἑξ¹⁰ κείμεναι¹¹ κατὰ τὸν
 καθαρισμὸν¹² τῶν Ἰουδαίων, χωροῦσαι¹³ ἀνὰ¹⁴ μετρητὰς¹⁵ δύο ἢ
 τρεῖς. Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Γεμίσατε¹⁶ τὰς ὑδρίας⁸ ὕδατος. Καὶ 7
 ἐγένισαν¹⁶ αὐτὰς ἕως ἄνω.¹⁷ Καὶ λέγει αὐτοῖς, Ἀντλήσατε¹⁸ νῦν, 8
 καὶ φέρετε τῷ ἀρχιτρικλίνῳ.¹⁹ Καὶ ἤνεγκαν. Ὡς δὲ ἐγεύσατο²⁰ ὁ 9
 ἀρχιτρίκλινος¹⁹ τὸ ὕδωρ οἴνον⁴ γεγεννημένον, καὶ οὐκ ᾔδει πόθεν²¹
 ἐστίν – οἱ δὲ διάκονοι⁷ ᾔδεισαν οἱ ἠγνολογότες¹⁸ τὸ ὕδωρ – φωνεῖ²²
 τὸν νυμφίον²³ ὁ ἀρχιτρίκλινος,¹⁹ καὶ λέγει αὐτῷ, Πᾶς ἄνθρωπος 10
 πρῶτον τὸν καλὸν οἶνον⁴ τίθησιν, καὶ ὅταν μεθυσθῶσιν,²⁴ τότε
 τὸν ἐλάσσων²⁵ σὺ τετήρηκας τὸν καλὸν οἶνον⁴ ἕως ἄρτι.²⁶ Ταύτην 11
 ἐποίησεν τὴν ἀρχὴν τῶν σημείων ὁ Ἰησοῦς ἐν Κανᾶ² τῆς
 Γαλιλαίας, καὶ ἐφανέρωσεν²⁷ τὴν δόξαν αὐτοῦ· καὶ ἐπίστευσαν

¹ γάμος, ου, ὁ, marriage, wedding. ² Κανᾶ, ἡ, Cana. ³ ὑστερέω, lack, need. ⁴ οἶνος, ου, ὁ, wine. ⁵ οὐπω, not yet. ⁶ ἤκω, have come, am present. ⁷ διάκονος, ου, ὁ, minister, deacon. ⁸ ὑδρία, ας, ἡ, water pot, jar. ⁹ λίθινος, of stone, made of stone. ¹⁰ ἑξ, six. ¹¹ κείμεαι, lie, be laid. ¹² καθαρισμός, ου, ὁ, cleansing, purification. ¹³ χωρέω, make room for, hold. ¹⁴ ἀνά, upwards, upon. ¹⁵ μετρητής, ου, ὁ, liquid measure, measure. ¹⁶ γεμίζω, fill, load. ¹⁷ ἄνω, up, above. ¹⁸ ἀντλέω, draw water, draw. ¹⁹ ἀρχιτρίκλινος, ου, ὁ, headwaiter, butler. ²⁰ γεύομαι, taste, experience. ²¹ πόθεν, from where? whence. ²² φωνέω, call, crow. ²³ νυμφίος, ου, ὁ, bridegroom. ²⁴ μεθύω, be drunken, am drunk. ²⁵ ἐλάσσων, lesser, less. ²⁶ ἄρτι, now, just now. ²⁷ φανερώω, reveal, manifest.

εἰς αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

Μετὰ τοῦτο κατέβη εἰς Καπερναοῦμ,¹ αὐτὸς καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, 12

καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· καὶ ἐκεῖ ἔμειναν οὐ
πολλὰς ἡμέρας.

Καὶ ἐγγὺς² ἦν τὸ Πάσχα³ τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη εἰς Ἱεροσόλυμα 13

ὁ Ἰησοῦς. Καὶ εὔρεν ἐν τῷ ἱερῷ τοὺς πωλοῦντας⁴ βόας⁵ καὶ 14

πρόβατα⁶ καὶ περιστεράς,⁷ καὶ τοὺς κερματιστάς⁸ καθημένους. 15

Καὶ ποιήσας φραγέλλιον⁹ ἐκ σχοινίων¹⁰ πάντας ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ

ἱεροῦ, τὰ τε πρόβατα⁶ καὶ τοὺς βόας⁵ καὶ τῶν κολλυβιστῶν¹¹

ἐξέχεεν¹² τὸ κέρμα,¹³ καὶ τὰς τραπέζας¹⁴ ἀνέστρεψεν¹⁵· καὶ τοῖς 16

τὰς περιστεράς⁷ πωλοῦσιν⁴ εἶπεν, Ἄρατε ταῦτα ἐντεῦθεν¹⁶· μὴ

ποιεῖτε τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου οἶκον ἐμπορίου.¹⁷ Ἐμνήσθησαν 17

δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι γεγραμμένον ἐστίν, Ὁ ζήλος¹⁹ τοῦ οἴκου

σου καταφάγεται²⁰ με. Ἀπεκρίθησαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ εἶπον 18

αὐτῷ, Τί σημεῖον δεικνύεις²¹ ἡμῖν, ὅτι ταῦτα ποιεῖς; Ἀπεκρίθη 19

Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Λύσατε²² τὸν ναὸν²³ τοῦτον, καὶ ἐν

τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν. Εἶπον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι, 20

¹ Καπερναοῦμ, ἡ, Capernaum. ² ἐγγύς, near. ³ πάσχα, τό, passover, passover feast. ⁴ πωλέω, sell. ⁵ βούς, ὁ, ox, cow. ⁶ πρόβατον, οὐ, τό, sheep. ⁷ περιστέρα, ἄς, ἡ, dove. ⁸ κερματιστής, οὐ, ὁ, money-changer. ⁹ φραγέλλιον, οὐ, τό, whip, lash. ¹⁰ σχοινίον, οὐ, τό, rope, cord. ¹¹ κολλυβιστής, οὐ, ὁ, moneychanger, money-changer. ¹² ἐκχέω, pour out, shed. ¹³ κέρμα, τος, τό, piece of money, coin. ¹⁴ τράπεζα, ἡς, ἡ, table. ¹⁵ ἀναστρέφω, return, live. ¹⁶ ἐντεῦθεν, hence, on each side. ¹⁷ ἐμπορίον, οὐ, τό, market, market-house. ¹⁸ μνησθῆναι, remember, recall. ¹⁹ ζήλος, οὐ, ὁ, zeal, jealousy. ²⁰ κατεσθίω, eat up, devour. ²¹ δείκνυμι, show, point out. ²² λύω, untie, loose. ²³ ναός, οὐ, ὁ, temple, shrine.

Τεσσαράκοντα¹ καὶ ἕξ² ἔτεσιν³ ὠκοδομήθη⁴ ὁ ναὸς⁵ οὗτος, καὶ σὺ
 ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερεῖς αὐτόν; Ἐκεῖνος δὲ ἔλεγεν περὶ τοῦ ναοῦ⁶ 21
 τοῦ σώματος αὐτοῦ. Ὅτε οὖν ἠγγέρθη ἐκ νεκρῶν, ἐμνήσθησαν⁶ 22
 οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι τοῦτο ἔλεγεν: καὶ ἐπίστευσαν τῇ γραφῇ,
 καὶ τῷ λόγῳ ᾧ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς.

Ὡς δὲ ἦν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐν τῷ Πάσχα,⁷ ἐν τῇ ἑορτῇ,⁸ πολλοὶ 23
 ἐπίστευσαν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, θεωροῦντες αὐτοῦ τὰ σημεῖα ἃ
 ἐποίει. Αὐτὸς δὲ ὁ Ἰησοῦς οὐκ ἐπίστευεν ἐαυτὸν αὐτοῖς, διὰ τὸ 24
 αὐτὸν γινώσκειν πάντας, καὶ ὅτι οὐ χρεῖαν⁹ εἶχεν ἵνα τις 25
 μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ ἀνθρώπου: αὐτὸς γὰρ ἐγίνωσκεν τί ἦν ἐν τῷ
 ἀνθρώπῳ.

Ἦν δὲ ἄνθρωπος ἐκ τῶν Φαρισαίων, Νικόδημος¹⁰ ὄνομα αὐτῷ, 3
 ἄρχων¹¹ τῶν Ἰουδαίων: οὗτος ἦλθεν πρὸς αὐτὸν νυκτός, καὶ εἶπεν 2
 αὐτῷ, Ῥαββί, οἶδαμεν ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐλήλυθας διδάσκαλος:
 οὐδεὶς γὰρ ταῦτα τὰ σημεῖα δύναται ποιεῖν ἢ σὺ ποιεῖς, ἐὰν μὴ ἦ
 ὁ θεὸς μετ' αὐτοῦ. Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ἀμὴν 3
 ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μὴ τις γεννηθῇ ἄνωθεν,¹² οὐ δύναται ἰδεῖν
 τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. Λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ Νικόδημος,¹⁰ Πῶς 4

¹ τεσσαράκοντα, forty, 40. ² ἕξ, six, 6. ³ ἔτος, ους, τό, year. ⁴ οἰκοδομέω, build up, construct. ⁵ ναός, οὔ, ὁ, temple, shrine. ⁶ μιμνήσκομαι, remember, recall. ⁷ πάσχα, τό, passover, passover feast. ⁸ ἑορτή, ἡς, ἡ, feast, festival. ⁹ χρεία, ας, ἡ, need, necessity. ¹⁰ Νικόδημος, ου, ὁ, Nicodemus. ¹¹ ἄρχων, οντος, ὁ, ruler, prince. ¹² ἄνωθεν, from above, again.

δύναται ἄνθρωπος γεννηθῆναι γέρον¹ ὦν; Μὴ δύναται εἰς τὴν
 κοιλίαν² τῆς μητρὸς αὐτοῦ δεύτερον³ εἰσελθεῖν καὶ γεννηθῆναι; 5
 Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μὴ τις γεννηθῇ ἐξ
 ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν
 τοῦ θεοῦ. Τὸ γεγεννημένον ἐκ τῆς σαρκὸς σὰρξ ἐστίν· καὶ τὸ 6
 γεγεννημένον ἐκ τοῦ πνεύματος πνεῦμά ἐστιν. Μὴ θαυμάσης⁴ 7
 ὅτι εἶπόν σοι, Δεῖ ὑμᾶς γεννηθῆναι ἄνωθεν.⁵ Τὸ πνεῦμα ὅπου 8
 θέλει πνεῖ,⁶ καὶ τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀκούεις, ἀλλ' οὐκ οἶδας πόθεν⁷
 ἔρχεται καὶ ποῦ⁸ ὑπάγει· οὕτως ἐστὶν πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ
 πνεύματος. Ἀπεκρίθη Νικόδημος⁹ καὶ εἶπεν αὐτῷ, Πῶς δύναται 9
 ταῦτα γενέσθαι; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, Σὺ εἶ ὁ 10
 διδάσκαλος τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ ταῦτα οὐ γινώσκεις; Ἀμὴν ἀμὴν 11
 λέγω σοι ὅτι ὁ οἶδαμεν λαλοῦμεν, καὶ ὁ ἐωράκαμεν μαρτυροῦμεν·
 καὶ τὴν μαρτυρίαν¹⁰ ἡμῶν οὐ λαμβάνετε. Εἰ τὰ ἐπίγεια¹¹ εἶπον 12
 ὑμῖν καὶ οὐ πιστεύετε, πῶς, ἐὰν εἴπω ὑμῖν τὰ ἐπουράνια,¹²
 πιστεύσετε; Καὶ οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανόν, εἰ μὴ ὁ ἐκ 13
 τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ. 14
 Καὶ καθὼς Μωσῆς ὕψωσεν¹³ τὸν ὄφιν¹⁴ ἐν τῇ ἐρήμῳ,¹⁵ οὕτως¹⁶
 ὑψωθῆναι¹³ δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου· ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς 15

¹ γέρον, οντος, ὁ, old man. ² κοιλία, ας, ἡ, belly, womb. ³ δεύτερος, second. ⁴ θαυμάζω, am amazed, marvel at. ⁵ ἄνωθεν, from above, again.

⁶ πνέω, blow. ⁷ πόθεν, from where? whence. ⁸ ποῦ, where?. ⁹ Νικόδημος, ου, ὁ, Nicodemus. ¹⁰ μαρτυρία, ας, ἡ, testimony, witness. ¹¹ ἐπίγειος, of the earth, earthly. ¹² ἐπουράνιος, heavenly, celestial. ¹³ ὑψόω, lift up, exalt. ¹⁴ ὄφεις, εως, ὁ, snake, serpent. ¹⁵ ἐρημος, ου, ἡ, wilderness, desert. ¹⁶ οὕτως, thus, so.

αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχη ζωὴν αἰώνιον.

Οὕτως γὰρ ἠγάπησεν ὁ θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν 16

μονογενῆ¹ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται,

ἀλλ' ἔχη ζωὴν αἰώνιον. Οὐ γὰρ ἀπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ 17

εἰς τὸν κόσμον ἵνα κρίνῃ τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σωθῇ ὁ κόσμος

δι' αὐτοῦ. Ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν οὐ κρίνεται· ὁ δὲ μὴ πιστεύων 18

ἤδη κέκριται, ὅτι μὴ πεπίστευκεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ μονογενοῦς¹

υἱοῦ τοῦ θεοῦ. Αὕτη δέ ἐστιν ἡ κρίσις,² ὅτι τὸ φῶς ἐλήλυθεν εἰς 19

τὸν κόσμον, καὶ ἠγάπησαν οἱ ἄνθρωποι μᾶλλον τὸ σκότος³ ἢ τὸ

φῶς· ἦν γὰρ πονηρὰ αὐτῶν τὰ ἔργα. Πᾶς γὰρ ὁ φαῦλα⁴ πράσων 20

μισεῖ⁶ τὸ φῶς, καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα μὴ ἐλεγχθῇ⁷ τὰ

ἔργα αὐτοῦ. Ὁ δὲ ποιῶν τὴν ἀλήθειαν ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα 21

φανερωθῇ⁸ αὐτοῦ τὰ ἔργα, ὅτι ἐν θεῷ ἐστιν εἰργασμένα.⁹

Μετὰ ταῦτα ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὴν Ἰουδαίαν 22

γῆν· καὶ ἐκεῖ διέτριβεν¹⁰ μετ' αὐτῶν καὶ ἐβάπτιζεν. Ἦν δὲ καὶ 23

Ἰωάννης βαπτίζων ἐν Αἰνῶν¹¹ ἐγγὺς¹² τοῦ Σαλήμ,¹³ ὅτι ὕδατα

πολλὰ ἦν ἐκεῖ· καὶ παρεγίνοντο¹⁴ καὶ ἐβαπτίζοντο. Οὐπω¹⁵ γὰρ 24

ἦν βεβλημένος εἰς τὴν φυλακὴν¹⁶ ὁ Ἰωάννης. Ἐγένετο οὖν 25

¹ μονογενής, only begotten, only. ² κρίσις, εως, ἡ, judgment, judging. ³ σκότος, ους, τό, darkness. ⁴ φαῦλος, worthless, bad. ⁵ πράσσω, do, perform. ⁶ μισέω, hate, detest. ⁷ ἐλέγχω, convict, reprove. ⁸ φανερῶ, reveal, manifest. ⁹ ἐργάζομαι, work, word. ¹⁰ διατρίβω, continue, tarry. ¹¹ Αἰνῶν, ἡ, Aenon. ¹² ἐγγύς, near. ¹³ Σαλήμ, ἡ, Salem. ¹⁴ παραγίνομαι, come, arrive. ¹⁵ οὐπω, not yet. ¹⁶ φυλακή, ἡ, guard, prison.

ζήτησις¹ ἐκ τῶν μαθητῶν Ἰωάννου μετὰ Ἰουδαίου περὶ
καθαρισμοῦ.² Καὶ ἦλθον πρὸς τὸν Ἰωάννην καὶ εἶπον αὐτῷ, 26
Ῥαββί, ὃς ἦν μετὰ σοῦ πέραν³ τοῦ Ἰορδάνου,⁴ ὃ σὺ
μεμαρτύρηκας, ἴδε οὗτος βαπτίζει, καὶ πάντες ἔρχονται πρὸς
αὐτόν. Ἀπεκρίθη Ἰωάννης καὶ εἶπεν, Οὐ δύναται ἄνθρωπος 27
λαμβάνειν οὐδέν, ἐὰν μὴ ᾗ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. 28
Αὐτοὶ ὑμεῖς μαρτυρεῖτε ὅτι εἶπον, Οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ χριστός, ἀλλ’
ὅτι Ἀπεσταλμένος εἰμὶ ἔμπροσθεν⁵ ἐκείνου. Ὁ ἔχων τὴν νύμφην, 29
νυμφίος⁷ ἐστίν· ὁ δὲ φίλος⁸ τοῦ νυμφίου,⁷ ὁ ἐστηκώς καὶ ἀκούων
αὐτοῦ, χαρὰ χαίρει διὰ τὴν φωνὴν τοῦ νυμφίου·⁷ αὕτη οὖν ἡ
χαρὰ ἡ ἐμὴ πεπλήρωται. Ἐκεῖνον δεῖ αὐξάνειν,⁹ ἐμὲ δὲ 30
ἐλαττοῦσθαι.¹⁰

Ὁ ἄνωθεν¹¹ ἐρχόμενος ἐπάνω¹² πάντων ἐστίν. Ὁ ὢν ἐκ τῆς γῆς, ἐκ 31
τῆς γῆς ἐστίν, καὶ ἐκ τῆς γῆς λαλεῖ· ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐρχόμενος
ἐπάνω¹² πάντων ἐστίν. Καὶ ὁ ἐώρακεν καὶ ἤκουσεν, τοῦτο 32
μαρτυρεῖ· καὶ τὴν μαρτυρίαν¹³ αὐτοῦ οὐδεὶς λαμβάνει. Ὁ λαβὼν 33
αὐτοῦ τὴν μαρτυρίαν¹³ ἐσφράγισεν¹⁴ ὅτι ὁ θεὸς ἀληθής¹⁵ ἐστίν. 34
Ὅν γὰρ ἀπέστειλεν ὁ θεός, τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ λαλεῖ· οὐ γὰρ ἐκ

¹ζήτησις, εως, ἡ, debate, controversy. ²καθαρισμός, οὐ, ὁ, cleansing, purification. ³πέραν, on the other side of, beyond (gen). ⁴Ἰορδάνης, οὐ, ὁ, Jordan. ⁵ἔμπροσθεν, in front of, before (gen). ⁶νύμφη, ἡς, ἡ, bride, young woman. ⁷νυμφίος, οὐ, ὁ, bridegroom. ⁸φίλος, οὐ, ὁ, loving, friend. ⁹αὐξάνω, cause to grow, increase. ¹⁰ἐλαττώω, make lower, decrease. ¹¹ἄνωθεν, from above, again. ¹²ἐπάνω, above, over (gen). ¹³μαρτυρία, ας, ἡ, testimony, witness. ¹⁴σφραγίζω, seal, set a seal upon. ¹⁵ἀληθής, true, unconcealed.

μέτρου¹ δίδωσιν ὁ θεὸς τὸ πνεῦμα. Ὁ πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν υἱόν, καὶ 35
 πάντα δέδωκεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. Ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν ἔχει 36
 ζωὴν αἰώνιον· ὁ δὲ ἀπειθῶν² τῷ υἱῷ, οὐκ ὄψεται ζωὴν, ἀλλ' ἡ
 ὀργή³ τοῦ θεοῦ μένει ἐπ' αὐτόν.

Ὡς οὖν ἔγνω ὁ κύριος ὅτι ἤκουσαν οἱ Φαρισαῖοι ὅτι Ἰησοῦς 4
 πλείονας μαθητὰς ποιεῖ καὶ βαπτίζει ἢ Ἰωάννης – καίτοιγε⁴ 2
 Ἰησοῦς αὐτὸς οὐκ ἐβάπτιζεν, ἀλλ' οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ – ἀφήκεν 3
 τὴν Ἰουδαίαν,⁵ καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Ἔδει δὲ αὐτόν 4
 διέρχεσθαι⁶ διὰ τῆς Σαμαρείας.⁷ Ἐρχεται οὖν εἰς πόλιν τῆς 5
 Σαμαρείας⁷ λεγομένην Συχάρ,⁸ πλησίον⁹ τοῦ χωρίου¹⁰ ὃ ἔδωκεν
 Ἰακώβ Ἰωσήφ τῷ υἱῷ αὐτοῦ· ἦν δὲ ἐκεῖ πηγή¹¹ τοῦ Ἰακώβ. Ὁ 6
 οὖν Ἰησοῦς κεκοπιακῶς¹² ἐκ τῆς ὁδοιπορίας¹³ ἐκαθέζετο¹⁴ οὕτως
 ἐπὶ τῇ πηγῇ.¹¹ Ὡρα ἦν ὥσει¹⁵ ἔκτε.¹⁶ Ἐρχεται γυνὴ ἐκ τῆς 7
 Σαμαρείας⁷ ἀντλήσαι¹⁷ ὕδωρ· λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Δός μοι πιεῖν.
 Οἱ γὰρ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπεληλύθεισαν εἰς τὴν πόλιν, ἵνα τροφὰς 8
 ἀγοράσωσιν.¹⁹ Λέγει οὖν αὐτῷ ἡ γυνὴ ἡ Σαμαρεῖτις,²⁰ Πῶς σὺ 9
 Ἰουδαῖος ὢν παρ' ἐμοῦ πιεῖν αἰτεῖς, οὔσης γυναικὸς
 Σαμαρείτιδος;²⁰ – Οὐ γὰρ συγχρῶνται²¹ Ἰουδαῖοι Σαμαρεῖταις.²² 10

¹ μέτρον, ου, τό, measure, measuring rod. ² ἀπειθέω, disbelieve, disobey. ³ ὀργή, ἤς, ἡ, wrath, anger. ⁴ καίτοιγε, and yet, although. ⁵ Ἰουδαία, ας, ἡ, Judea. ⁶ διέρχομαι, cross over, pass through. ⁷ Σαμάρεια, ας, ἡ, Samaria. ⁸ Συχάρ, ἡ, Sychar. ⁹ πλησίον, near, neighbor (as a noun). ¹⁰ χωρίον, ου, τό, place, field. ¹¹ πηγή, ἤς, ἡ, spring, fountain. ¹² κοπιᾶω, toil, labor. ¹³ ὁδοιπορία, ας, ἡ, walking, journey. ¹⁴ καθέζομαι, sit down, am sitting. ¹⁵ ὥσει, like, about. ¹⁶ ἕκτος, sixth. ¹⁷ ἀντλέω, draw water, draw. ¹⁸ τροφή, ἤς, ἡ, food, nourishment. ¹⁹ ἀγοράζω, buy. ²⁰ Σαμαρεῖτις, ιδος, ἡ, Samaritan woman. ²¹ συγχράσμαι, associate with, have dealings with. ²² Σαμαρεῖτης, ου, ὁ, Samaritan.

Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῇ, Εἰ ᾔδεις τὴν δωρεάν¹ τοῦ θεοῦ,
καὶ τίς ἐστὶν ὁ λέγων σοι, Δός μοι πιεῖν, σὺ ἂν ᾔτησας αὐτόν, καὶ
ἔδωκεν ἂν σοι ὕδωρ ζῶν. Λέγει αὐτῷ ἡ γυνή, Κύριε, οὐτε 11
ἀντλημὰ² ἔχεις, καὶ τὸ φρέαρ³ ἐστὶν βαθύ·⁴ πόθεν⁵ οὖν ἔχεις τὸ
ὕδωρ τὸ ζῶν; Μὴ σὺ μεῖζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἰακώβ, ὃς 12
ἔδωκεν ἡμῖν τὸ φρέαρ,³ καὶ αὐτὸς ἐξ αὐτοῦ ἔπιεν, καὶ οἱ υἱοὶ
αὐτοῦ, καὶ τὰ θρέμματα⁶ αὐτοῦ; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν 13
αὐτῇ, Πᾶς ὁ πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου, διψήσει⁷ πάλιν· ὃς δ' 14
ἂν πίη ἐκ τοῦ ὕδατος οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ διψήσῃ⁷ εἰς τὸν
αἰῶνα· ἀλλὰ τὸ ὕδωρ ὃ δώσω αὐτῷ γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγὴ⁸
ὕδατος ἀλλομένου⁹ εἰς ζωὴν αἰώνιον. Λέγει πρὸς αὐτόν ἡ γυνή, 15
Κύριε, δός μοι τοῦτο τὸ ὕδωρ, ἵνα μὴ διψῶ,⁷ μηδὲ ἔρχομαι ἐνθάδε
ἀντλεῖν.¹¹ Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Ὑπαγε, φώνησον¹² τὸν ἄνδρα 16
σοῦ, καὶ ἐλθὲ ἐνθάδε.¹⁰ Ἀπεκρίθη ἡ γυνή καὶ εἶπεν, Οὐκ ἔχω 17
ἄνδρα. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Καλῶς¹³ εἶπας ὅτι Ἄνδρα οὐκ ἔχω· 18
πέντε¹⁴ γὰρ ἄνδρας ἔσχες, καὶ νῦν ὃν ἔχεις οὐκ ἔστιν σου ἀνὴρ·
τοῦτο ἀληθές¹⁵ εἶρηκας. Λέγει αὐτῷ ἡ γυνή, Κύριε, θεωρῶ ὅτι 19
προφήτης εἶ σύ. Οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν τῷ ὄρει τούτῳ 20
προσεκύνησαν· καὶ ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἐν Ἱεροσολύμοις ἐστὶν ὁ

¹ δωρεά, ᾧς, ἡ, gift, free gift. ² ἀντλημα, τος, τό, bucket, pail. ³ φρέαρ, ος, τό, well, pit. ⁴ βαθύς, deep, early. ⁵ πόθεν, from where? whence. ⁶ θρέμμα, τος, τό, (domesticated) animal. ⁷ διψάω, thirst, thirst for. ⁸ πηγὴ, ἡς, ἡ, spring, fountain. ⁹ ἀλλομαι, leap, spring up. ¹⁰ ἐνθάδε, within, here. ¹¹ ἀντλέω, draw water, draw. ¹² φωνέω, call, crow. ¹³ καλῶς, rightly, well. ¹⁴ πέντε, five, 5. ¹⁵ ἀληθής, true, unconcealed.

τόπος ὅπου δεῖ προσκυνεῖν. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Γύναι, 21
πίστευσόν μοι ὅτι ἔρχεται ὥρα, ὅτε οὔτε ἐν τῷ ὄρει τούτῳ οὔτε ἐν
Ἱεροσολύμοις προσκυνήσετε τῷ πατρί. Ὑμεῖς προσκυνεῖτε ὁ 22
οὐκ οἴδατε· ἡμεῖς προσκυνοῦμεν ὃ οἶδαμεν· ὅτι ἡ σωτηρία¹ ἐκ
τῶν Ἰουδαίων ἐστίν. Ἀλλ' ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐστίν, ὅτε οἱ 23
ἀληθινοὶ² προσκυνηταὶ³ προσκυνήσουσιν τῷ πατρὶ ἐν πνεύματι
καὶ ἀληθείᾳ· καὶ γὰρ ὁ πατὴρ τοιούτους ζητεῖ τοὺς
προσκυνοῦντας αὐτόν. Πνεῦμα ὁ θεός· καὶ τοὺς προσκυνοῦντας 24
αὐτόν, ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν. Λέγει αὐτῷ ἡ 25
γυνή, Οἶδα ὅτι Μεσίας⁴ ἔρχεται – ὁ λεγόμενος χριστός· ὅταν
ἔλθῃ ἐκεῖνος, ἀναγγελεῖ⁵ ἡμῖν πάντα. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Ἐγώ 26
εἰμι, ὁ λαλῶν σοι.

Καὶ ἐπὶ τούτῳ ἦλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἐθαύμασαν⁶ ὅτι μετὰ 27
γυναικὸς ἐλάλει· οὐδεὶς μέντοι⁷ εἶπεν, Τί ζητεῖς; ἢ, Τί λαλεῖς
μετ' αὐτῆς; Ἀφῆκεν οὖν τὴν ὑδρίαν⁸ αὐτῆς ἡ γυνή, καὶ ἀπῆλθεν 28
εἰς τὴν πόλιν, καὶ λέγει τοῖς ἀνθρώποις, Δεῦτε,⁹ ἴδετε ἄνθρωπον,
ὃς εἶπέν μοι πάντα ὅσα ἐποίησα· μήτι¹⁰ οὗτός ἐστιν ὁ χριστός; 30
Ἐξῆλθον ἐκ τῆς πόλεως, καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτόν. Ἐν δὲ τῷ 31
μεταξὺ¹¹ ἡρώτων αὐτόν οἱ μαθηταί, λέγοντες, Ῥαββί, φάγε. Ὁ δὲ 32

¹ σωτηρία, ας, ἡ, salvation, deliverance. ² ἀληθινός, true, genuine. ³ προσκυνητής, οὐ, ὁ, worshiper, worshipper. ⁴ Μεσσίας, ου, ὁ, Messiah, Anointed One. ⁵ ἀναγγέλλω, announce, report. ⁶ θαυμάζω, am amazed, marvel at. ⁷ μέντοι, yet, however. ⁸ ὑδρία, ας, ἡ, water pot, jar. ⁹ δεῦτε, come!. ¹⁰ μήτι, interrogative particle expecting a negative answer. ¹¹ μεταξύ, between, after.

εἶπεν αὐτοῖς, Ἐγὼ βρώσιν¹ ἔχω φαγεῖν ἣν ὑμεῖς οὐκ οἶδατε. 33

Ἔλεγον οὖν οἱ μαθηταὶ πρὸς ἀλλήλους, Μή τις ἤνεγκεν αὐτῷ

φαγεῖν; Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἐμὸν βρώμα² ἐστίν, ἵνα ποιῶ τὸ 34

θέλημα τοῦ πέμψαντός με, καὶ τελειώσω³ αὐτοῦ τὸ ἔργον. Οὐχ 35

ὑμεῖς λέγετε ὅτι Ἔτι τετράμηνός⁴ ἐστίν, καὶ ὁ θερισμός⁵ ἔρχεται;

Ἰδοὺ, λέγω ὑμῖν, ἐπάρατε⁶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν, καὶ θεάσασθε⁷

τὰς χώρας,⁸ ὅτι λευκαί⁹ εἰσιν πρὸς θερισμὸν⁵ ἤδη. Καὶ ὁ θερίζων¹⁰ 36

μισθὸν¹¹ λαμβάνει, καὶ συνάγει καρπὸν εἰς ζωὴν αἰώνιον· ἵνα καὶ

ὁ σπείρων ὁμοῦ¹² χαίρῃ καὶ ὁ θερίζων.¹⁰ Ἐν γὰρ τούτῳ ὁ λόγος 37

ἐστὶν ὁ ἀληθινός,¹³ ὅτι Ἄλλος ἐστὶν ὁ σπείρων, καὶ ἄλλος ὁ

θερίζων.¹⁰ Ἐγὼ ἀπέστειλα ὑμᾶς θερίζειν¹⁰ ὃ οὐχ ὑμεῖς 38

κεκοπιάκατε·¹⁴ ἄλλοι κεκοπιάκασιν,¹⁴ καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν κόπον¹⁵

αὐτῶν εἰσεληλύθατε.

Ἐκ δὲ τῆς πόλεως ἐκείνης πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν τῶν 39

Σαμαρειτῶν¹⁶ διὰ τὸν λόγον τῆς γυναικὸς μαρτυρούσης ὅτι

Εἶπέν μοι πάντα ὅσα ἐποίησα. Ὡς οὖν ἦλθον πρὸς αὐτὸν οἱ 40

Σαμαρεῖται,¹⁶ ἡρώτων αὐτὸν μεῖναι παρ' αὐτοῖς· καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ

δύο ἡμέρας. Καὶ πολλῶ πλείους ἐπίστευσαν διὰ τὸν λόγον αὐτοῦ, 41

¹ βρώσις, εἰς, ἡ, eating, food. ² βρώμα, τος, τό, food, food of any kind. ³ τελειόω, fill, fulfill. ⁴ τετράμηνος, ου, ἡ, lasting four months, of four months. ⁵ θερισμός, ου, ὁ, harvest, reaping. ⁶ ἐπαίρω, lift up, raise. ⁷ θεάομαι, look at, behold. ⁸ χώρα, ας, ἡ, land, region. ⁹ λευκός, white, bright. ¹⁰ θερίζω, reap, gather. ¹¹ μισθός, ου, ὁ, wages, reward. ¹² ὁμοῦ, together. ¹³ ἀληθινός, true, genuine. ¹⁴ κοπιάω, toil, labor. ¹⁵ κόπος, ου, ὁ, labor, trouble. ¹⁶ Σαμαρεῖτης, ου, ὁ, Samaritan.

τῇ τε γυναικὶ ἔλεγον ὅτι Οὐκέτι¹ διὰ τὴν σὴν² λαλιὰν³ 42
 πιστεύομεν· αὐτοὶ γὰρ ἀκηκόαμεν, καὶ οἶδαμεν ὅτι οὗτός ἐστιν
 ἀληθῶς⁴ ὁ σωτὴρ⁵ τοῦ κόσμου, ὁ χριστός.

Μετὰ δὲ τὰς δύο ἡμέρας ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν,⁶ καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν 43
 Γαλιλαίαν. Αὐτὸς γὰρ ὁ Ἰησοῦς ἐμαρτύρησεν ὅτι προφήτης ἐν 44
 τῇ ἰδίᾳ πατρίδι⁷ τιμὴν⁸ οὐκ ἔχει. Ὅτε οὖν ἦλθεν εἰς τὴν 45
 Γαλιλαίαν, ἐδέξαντο αὐτὸν οἱ Γαλιλαῖοι,⁹ πάντα ἐωρακότες ἃ
 ἐποίησεν ἐν Ἱεροσολύμοις ἐν τῇ ἑορτῇ¹⁰· καὶ αὐτοὶ γὰρ ἦλθον εἰς
 τὴν ἑορτήν.¹⁰

Ἦλθεν οὖν πάλιν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν Κανᾶ¹¹ τῆς Γαλιλαίας, ὅπου 46
 ἐποίησεν τὸ ὕδωρ οἶνον.¹² Καὶ ἦν τις βασιλικός,¹³ οὗ ὁ υἱὸς
 ἡσθένει¹⁴ ἐν Καπερναούμ.¹⁵ Οὗτος ἀκούσας ὅτι Ἰησοῦς ἦκει¹⁶ ἐκ 47
 τῆς Ἰουδαίας¹⁷ εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἀπῆλθεν πρὸς αὐτόν, καὶ
 ἡρώτα αὐτόν ἵνα καταβῇ καὶ ἰάσῃται¹⁸ αὐτοῦ τὸν υἱόν· ἔμελλεν
 γὰρ ἀποθνήσκειν. Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτόν, Ἐὰν μὴ 48
 σημεῖα καὶ τέρατα¹⁹ ἴδῃτε, οὐ μὴ πιστεύσῃτε. Λέγει πρὸς αὐτόν ὁ 49
 βασιλικός,¹³ Κύριε, κατάβηθι πρὶν²⁰ ἀποθανεῖν τὸ παιδίον μου. 50

¹ οὐκέτι, no longer, no more. ² σός, your, yours. ³ λαλιά, *āz*, ἡ, speech, way of talking. ⁴ ἀληθῶς, truly, really. ⁵ σωτήρ, ἥρος, ὁ, savior, deliverer. ⁶ ἐκεῖθεν, from there, from that place. ⁷ πατρίς, ἰδος, ἡ, of one's fathers, fatherland. ⁸ τιμή, ἡς, ἡ, honor, price. ⁹ Γαλιλαῖος, Galilean. ¹⁰ ἑορτῇ, ἡς, ἡ, feast, festival. ¹¹ Κανᾶ, ἡ, Cana. ¹² οἶνος, ου, ὁ, wine. ¹³ βασιλικός, royal, connected with a king. ¹⁴ ἡσθενέω, be weak, sick. ¹⁵ Καπερναούμ, ἡ, Capernaum. ¹⁶ ἦκω, have come, am present. ¹⁷ Ἰουδαία, ας, ἡ, Judea. ¹⁸ ἰάομαι, heal. ¹⁹ τέρας, ατος, τό, wonder, portent. ²⁰ πρὶν, before, formerly.

Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Πορεύου· ὁ υἱός σου ζῇ. Καὶ ἐπίστευσεν ὁ
 ἄνθρωπος τῷ λόγῳ ᾧ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐπορεύετο. Ἦδη 51
 δὲ αὐτοῦ καταβαίνοντος, οἱ δοῦλοι αὐτοῦ ἀπήντησαν¹ αὐτῷ, καὶ
 ἀπήγγειλαν² λέγοντες ὅτι Ὁ παῖς³ σου ζῇ. Ἐπύθετο⁴ οὖν παρ' 52
 αὐτῶν τὴν ὥραν ἐν ἣ κομψότερον⁵ ἔσχεν. Καὶ εἶπον αὐτῷ ὅτι
 Χθές⁶ ὥραν ἐβδόμην⁷ ἀφῆκεν αὐτὸν ὁ πυρετός.⁸ Ἔγνων οὖν ὁ 53
 πατήρ ὅτι ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, ἐν ἣ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ὅτι Ὁ υἱός
 σου ζῇ· καὶ ἐπίστευσεν αὐτὸς καὶ ἡ οἰκία αὐτοῦ ὅλη. Τοῦτο 54
 πάλιν δεύτερον⁹ σημεῖον ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἐλθὼν ἐκ τῆς
 Ἰουδαίας¹⁰ εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

Μετὰ ταῦτα ἦν ἡ ἐορτὴ¹¹ τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη ὁ Ἰησοῦς εἰς 5
 Ἱεροσόλυμα.

Ἔστιν δὲ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐπὶ τῇ προβατικῇ¹² κολυμβήθρᾳ,¹³ ἣ 2
 ἐπιλεγομένη¹⁴ Ἑβραϊστὶ¹⁵ Βηθεςδα,¹⁶ πέντε¹⁷ στοὰς¹⁸ ἔχουσα. Ἐν 3
 ταύταις κατέκειτο¹⁹ πλῆθος²⁰ πολὺ τῶν ἀσθενούντων,²¹ τυφλῶν,
 χωλῶν,²² ξηρῶν,²³ ἐκδεχομένων²⁴ τὴν τοῦ ὕδατος κίνησιν.²⁵ 4
 Ἄγγελος γὰρ κατὰ καιρὸν κατέβαινεν ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ,¹³ καὶ

¹ ἀπαντάω, meet, encounter. ² ἀπαγγέλλω, announce, report. ³ παῖς, ὁ, male or female child, servant. ⁴ πυνθάνομαι, inquire, ask. ⁵ κομψότερον, better, in better health. ⁶ χθές, yesterday. ⁷ ἐβδομος, seventh. ⁸ πυρετός, οὗ, ὁ, fever. ⁹ δεύτερος, second. ¹⁰ Ἰουδαία, ας, ἡ, Judea. ¹¹ ἐορτὴ, ἡς, ἡ, feast, festival. ¹² προβατικός, pertaining to sheep. ¹³ κολυμβήθρα, ας, ἡ, pool, swimming-place. ¹⁴ ἐπιλέγω, call or name, choose. ¹⁵ Ἑβραϊστὶ, Hebrew. ¹⁶ Βηθεςδα, ἡ, Bethesda. ¹⁷ πέντε, five, 5. ¹⁸ στοά, ᾱς, ἡ, portico, colonnade. ¹⁹ κατέκειμαι, lie down, lie sick. ²⁰ πλῆθος, οὗς, τό, multitude. ²¹ ἀσθενέω, be weak, sick. ²² χωλός, lame, deprived of a foot. ²³ ξηρός, dry, withered. ²⁴ ἐκδέχομαι, await, expect. ²⁵ κίνησις, εως, ἡ, moving, stirring.

ἐτάρασσεν¹ τὸ ὕδωρ· ὁ οὖν πρῶτος ἐμβὰς² μετὰ τὴν ταραχὴν³ τοῦ
 ὕδατος, ὑγιής⁴ ἐγίνετο, ᾧ δὴποτε⁵ κατείχετο⁶ νοσήματι.⁷ Ἦν δέ 5
 τις ἄνθρωπος ἐκεῖ τριάκοντα⁸ ὀκτῶ⁹ ἔτη¹⁰ ἔχων ἐν τῇ ἀσθενείᾳ.¹¹ 6
 Τοῦτον ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς κατακείμενον,¹² καὶ γνοὺς ὅτι πολλὴν ἤδη
 χρόνον ἔχει, λέγει αὐτῷ, Θέλεις ὑγιής⁴ γενέσθαι; Ἀπεκρίθη αὐτῷ 7
 ὁ ἀσθενῶν,¹³ Κύριε, ἄνθρωπον οὐκ ἔχω ἵνα, ὅταν ταραχθῇ¹ τὸ
 ὕδωρ, βάλῃ με εἰς τὴν κολυμβήθραν·¹⁴ ἐν ᾧ δὲ ἔρχομαι ἐγώ,
 ἄλλος πρό¹⁵ ἐμοῦ καταβαίνει. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἐγείραι, 8
 ἄρον τὸν κράββατόν¹⁶ σου, καὶ περιπάτει. Καὶ εὐθέως ἐγένετο 9
 ὑγιής⁴ ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἤρεν τὸν κράββατον¹⁶ αὐτοῦ καὶ
 περιεπάτει. Ἦν δὲ σάββατον ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ.

Ἔλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ τεθεραπευμένῳ,¹⁷ Σάββατόν ἐστιν· οὐκ 10
 ἐξεστίν¹⁸ σοι ἄραι τὸν κράββατον.¹⁶ Ἀπεκρίθη αὐτοῖς, Ὅ ποιήσας 11
 με ὑγιῆ,⁴ ἐκεῖνός μοι εἶπεν, Ἄρον τὸν κράββατόν¹⁶ σου καὶ
 περιπάτει. Ἠρώτησαν οὖν αὐτόν, Τίς ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ὁ εἰπὼν 12
 σοι, Ἄρον τὸν κράββατόν¹⁶ σου καὶ περιπάτει; Ὁ δὲ ἰαθεὶς¹⁹ οὐκ 13
 ᾔδει τίς ἐστιν· ὁ γὰρ Ἰησοῦς ἐξένευσεν,²⁰ ὄχλου ὄντος ἐν τῷ τόπῳ.
 Μετὰ ταῦτα εὕρισκει αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, 14

¹ ταρασσω, trouble, agitate. ² ἐμβαίνω, embark. ³ ταραχή, ἡ, disturbance, tumult. ⁴ ὑγιής, whole, healthy. ⁵ δὴποτε, even at that time, whenever. ⁶ κατέχω, hold back, hold fast. ⁷ νόσημα, ατος, τό, trouble, disease. ⁸ τριάκοντα, thirty, 30. ⁹ ὀκτώ, eight, 8. ¹⁰ ἔτος, ους, τό, year. ¹¹ ἀσθενεία, ας, ἡ, weakness, sickness. ¹² κατέκειμαι, lie down, lie sick. ¹³ ἀσθενέω, be weak, sick. ¹⁴ κολυμβήθρα, ας, ἡ, pool, swimming-place. ¹⁵ πρό, before (gen), before. ¹⁶ κράββατος, ου, ὁ, mattress, pallet. ¹⁷ θεραπεύω, heal, care for. ¹⁸ ἐξεστίν, it is lawful, it is permitted. ¹⁹ ἰάομαι, heal. ²⁰ ἐκνεύω, turn aside, withdraw.

Ἰδε ὑγιής¹ γέγονας· μηκέτι² ἀμάρτανε,³ ἵνα μὴ χειρόν⁴ τί σοι
 γένηται. Ἀπῆλθεν ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἀνήγγειλεν⁵ τοῖς Ἰουδαίοις 15
 ὅτι Ἰησοῦς ἐστίν ὁ ποιήσας αὐτὸν ὑγιή.¹ Καὶ διὰ τοῦτο ἐδίωκον⁶ 16
 τὸν Ἰησοῦν οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ ἐζήτουν αὐτὸν ἀποκτείνειν, ὅτι ταῦτα
 ἐποίει ἐν σαββάτῳ. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίνατο αὐτοῖς, Ὁ πατήρ 17
 μου ἕως ἄρτι⁷ ἐργάζεται,⁸ καὶ ἐγὼ ἐργάζομαι.⁸ Διὰ τοῦτο οὖν 18
 μαῖλλον ἐζήτουν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι ἀποκτείνειν, ὅτι οὐ μόνον
 ἔλυσεν⁹ τὸ σάββατον, ἀλλὰ καὶ πατέρα ἴδιον ἔλεγεν τὸν θεόν, ἴσον
 ἑαυτὸν ποιῶν τῷ θεῷ.

Ἀπεκρίνατο οὖν ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, 19
 οὐ δύναται ὁ υἱὸς ποιεῖν ἄφ' ἑαυτοῦ οὐδέν, ἐὰν μὴ τι βλέπη τὸν
 πατέρα ποιοῦντα· ἃ γὰρ ἂν ἐκεῖνος ποιῇ, ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως
 ποιεῖ. Ὁ γὰρ πατήρ φιλεῖ¹² τὸν υἱόν, καὶ πάντα δείκνυσιν¹³ αὐτῷ 20
 ἃ αὐτὸς ποιεῖ· καὶ μεῖζονα τούτων δείξει¹³ αὐτῷ ἔργα, ἵνα ὑμεῖς
 θαυμάζητε.¹⁴ Ὡσπερ¹⁵ γὰρ ὁ πατήρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ 21
 ζωοποιεῖ,¹⁶ οὕτως καὶ ὁ υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ.¹⁶ Οὐδὲ γὰρ ὁ 22
 πατήρ κρίνει οὐδένα, ἀλλὰ τὴν κρίσιν¹⁷ πᾶσαν δέδωκεν τῷ υἱῷ· 23
 ἵνα πάντες τιμῶσιν¹⁸ τὸν υἱόν, καθὼς τιμῶσιν¹⁸ τὸν πατέρα. Ὁ

¹ ὑγιής, whole, healthy. ² μηκέτι, no longer. ³ ἀμαρτάνω, sin. ⁴ χειρόν, worse. ⁵ ἀναγγέλλω, announce, report. ⁶ διώκω, pursue, persecute. ⁷ ἄρτι, now, just now. ⁸ ἐργάζομαι, work, word. ⁹ λύω, untie, loose. ¹⁰ ἴσος, equal, identical. ¹¹ ὁμοίως, likewise, in like manner. ¹² φιλέω, love, kiss. ¹³ δείκνυμι, show, point out. ¹⁴ θαυμάζω, am amazed, marvel at. ¹⁵ ὥσπερ, just as, even as. ¹⁶ ζωοποιέω, make alive, make to live. ¹⁷ κρίσις, εὐς, ἡ, judgment, judging. ¹⁸ τιμάω, honor, value at a price.

μὴ τιμῶν¹ τὸν υἱόν, οὐ τιμᾶ¹ τὸν πατέρα τὸν πέμψαντα αὐτόν. 24

Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὁ τὸν λόγον μου ἀκούων, καὶ

πιστεύων τῷ πέμψαντί με, ἔχει ζωὴν αἰώνιον· καὶ εἰς κρίσιν² οὐκ

ἔρχεται, ἀλλὰ μεταβέβηκεν³ ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν. Ἀμὴν 25

ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐστίν, ὅτε οἱ νεκροὶ

ἀκούσονται τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, καὶ οἱ ἀκούσαντες

ζήσονται. Ὡςπερ⁴ γὰρ ὁ πατήρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, οὕτως 26

ἔδωκεν καὶ τῷ υἱῷ ζωὴν ἔχειν ἐν ἑαυτῷ· καὶ ἐξουσίαν ἔδωκεν 27

αὐτῷ καὶ κρίσιν² ποιεῖν, ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ἐστίν. Μὴ θαυμάζετε 28

τοῦτο· ὅτι ἔρχεται ὥρα, ἐν ᾗ πάντες οἱ ἐν τοῖς μνημείοις⁶

ἀκούσονται τῆς φωνῆς αὐτοῦ, καὶ ἐκπορεύονται,⁷ οἱ τὰ ἀγαθὰ 29

ποιήσαντες, εἰς ἀνάστασιν⁸ ζωῆς· οἱ δὲ τὰ φαῦλα⁹ πράξαντες,¹⁰ εἰς

ἀνάστασιν⁸ κρίσεως.²

Οὐ δύναμαι ἐγὼ ποιεῖν ἅπ' ἑμαυτοῦ¹¹ οὐδέν· καθὼς ἀκούω, κρίνω· 30

καὶ ἡ κρίσις² ἣ ἐμὴ δικαία ἐστίν· ὅτι οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν,

ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με πατρός. Ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ 31

περὶ ἑμαυτοῦ,¹¹ ἡ μαρτυρία¹² μου οὐκ ἔστιν ἀληθής.¹³ Ἄλλος 32

ἐστὶν ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμοῦ, καὶ οἶδα ὅτι ἀληθής¹³ ἐστὶν ἡ

¹ τιμάω, honor, value at a price. ² κρίσις, εως, ἡ, judgment, judging. ³ μεταβαίνω, depart, leave. ⁴ ὥσπερ, just as, even as. ⁵ θαυμάζω, am amazed, marvel at. ⁶ μνημεῖον, ον, τό, tomb, monument. ⁷ ἐκπορεύομαι, go out, come out. ⁸ ἀνάστασις, εως, ἡ, resurrection, rising again. ⁹ φαῦλος, worthless, bad. ¹⁰ πράσσω, do, perform. ¹¹ ἑμαυτοῦ, of myself. ¹² μαρτυρία, ας, ἡ, testimony, witness. ¹³ ἀληθής, true, unconcealed.

μαρτυρία¹ ἦν μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ. Ὑμεῖς ἀπεστάλκατε πρὸς 33
 Ἰωάννην, καὶ μεμαρτύρηκεν τῇ ἀληθείᾳ. Ἐγὼ δὲ οὐ παρὰ 34
 ἀνθρώπου τὴν μαρτυρίαν¹ λαμβάνω, ἀλλὰ ταῦτα λέγω ἵνα ὑμεῖς
 σωθῆτε. Ἐκεῖνος ἦν ὁ λύχνος² ὁ καιόμενος³ καὶ φαίνων,⁴ ὑμεῖς δὲ 35
 ἠθελήσατε ἀγαλλιαθῆναι⁵ πρὸς ὥραν ἐν τῷ φωτὶ αὐτοῦ. Ἐγὼ δὲ 36
 ἔχω τὴν μαρτυρίαν¹ μεῖζω τοῦ Ἰωάννου: τὰ γὰρ ἔργα αἱ ἔδωκέν
 μοι ὁ πατὴρ ἵνα τελειώσω⁶ αὐτά, αὐτὰ τὰ ἔργα αἱ ἐγὼ ποιῶ,
 μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὅτι ὁ πατὴρ με ἀπέσταλκεν. Καὶ ὁ πέμψας 37
 με πατὴρ, αὐτὸς μεμαρτύρηκεν περὶ ἐμοῦ. Οὐτε φωνὴν αὐτοῦ
 ἀκηκόατε πώποτε,⁷ οὔτε εἶδος⁸ αὐτοῦ ἐωράκατε. Καὶ τὸν λόγον 38
 αὐτοῦ οὐκ ἔχετε μένοντα ἐν ὑμῖν, ὅτι ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος,
 τούτῳ ὑμεῖς οὐ πιστεύετε. Ἐρευνᾶτε⁹ τὰς γραφάς, ὅτι ὑμεῖς 39
 δοκεῖτε ἐν αὐταῖς ζῶν αἰώνιον ἔχειν, καὶ ἐκεῖναί εἰσιν αἱ
 μαρτυροῦσαι περὶ ἐμοῦ: καὶ οὐ θέλετε ἐλθεῖν πρὸς με, ἵνα ζῶν 40
 ἔχητε. Δόξαν παρὰ ἀνθρώπων οὐ λαμβάνω: ἀλλ' ἔγνωκα ὑμᾶς, 41
 ὅτι τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ οὐκ ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς. Ἐγὼ ἐλήλυθα ἐν 43
 τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς μου, καὶ οὐ λαμβάνετε με: ἐὰν ἄλλος
 ἔλθῃ ἐν τῷ ὀνόματι τῷ ἰδίῳ, ἐκεῖνον λήψεσθε. Πῶς δύνασθε 44
 ὑμεῖς πιστεῦσαι, δόξαν παρὰ ἀλλήλων λαμβάνοντες, καὶ τὴν
 δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου θεοῦ οὐ ζητεῖτε; Μὴ δοκεῖτε ὅτι ἐγὼ 45

¹ μαρτυρία, ας, ἡ, testimony, witness. ² λύχνος, ου, ὁ, lamp, lantern. ³ καίω, burn, ignite. ⁴ φαίνω, shine, appear. ⁵ ἀγαλλιάω, rejoice, am full of joy. ⁶ τελειόω, fill, fulfill. ⁷ πώποτε, ever yet, any time. ⁸ εἶδος, ους, τό, form, sight. ⁹ ἐρευνᾶω, search diligently.

κατηγορήσω¹ ὑμῶν πρὸς τὸν πατέρα: ἔστιν ὁ κατηγορῶν¹ ὑμῶν,
 Μωσῆς, εἰς ὃν ὑμεῖς ἠλπικάτε.² Εἰ γὰρ ἐπιστεύετε Μωσῇ, 46
 ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί: περὶ γὰρ ἐμοῦ ἐκεῖνος ἔγραψεν. Εἰ δὲ τοῖς 47
 ἐκείνου γράμμασιν³ οὐ πιστεύετε, πῶς τοῖς ἐμοῖς ῥήμασιν
 πιστεύσετε;

Μετὰ ταῦτα ἀπῆλθεν ὁ Ἰησοῦς πέραν⁴ τῆς θαλάσσης τῆς 6
 Γαλιλαίας, τῆς Τιβεριάδος.⁵ Καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ὄχλος πολὺς, 2
 ὅτι ἐώρων αὐτοῦ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει ἐπὶ τῶν ἀσθενούντων.⁶ 3
 Ἀνῆλθεν⁷ δὲ εἰς τὸ ὄρος ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐκεῖ ἐκάθητο μετὰ τῶν
 μαθητῶν αὐτοῦ. Ἦν δὲ ἐγγὺς⁸ τὸ Πάσχα,⁹ ἡ ἑορτὴ¹⁰ τῶν 4
 Ἰουδαίων. Ἐπάρας¹¹ οὖν ὁ Ἰησοῦς τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ 5
 θεασάμενος¹² ὅτι πολὺς ὄχλος ἔρχεται πρὸς αὐτόν, λέγει πρὸς τὸν
 Φίλιππον,¹³ Πόθεν¹⁴ ἀγοράσομεν¹⁵ ἄρτους, ἵνα φάγωσιν οὗτοι; 6
 Τοῦτο δὲ ἔλεγεν πειράζων¹⁶ αὐτόν: αὐτὸς γὰρ ᾔδει τί ἔμελλεν
 ποιεῖν. Ἀπεκρίθη αὐτῷ Φίλιππος,¹³ Διακοσίων¹⁷ δηναρίων¹⁸ 7
 ἄρτοι οὐκ ἀρκοῦσιν¹⁹ αὐτοῖς, ἵνα ἕκαστος αὐτῶν βραχύ²⁰ τι λάβῃ.
 Λέγει αὐτῷ εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, Ἀνδρέας²¹ ὁ ἀδελφὸς 8
 Σίμωνος Πέτρου, Ὅστιν παιδάριον²² ἐν ᾧδε, ὃ ἔχει πέντε²³ 9

¹κατηγορέω, accuse, charge. ²ἐλπίζω, hope, hope for. ³γράμμα, τος, τό, letter, writings. ⁴πέραν, on the other side of, beyond (gen). ⁵Τιβεριάς, ἄδος, ἡ, Tiberias. ⁶ἀσθενέω, be weak, sick. ⁷ἀνέρχομαι, go up, come up. ⁸ἐγγύς, near. ⁹πάσχα, τό, passover, passover feast. ¹⁰ἑορτή, ἡς, ἡ, feast, festival. ¹¹ἐπαίρω, lift up, raise. ¹²θεάομαι, look at, behold. ¹³Φίλιππος, ου, ὁ, Philip. ¹⁴πόθεν, from where? whence. ¹⁵ἀγοράζω, buy. ¹⁶πειράζω, test, tempt. ¹⁷διακοσίοι, two hundred, 200. ¹⁸δηνάριον, ου, ὁ, denarius. ¹⁹ἀρκέω, assist, suffice. ²⁰βραχύς, short, little. ²¹Ἀνδρέας, ου, ὁ, Andrew. ²²παιδάριον, ου, τό, child, young boy. ²³πέντε, five, 5.

ἄρτους κριθίνους¹ καὶ δύο ὀψάρια:² ἀλλὰ ταῦτα τί ἐστὶν εἰς
 τοσούτους;³ Εἶπεν δὲ ὁ Ἰησοῦς, Ποιήσατε τοὺς ἀνθρώπους 10
 ἀναπεσεῖν.⁴ Ἦν δὲ χόρτος⁵ πολὺς ἐν τῷ τόπῳ. Ἀνέπεσον⁴ οὖν οἱ
 ἄνδρες τὸν ἀριθμὸν⁶ ὡσεὶ⁷ πεντακισχίλιοι.⁸ Ἔλαβεν δὲ τοὺς 11
 ἄρτους ὁ Ἰησοῦς, καὶ εὐχαριστήσας⁹ διέδωκεν¹⁰ τοῖς μαθηταῖς, οἱ
 δὲ μαθηταὶ τοῖς ἀνακειμένοις:¹¹ ὁμοίως¹² καὶ ἐκ τῶν ὀψαρίων²
 ὅσον ἤθελον. Ὡς δὲ ἐνεπλήσθησαν,¹³ λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, 12
 Συναγάγετε τὰ περισσεύσαντα¹⁴ κλάσματα,¹⁵ ἵνα μή τι ἀπόληται.
 Συνήγαγον οὖν, καὶ ἐγέμισαν¹⁶ δώδεκα κοφίνους¹⁷ κλασμάτων¹⁵ 13
 ἐκ τῶν πέντε¹⁸ ἄρτων τῶν κριθίνων,¹ ἃ ἐπερίσσευσεν¹⁴ τοῖς
 βεβρωκόσιν.¹⁹ Οἱ οὖν ἄνθρωποι ἰδόντες ὃ ἐποίησεν σημεῖον ὃ 14
 Ἰησοῦς, ἔλεγον ὅτι Οὗτός ἐστιν ἀληθῶς²⁰ ὁ προφήτης ὃ
 ἐρχόμενος εἰς τὸν κόσμον. Ἰησοῦς οὖν γινὼς ὅτι μέλλουσιν 15
 ἔρχεσθαι καὶ ἀρπάζειν²¹ αὐτόν, ἵνα ποιήσωσιν αὐτὸν βασιλέα,
 ἀνεχώρησεν²² εἰς τὸ ὄρος αὐτὸς μόνος.

Ὡς δὲ ὀψία²³ ἐγένετο, κατέβησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπὶ τὴν 16
 θάλασσαν, καὶ ἐμβάντες²⁴ εἰς τὸ πλοῖον, ἤρχοντο πέραν²⁵ τῆς 17
 θαλάσσης εἰς Καπερναοῦμ.²⁶ Καὶ σκοτία²⁷ ἤδη ἐγεγόνει, καὶ οὐκ

¹ κριθίνος, made of barley flour, made of barley. ² ὀψάριον, ου, τό, fish, little fish. ³ τοσούτος, so great, so much. ⁴ ἀναπίπτω, recline, lie down. ⁵ χόρτος, ου, ό, grass, hay. ⁶ ἀριθμός, οὔ, ό, number, total. ⁷ ὡσεὶ, like, about. ⁸ πεντακισχίλιοι, five thousand, 5000. ⁹ εὐχαριστέω, give thanks, thank. ¹⁰ διαδίδωμι, distribute, give. ¹¹ ἀνάκειμαι, recline, recline (at a meal). ¹² ὁμοίως, likewise, in like manner. ¹³ ἐμπίπλημι, fill up, satisfy. ¹⁴ περισσεύω, abound, be rich. ¹⁵ κλάσμα, τος, τό, broken piece, fragment. ¹⁶ γεμίζω, fill, load. ¹⁷ κόφινος, ου, ό, basket, large basket. ¹⁸ πέντε, five, 5. ¹⁹ βιβρώσκω, eat, consume. ²⁰ ἀληθῶς, truly, really. ²¹ ἀρπάζω, seize, snatch. ²² ἀναχωρέω, depart, withdraw. ²³ ὀψιος, late. ²⁴ ἐμβαίνω, embark. ²⁵ πέραν, on the other side of, beyond (gen). ²⁶ Καπερναοῦμ, ή, Capernaum. ²⁷ σκοτία, ας, ή, darkness.

ἐληλύθει πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς. Ἦ τε θάλασσα ἀνέμου¹ 18
 μεγάλου πνέοντος² διηγείρετο.³ Ἐληλακότες⁴ οὖν ὡς σταδίου⁵ 19
 εἴκοσι⁶ πέντε⁷ ἢ τριάκοντα,⁸ θεωροῦσιν τὸν Ἰησοῦν
 περιπατοῦντα ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καὶ ἐγγὺς⁹ τοῦ πλοίου
 γινόμενον: καὶ ἐφοβήθησαν. Ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς, Ἐγώ εἰμι: μὴ 20
 φοβεῖσθε. Ἦθελον οὖν λαβεῖν αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον: καὶ εὐθέως 21
 τὸ πλοῖον ἐγένετο ἐπὶ τῆς γῆς εἰς ἣν ὑπῆγον.

Τῇ ἐπαύριον¹⁰ ὁ ὄχλος ὁ ἐστηκὼς πέραν¹¹ τῆς θαλάσσης, ἰδὼν ὅτι 22
 πλοιάριον¹² ἄλλο οὐκ ἦν ἐκεῖ εἰ μὴ ἐν ἐκείνῳ εἰς ὃ ἐνέβησαν¹³ οἱ
 μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ὅτι οὐ συνεισῆλθεν¹⁴ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὁ
 Ἰησοῦς εἰς τὸ πλοιάριον,¹² ἀλλὰ μόνοι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπῆλθον
 – ἀλλὰ δὲ ἦλθεν πλοιάρια¹² ἐκ Τιβεριάδος¹⁵ ἐγγὺς⁹ τοῦ τόπου 23
 ὅπου ἔφαγον τὸν ἄρτον, εὐχαριστήσαντος¹⁶ τοῦ κυρίου – ὅτε οὖν 24
 εἶδεν ὁ ὄχλος ὅτι Ἰησοῦς οὐκ ἔστιν ἐκεῖ οὐδὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ,
 ἐνέβησαν¹³ αὐτοὶ εἰς τὰ πλοῖα, καὶ ἦλθον εἰς Καπερναοῦμ,¹⁷
 ζητοῦντες τὸν Ἰησοῦν. Καὶ εὐρόντες αὐτὸν πέραν¹¹ τῆς 25
 θαλάσσης, εἶπον αὐτῷ, Ῥαββί, πότε¹⁸ ὥδε γέγονας; Ἀπεκρίθη 26
 αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ζητεῖτέ με,

¹ ἄνεμος, ου, ὁ, wind. ² πνέω, blow. ³ διεγείρω, arouse completely, stir up. ⁴ ἐλαύνω, drive or push, row. ⁵ στάδιον, οὐ, τό, stadia, length of a stadium. ⁶ εἴκοσι, twenty, 20. ⁷ πέντε, five, 5. ⁸ τριάκοντα, thirty, 30. ⁹ ἐγγύς, near. ¹⁰ ἐπαύριον, on the morrow, on the next day. ¹¹ πέραν, on the other side of, beyond (gen). ¹² πλοιάριον, ου, τό, small boat, little boat. ¹³ ἐμβαινῶ, embark. ¹⁴ συνεισέρχομαι, enter together, enter together with. ¹⁵ Τιβεριάς, ἄδος, ἡ, Tiberias. ¹⁶ εὐχαριστέω, give thanks, thank. ¹⁷ Καπερναοῦμ, ἡ, Capernaum. ¹⁸ πότε, when? at what time?

οὐχ ὅτι εἶδετε σημεῖα, ἀλλ' ὅτι ἐφάγετε ἐκ τῶν ἄρτων καὶ
ἐχορτάσθητε.¹ Ἐργάζεσθε² μὴ τὴν βρώσιν³ τὴν ἀπολλυμένην, 27
ἀλλὰ τὴν βρώσιν³ τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἣν ὁ υἱὸς τοῦ
ἀνθρώπου ὑμῖν δώσει· τοῦτον γὰρ ὁ πατὴρ ἐσφράγισεν,⁴ ὁ θεός. 28
Εἶπον οὖν πρὸς αὐτόν, Τί ποιῶμεν, ἵνα ἐργαζώμεθα² τὰ ἔργα τοῦ
θεοῦ; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Τοῦτό ἐστιν τὸ ἔργον 29
τοῦ θεοῦ, ἵνα πιστεύσητε εἰς ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος. Εἶπον οὖν 30
αὐτῷ, Τί οὖν ποιεῖς σὺ σημεῖον, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμέν σοι
; Τί ἐργάζῃ;² Οἱ πατέρες ἡμῶν τὸ μάννα⁵ ἔφαγον ἐν τῇ ἐρήμῳ,⁶ 31
καθὼς ἐστιν γεγραμμένον, Ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς
φαγεῖν. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ 32
Μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ· ἀλλ' ὁ πατὴρ
μου δίδωσιν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸν ἀληθινόν.⁷ Ὁ 33
γὰρ ἄρτος τοῦ θεοῦ ἐστιν ὁ καταβαίνων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ζωὴν
διδούς τῷ κόσμῳ. Εἶπον οὖν πρὸς αὐτόν, Κύριε, πάντοτε⁸ δὸς 34
ἡμῖν τὸν ἄρτον τοῦτον. Εἶπεν δὲ αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἐγὼ εἰμι ὁ 35
ἄρτος τῆς ζωῆς· ὁ ἐρχόμενος πρὸς με οὐ μὴ πεινάσῃ·⁹ καὶ ὁ
πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ μὴ διψήσῃ¹⁰ πώποτε.¹¹ Ἀλλ' εἶπον ὑμῖν ὅτι 36
καὶ ἐωράκατέ με, καὶ οὐ πιστεύετε. Πᾶν ὃ δίδωσίν μοι ὁ πατὴρ 37

¹ χορτάζω, eat until full, be filled. ² ἐργάζομαι, work, word. ³ βρώσις, εἶδος, ἢ, eating, food. ⁴ σφραγίζω, seal, set a seal upon. ⁵ μάννα, τό, manna. ⁶ ἐρημος, οὐ, ἢ, wilderness, desert. ⁷ ἀληθινός, true, genuine. ⁸ πάντοτε, always, at all times. ⁹ πεινάω, hunger, am hungry. ¹⁰ διψάω, thirst, thirst for. ¹¹ πώποτε, ever yet, any time.

πρὸς ἐμὲ ἥξει·¹ καὶ τὸν ἐρχόμενον πρὸς με οὐ μὴ ἐκβάλω ἔξω. 38

Ὅτι καταβέβηκα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με. Τοῦτο δέ ἐστιν τὸ 39
θέλημα τοῦ πέμψαντός με πατρός, ἵνα πᾶν ὃ δέδωκέν μοι, μὴ ἀπολέσω ἐξ αὐτοῦ, ἀλλὰ ἀναστήσω αὐτὸ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. 40
Τοῦτο δέ ἐστιν τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με, ἵνα πᾶς ὃ θεωρῶν τὸν υἱὸν καὶ πιστεύων εἰς αὐτόν, ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἀναστήσω αὐτὸν ἐγὼ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.

Ἐγόγγυζον² οὖν οἱ Ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ, ὅτι εἶπεν, Ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος 41
ὁ καταβάς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. Καὶ ἔλεγον, Οὐχ οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς 42
ὁ υἱὸς Ἰωσήφ, οὗ ἡμεῖς οἶδαμεν τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα; Πῶς οὖν λέγει οὗτος ὅτι Ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκα; Ἀπεκρίθη οὖν 43
ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Μὴ γογγύζετε² μετ' ἀλλήλων. Οὐδεὶς 44
δύναται ἐλθεῖν πρὸς με, ἐὰν μὴ ὁ πατὴρ ὁ πέμψας με ἐλκύσῃ³ αὐτόν, καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. Ἔστιν 45
γεγραμμένον ἐν τοῖς προφήταις, Καὶ ἔσονται πάντες διδακτοὶ⁴ θεοῦ. Πᾶς οὖν ὁ ἀκούων παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ μαθὼν,⁵ ἔρχεται πρὸς με. Οὐχ ὅτι τὸν πατέρα τις ἑώρακεν, εἰ μὴ ὁ ὢν παρὰ τοῦ 46
θεοῦ, οὗτος ἑώρακεν τὸν πατέρα. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ 47

¹ ἦκω, have come, am present. ² γογγύζω, mutter, murmur. ³ ἐλκύω, drag, draw. ⁴ διδακτός, instructed, taught. ⁵ μαθητὴς, learn, ascertain.

πιστεύων εἰς ἐμέ, ἔχει ζωὴν αἰώνιον. Ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς. 48

Οἱ πατέρες ὑμῶν ἔφαγον τὸ μάννα¹ ἐν τῇ ἐρήμῳ,² καὶ ἀπέθανον. 50

Οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνων, ἵνα τις ἐξ

αὐτοῦ φάγη καὶ μὴ ἀποθάνῃ. Ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν, ὁ ἐκ τοῦ 51

οὐρανοῦ καταβάς: ἐάν τις φάγη ἐκ τούτου τοῦ ἄρτου, ζήσεται εἰς

τὸν αἰῶνα. Καὶ ὁ ἄρτος δὲ ὃν ἐγὼ δώσω, ἡ σὰρξ μου ἐστίν, ἣν

ἐγὼ δώσω ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς.

Ἐμάχοντο³ οὖν πρὸς ἀλλήλους οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες, Πῶς δύναται 52

οὗτος ἡμῖν δοῦναι τὴν σάρκα φαγεῖν; Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, 53

Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ

ἀνθρώπου καὶ πίνητε αὐτοῦ τὸ αἶμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς. Ὁ 54

τρώγων⁴ μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἶμα, ἔχει ζωὴν

αἰώνιον, καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. Ἡ γὰρ σὰρξ 55

μου ἀληθῶς⁵ ἐστὶν βρωσίς,⁶ καὶ τὸ αἶμά μου ἀληθῶς⁵ ἐστὶν

πόσις.⁷ Ὁ τρώγων⁴ μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἶμα, ἐν 56

ἐμοὶ μένει, καὶ ἐγὼ ἐν αὐτῷ. Καθὼς ἀπέστειλén με ὁ ζῶν πατήρ, 57

καὶ ἐγὼ ζῶ διὰ τὸν πατέρα: καὶ ὁ τρώγων⁴ με, καὶ κεῖνος⁸ ζήσεται δι'

ἐμέ. Οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς: οὐ καθὼς 58

ἔφαγον οἱ πατέρες ὑμῶν τὸ μάννα,¹ καὶ ἀπέθανον: ὁ τρώγων⁴

¹ μάννα, τό, manna. ² ἐρημος, ου, ἡ, wilderness, desert. ³ μάχομαι, fight, quarrel. ⁴ τρώγω, gnaw, crunch. ⁵ ἀληθῶς, truly, really. ⁶ βρωσίς, εως, ἡ, eating, food. ⁷ πόσις, εως, ἡ, drinking, drink. ⁸ καὶ κεῖνος, and he, and she.

τοῦτον τὸν ἄρτον, ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα. Ταῦτα εἶπεν ἐν 59
 συναγωγῇ διδάσκων ἐν Καπερναούμ.¹

Πολλοὶ οὖν ἀκούσαντες ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶπον, Σκληρός² 60
 ἐστὶν οὗτος ὁ λόγος· τίς δύναται αὐτοῦ ἀκούειν; Εἰδὼς δὲ ὁ 61
 Ἰησοῦς ἐν ἑαυτῷ ὅτι γογγύζουσιν³ περὶ τούτου οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ,
 εἶπεν αὐτοῖς, Τοῦτο ὑμᾶς σκανδαλίζει;⁴ Ἐὰν οὖν θεωρῇτε τὸν 62
 υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἀναβαίνοντα ὅπου ἦν τὸ πρότερον;⁵ Τὸ 63
 πνεῦμά ἐστιν τὸ ζωοποιῶν,⁶ ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ⁷ οὐδέν· τὰ
 ῥήματα ἃ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν, πνεῦμά ἐστιν καὶ ζωὴ ἐστιν. Ἀλλ' 64
 εἰσὶν ἐξ ὑμῶν τινες οἱ οὐ πιστεύουσιν. Ἦδει γὰρ ἐξ ἀρχῆς ὁ
 Ἰησοῦς, τίνες εἰσὶν οἱ μὴ πιστεύοντες, καὶ τίς ἐστὶν ὁ παραδῶσων
 αὐτόν. Καὶ ἔλεγεν, Διὰ τοῦτο εἶρηκα ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς δύναται 65
 ἐλθεῖν πρὸς με, ἐὰν μὴ ᾗ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ πατρός μου.

Ἐκ τούτου πολλοὶ ἀπῆλθον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἰς τὰ ὀπίσω,⁸ καὶ 66
 οὐκέτι⁹ μετ' αὐτοῦ περιεπάτουν. Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς τοῖς δώδεκα, 67
 Μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε ὑπάγειν; Ἀπεκρίθη οὖν αὐτῷ Σίμων 68
 Πέτρος, Κύριε, πρὸς τίνα ἀπελευσόμεθα; Ῥήματα ζωῆς αἰωνίου
 ἔχεις. Καὶ ἡμεῖς πεπιστεύκαμεν καὶ ἐγνώκαμεν ὅτι σὺ εἶ ὁ 69

¹ Καπερναούμ, ἡ, Capernaum. ² σκληρός, hard, rough. ³ γογγύζω, mutter, murmur. ⁴ σκανδαλίζω, cause to stumble. ⁵ πρότερον, formerly, before. ⁶ ζωοποιέω, make alive, make to live. ⁷ ὠφελέω, profit, help. ⁸ ὀπίσω, behind, after (gen). ⁹ οὐκέτι, no longer, no more.

χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, 70

Οὐκ ἐγὼ ὑμᾶς τοὺς δώδεκα ἐξελεξάμην,¹ καὶ ἐξ ὑμῶν εἷς

διάβολός² ἐστιν; Ἔλεγεν δὲ τὸν Ἰούδαν³ Σίμωνος Ἰσκαριώτην·⁴ 71

οὗτος γὰρ ἔμελλεν αὐτὸν παραδιδόναι, εἷς ὢν ἐκ τῶν δώδεκα.

Καὶ περιεπάτει ὁ Ἰησοῦς μετὰ ταῦτα ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ· οὐ γὰρ ἤθελεν 7

ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ⁵ περιπατεῖν, ὅτι ἐζήτουν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι

ἀποκτείνειν. Ἦν δὲ ἐγγὺς⁶ ἡ ἑορτὴ⁷ τῶν Ἰουδαίων ἢ Σκηνοπηγία.⁸ 2

Εἶπον οὖν πρὸς αὐτὸν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, Μετάβηθι⁹ ἐντεῦθεν,¹⁰ 3

καὶ ὑπάγε εἰς τὴν Ἰουδαίαν,⁵ ἵνα καὶ οἱ μαθηταί σου θεωρήσωσιν

τὰ ἔργα σου ἃ ποιεῖς. Οὐδεὶς γὰρ ἐν κρυπτῷ¹¹ τι ποιεῖ, καὶ ζητεῖ 4

αὐτὸς ἐν παρρησίᾳ¹² εἶναι. Εἰ ταῦτα ποιεῖς, φανέρωσον¹³ σεαυτὸν

τῷ κόσμῳ. Οὐδὲ γὰρ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐπίστευον εἰς αὐτόν. 5

Λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ὁ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὕπω¹⁵ πάρεστιν,¹⁶ ὁ

δὲ καιρὸς ὁ ὑμέτερος¹⁷ πάντοτέ¹⁸ ἐστιν ἑτοιμος.¹⁹ Οὐ δύναται ὁ 7

κόσμος μισεῖν²⁰ ὑμᾶς· ἐμὲ δὲ μισεῖ,²⁰ ὅτι ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ αὐτοῦ,

ὅτι τὰ ἔργα αὐτοῦ πονηρά ἐστιν. Ὑμεῖς ἀνάβητε εἰς τὴν ἑορτὴν⁷ 8

ταύτην· ἐγὼ οὕπω¹⁵ ἀναβαίνω εἰς τὴν ἑορτὴν⁷ ταύτην, ὅτι ὁ

καιρὸς ὁ ἐμὸς οὕπω¹⁵ πεπλήρωται. Ταῦτα δὲ εἰπὼν αὐτοῖς, 9

¹ ἐκλέγεμαι, choose, elect. ² διάβολος, ου, ὁ, slanderer, accuser. ³ Ἰούδας, α, ὁ, Judas, Judah. ⁴ Ἰσκαριώτης, ου, ὁ, Iscariot, man of Kerioth.

⁵ Ἰουδαία, ας, ἡ, Judea. ⁶ ἐγγύς, near. ⁷ ἑορτὴ, ἡς, ἡ, feast, festival. ⁸ σκηνοπηγία, ας, ἡ, Feast Booths or Tabernacles. ⁹ μεταβαίνω, depart, leave. ¹⁰ ἐντεῦθεν, hence, on each side. ¹¹ κρυπτός, hidden, secret. ¹² παρρησία, ας, ἡ, boldness, confidence. ¹³ φανερώω, reveal, manifest.

¹⁴ σεαυτοῦ, yourself, of you. ¹⁵ οὕπω, not yet. ¹⁶ παρίμι, be present, have arrived. ¹⁷ ὑμέτερος, your. ¹⁸ πάντοτε, always, at all times. ¹⁹ ἑτοιμος, ready, prepared. ²⁰ μισέω, hate, detest.

ἔμεινεν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ.

Ὡς δὲ ἀνέβησαν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, τότε καὶ αὐτὸς ἀνέβη εἰς τὴν 10

έορτήν,¹ οὐ φανερώς,² ἀλλ' ὥς ἐν κρυπτῷ.³ Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι 11

ἐζήτουν αὐτὸν ἐν τῇ έορτῇ,¹ καὶ ἔλεγον, Ποῦ⁴ έστιν ἐκεῖνος; Καὶ 12

γογγυσμὸς⁵ πολλὸς περὶ αὐτοῦ ἦν ἐν τοῖς ὄχλοις: οἱ μὲν ἔλεγον ὅτι

Ἀγαθός έστιν: ἄλλοι ἔλεγον, Οὐ, ἀλλὰ πλανᾷ⁶ τὸν ὄχλον. 13

Οὐδεὶς μέντοι⁷ παρρησίᾳ⁸ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ διὰ τὸν φόβον⁹ τῶν

Ἰουδαίων.

Ἦδη δὲ τῆς έορτῆς¹ μεσούσης,¹⁰ ἀνέβη ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερόν, καὶ 14

εδίδασκεν. Καὶ ἐθαύμαζον¹¹ οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες, Πῶς οὗτος 15

γράμματα¹² οἶδεν, μὴ μεμαθηκώς;¹³ Ἀπεκρίθη οὖν αὐτοῖς ὁ 16

Ἰησοῦς καὶ εἶπεν, Ἡ ἐμὴ διδασχὴ¹⁴ οὐκ έστιν ἐμή, ἀλλὰ τοῦ

πέμψαντός με. Ἐάν τις θέλῃ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιεῖν, γνώσεται 17

περὶ τῆς διδασχῆς,¹⁴ πότερον¹⁵ ἐκ τοῦ θεοῦ έστιν, ἢ ἐγὼ ἀπ'

έμαυτοῦ¹⁶ λαλῶ. Ὁ ἀφ' έαυτοῦ λαλῶν, τὴν δόξαν τὴν ἰδίαν ζητεῖ: 18

ὁ δὲ ζητῶν τὴν δόξαν τοῦ πέμψαντος αὐτόν, οὗτος ἀληθής¹⁷

έστιν, καὶ ἀδικία¹⁸ ἐν αὐτῷ οὐκ έστιν. Οὐ Μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν 19

¹ έορτή, ἡς, ἡ, feast, festival. ² φανερώς, openly, publicly. ³ κρυπτός, hidden, secret. ⁴ ποῦ, where?. ⁵ γογγυσμός, οὐ, ὁ, grumbling, murmuring. ⁶ πλανᾷ, deceive, lead astray. ⁷ μέντοι, yet, however. ⁸ παρρησία, ας, ἡ, boldness, confidence. ⁹ φόβος, ου, ὁ, fear, terror. ¹⁰ μεσώ, be in the middle, in the midst. ¹¹ θαυμάζω, am amazed, marvel at. ¹² γράμμα, τος, τό, letter, writings. ¹³ μανθάνω, learn, ascertain. ¹⁴ διδασχὴ, ἡς, ἡ, teaching, instruction. ¹⁵ πότερος, which of two, whether. ¹⁶ έμαυτοῦ, of myself. ¹⁷ ἀληθής, true, unconcealed. ¹⁸ ἀδικία, ας, ἡ, unrighteousness.

τὸν νόμον, καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ποιεῖ τὸν νόμον; Τί με ζητεῖτε
 ἀποκτεῖναι; Ἀπεκρίθη ὁ ὄχλος καὶ εἶπεν, Δαιμόνιον ἔχεις: τίς σε 20
 ζητεῖ ἀποκτεῖναι; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ἐν ἔργον 21
 ἐποίησα, καὶ πάντες θαυμάζετε.¹ Διὰ τοῦτο Μωσῆς δέδωκεν 22
 ὑμῖν τὴν περιτομὴν² – οὐχ ὅτι ἐκ τοῦ Μωσέως ἐστίν, ἀλλ' ἐκ
 τῶν πατέρων – καὶ ἐν σαββάτῳ περιτέμνετε³ ἄνθρωπον. Εἰ 23
 περιτομὴν² λαμβάνει ἄνθρωπος ἐν σαββάτῳ, ἵνα μὴ λυθῇ⁴ ὁ
 νόμος Μωσέως, ἐμοὶ χολᾶτε⁵ ὅτι ὅλον ἄνθρωπον ὑγιή⁶ ἐποίησα
 ἐν σαββάτῳ; Μὴ κρίνετε κατ' ὄψιν,⁷ ἀλλὰ τὴν δικαίαν κρίσιν⁸ 24
 κρίνατε.

Ἔλεγον οὖν τινες ἐκ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν,⁹ Οὐχ οὗτός ἐστιν ὃν 25
 ζητοῦσιν ἀποκτεῖναι; Καὶ ἶδε παρρησίᾳ¹⁰ λαλεῖ, καὶ οὐδὲν αὐτῷ 26
 λέγουσιν. Μήποτε¹¹ ἀληθῶς¹² ἔγνωσαν οἱ ἄρχοντες¹³ ὅτι οὗτός
 ἐστιν ἀληθῶς¹² ὁ χριστός; Ἀλλὰ τοῦτον οἶδαμεν πόθεν¹⁴ ἐστίν: ὁ 27
 δὲ χριστὸς ὅταν ἔρχηται, οὐδεὶς γινώσκει πόθεν¹⁴ ἐστίν. Ἐκραξεν 28
 οὖν ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων ὁ Ἰησοῦς καὶ λέγων, Καμὲ οἴδατε, καὶ
 οἴδατε πόθεν¹⁴ εἰμί: καὶ ἀπ' ἐμαυτοῦ¹⁵ οὐκ ἐλήλυθα, ἀλλ' ἐστιν
 ἀληθινὸς¹⁶ ὁ πέμψας με, ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε. Ἐγὼ οἶδα αὐτόν, 29

¹ θαυμάζω, am amazed, marvel at. ² περιτομή, ἡς, ἡ, circumcision. ³ περιτέμνω, circumcize, circumcise. ⁴ λύω, untie, loose. ⁵ χολᾶω, be angry, am angry with. ⁶ ὑγιής, whole, healthy. ⁷ ὄψις, εὖς, ἡ, outward appearance, face. ⁸ κρίσις, εὖς, ἡ, judgment, judging. ⁹ Ἱεροσολυμίτης, ου, ὁ, inhabitant of Jerusalem, Jerusalemite. ¹⁰ παρρησία, ας, ἡ, boldness, confidence. ¹¹ μήποτε, never, lest perchance. ¹² ἀληθῶς, truly, really. ¹³ ἄρχων, οντος, ὁ, ruler, prince. ¹⁴ πόθεν, from where? whence. ¹⁵ ἐμαυτοῦ, of myself. ¹⁶ ἀληθινός, true, genuine.

ὅτι παρ' αὐτοῦ εἰμι, καὶ ἐκείνός¹ με ἀπέστειλεν. Ἐζήτουν οὖν αὐτὸν 30
 πιάσαι.² Καὶ οὐδείς ἐπέβαλεν³ ἐπ' αὐτὸν τὴν χεῖρα, ὅτι οὐπω⁴
 ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ. Πολλοὶ δὲ ἐκ τοῦ ὄχλου ἐπίστευσαν εἰς 31
 αὐτόν, καὶ ἔλεγον ὅτι Ὁ χριστὸς ὅταν ἔλθῃ, μήτι⁵ πλείονα
 σημεῖα τούτων ποιήσει ὢν οὗτος ἐποίησεν; Ἦκουσαν οἱ 32
 Φαρισαῖοι τοῦ ὄχλου γογγύζοντος⁶ περὶ αὐτοῦ ταῦτα· καὶ
 ἀπέστειλαν ὑπηρέτας⁷ οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἵνα πιάσωσιν
 αὐτόν. Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς, Ἔτι μικρὸν⁸ χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, 33
 καὶ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με. Ζητήσετέ με, καὶ οὐχ 34
 εὑρήσετε· καὶ ὅπου εἰμι ἐγώ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν. Εἶπον οὖν 35
 οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς ἑαυτούς, Ποῦ⁹ οὗτος μέλλει πορεύεσθαι ὅτι
 ἡμεῖς οὐχ εὑρήσομεν αὐτόν; Μὴ εἰς τὴν διασποράν¹⁰ τῶν
 Ἑλλήνων¹¹ μέλλει πορεύεσθαι, καὶ διδάσκειν τοὺς Ἑλληνας;¹¹ 36
 Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ λόγος ὃν εἶπεν, Ζητήσετέ με, καὶ οὐχ εὑρήσετε·
 καὶ ὅπου εἰμι ἐγώ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν;

Ἐν δὲ τῇ ἑσχάτῃ ἡμέρᾳ τῇ μεγάλῃ τῆς ἑορτῆς¹² εἰστήκει ὁ Ἰησοῦς 37
 καὶ ἔκραξεν, λέγων, Ἐάν τις διψᾷ,¹³ ἔρχέσθω πρὸς με καὶ πινέτω. 38
 Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, καθὼς εἶπεν ἡ γραφή, ποταμοὶ¹⁴ ἐκ τῆς

¹ καὶ ἐκείνος, and he, and she. ² πιάζω, take, lay hold of. ³ ἐπιβάλλω, lay upon, throw upon. ⁴ οὐπω, not yet. ⁵ μήτι, interrogative particle expecting a negative answer. ⁶ γογγύζω, mutter, murmur. ⁷ ὑπηρέτης, οὐ, ὁ, servant, assistant. ⁸ μικρός, small, little. ⁹ ποῦ, where?. ¹⁰ διασπορά, ἀς, ἡ, diaspora, dispersion. ¹¹ Ἑλλήνων, ἡνος, ὁ, Greek, Hellene. ¹² ἑορτή, ἡς, ἡ, feast, festival. ¹³ διψάω, thirst, thirst for. ¹⁴ ποταμός, οὐ, ὁ, river, stream.

κοιλίας¹ αὐτοῦ ρεύσουσιν² ὕδατος ζῶντος. Τοῦτο δὲ εἶπεν περὶ 39

τοῦ πνεύματος οὗ ἔμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτόν:

οὐπω³ γὰρ ἦν πνεῦμα ἅγιον, ὅτι Ἰησοῦς οὐδέπω⁴ ἐδοξάσθη. 40

Πολλοὶ οὖν ἐκ τοῦ ὄχλου ἀκούσαντες τὸν λόγον ἔλεγον, Οὗτός

ἐστὶν ἀληθῶς⁵ ὁ προφήτης. Ἄλλοι ἔλεγον, Οὗτός ἐστιν ὁ χριστός. 41

Ἄλλοι ἔλεγον, Μὴ γὰρ ἐκ τῆς Γαλιλαίας ὁ χριστὸς ἔρχεται; 42

Οὐχὶ ἡ γραφὴ εἶπεν ὅτι ἐκ τοῦ σπέρματος⁶ Δαυὶδ, καὶ ἀπὸ

Βηθλεέμ,⁷ τῆς κώμης⁸ ὅπου ἦν Δαυὶδ, ὁ χριστὸς ἔρχεται; Σχίσμα 43

οὖν ἐν τῷ ὄχλῳ ἐγένετο δι' αὐτόν. Τινὲς δὲ ᾔθελον ἐξ αὐτῶν 44

πιάσαι¹⁰ αὐτόν, ἀλλ' οὐδεὶς ἐπέβαλεν¹¹ ἐπ' αὐτόν τὰς χεῖρας.

Ἦλθον οὖν οἱ ὑπηρέται¹² πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ Φαρισαίους: καὶ 45

εἶπον αὐτοῖς ἐκεῖνοι, Διὰ τί οὐκ ἡγάγετε αὐτόν; Ἀπεκρίθησαν οἱ 46

ὑπηρέται,¹² Οὐδέποτε¹³ οὕτως ἐλάλησεν ἄνθρωπος, ὡς οὗτος ὁ

ἄνθρωπος. Ἀπεκρίθησαν οὖν αὐτοῖς οἱ Φαρισαῖοι, Μὴ καὶ ὑμεῖς 47

πεπλάνησθε;¹⁴ Μή τις ἐκ τῶν ἀρχόντων¹⁵ ἐπίστευσεν εἰς αὐτόν, ἢ 48

ἐκ τῶν Φαρισαίων; Ἄλλ' ὁ ὄχλος οὗτος ὁ μὴ γινώσκων τὸν 49

νόμον ἐπικατάρτοι¹⁶ εἰσιν. Λέγει Νικόδημος¹⁷ πρὸς αὐτούς – ὁ 50

ἐλθὼν νυκτὸς πρὸς αὐτόν, εἷς ὢν ἐξ αὐτῶν – Μὴ ὁ νόμος ἡμῶν 51

¹ κοιλία, ας, ἦ, belly, womb. ² ρέω, flow. ³ οὐπω, not yet. ⁴ οὐδέπω, not yet, still not. ⁵ ἀληθῶς, truly, really. ⁶ σπέρμα, τος, τό, seed, offspring. ⁷ Βηθλεέμ, ἦ, Bethlehem. ⁸ κώμη, ης, ἦ, village. ⁹ σχίσμα, τος, τό, tear, division. ¹⁰ πιάζω, take, lay hold of. ¹¹ ἐπιβάλλω, lay upon, throw upon. ¹² ὑπηρέτης, ου, ὁ, servant, assistant. ¹³ οὐδέποτε, never. ¹⁴ πλανᾶω, deceive, lead astray. ¹⁵ ἀρχων, οντος, ὁ, ruler, prince. ¹⁶ ἐπικατάρτος, cursed, accursed. ¹⁷ Νικόδημος, ου, ὁ, Nicodemus.

κρίνει τὸν ἄνθρωπον, ἐὰν μὴ ἀκούσῃ παρ' αὐτοῦ πρότερον¹ καὶ
 γνῶ τί ποιεῖ; Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ, Μὴ καὶ σὺ ἐκ τῆς 52
 Γαλιλαίας εἶ; Ἐρευνήσον² καὶ ἴδε ὅτι προφήτης ἐκ τῆς Γαλιλαίας
 οὐκ ἐγγίγεται. Καὶ ἐπορεύθη ἕκαστος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ: 53

Ἰησοῦς δὲ ἐπορεύθη εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἑλαιῶν.³ 8

Ὁρθρου⁴ δὲ πάλιν παρεγένετο⁵ εἰς τὸ ἱερόν, καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἤρχετο: 2
 καὶ καθίσας⁶ ἐδίδασκεν αὐτούς. Ἄγουσιν δὲ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ 3
 Φαρισαῖοι πρὸς αὐτὸν γυναῖκα ἐν μοιχείᾳ⁷ καταληφθεῖσαν:⁸ καὶ
 στήσαντες αὐτὴν ἐν μέσῳ, λέγουσιν αὐτῷ, πειράζοντες,⁹ 4
 Διδάσκαλε, αὕτη ἡ γυνὴ κατελήφθη⁸ ἐπ' αὐτοφόρῳ μοιχευομένη.
 Ἐν δὲ τῷ νόμῳ Μωσῆς ἡμῖν ἐνετείλατο¹¹ τὰς τοιαύτας 5
 λιθοβολεῖσθαι:¹² σὺ οὖν τί λέγεις; Τοῦτο δὲ ἔλεγον πειράζοντες⁹ 6
 αὐτόν, ἵνα ἔχωσιν κατηγορεῖν¹³ αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἰησοῦς κάτω¹⁴
 κύψας,¹⁵ τῷ δακτύλῳ¹⁶ ἔγραφεν εἰς τὴν γῆν, μὴ προσποιούμενος.¹⁷
 Ὡς δὲ ἐπέμενον¹⁸ ἐρωτῶντες αὐτόν, ἀνακύψας¹⁹ εἶπεν πρὸς 7
 αὐτούς, Ὁ ἀναμάρτητος²⁰ ὑμῶν, πρῶτον ἐπ' αὐτὴν τὸν λίθον
 βαλέτω. Καὶ πάλιν κάτω¹⁴ κύψας¹⁵ ἔγραφεν εἰς τὴν γῆν. Οἱ δέ, 8

¹ πρότερον, formerly, before. ² ἐρευνάω, search diligently. ³ ἐλαία, ας, ἡ, olive tree. ⁴ ὄρθρος, ου, ὁ, daybreak, dawn. ⁵ παραγίνομαι, come, arrive. ⁶ καθίζω, seat, sit. ⁷ μοιχεία, ας, ἡ, adultery. ⁸ καταλαμβάνω, overtake, apprehend. ⁹ πειράζω, test, tempt. ¹⁰ μοιχεύω, commit adultery. ¹¹ ἐντέλλομαι, command, give orders. ¹² λιθοβολέω, pelt with stones, stone. ¹³ κατηγορέω, accuse, charge. ¹⁴ κάτω, down, below. ¹⁵ κύπτω, bow down, stoop. ¹⁶ δάκτυλος, ου, ὁ, finger. ¹⁷ προσποιέω, pretend, regard. ¹⁸ ἐπιμένω, continue, remain. ¹⁹ ἀνακύπτω, straighten up, stand erect. ²⁰ ἀναμάρτητος, without sin, without blame.

ἀκούσαντες, καὶ ὑπὸ τῆς συνειδήσεως¹ ἐλεγχόμενοι,² ἐξήρχοντο
εἷς καθ' εἷς, ἀρξάμενοι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων· καὶ κατελείφθη³
μόνος ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἡ γυνὴ ἐν μέσῳ οὕσα. Ἀνακύψας⁴ δὲ ὁ 10
Ἰησοῦς, καὶ μηδένα θεασάμενος⁵ πλὴν⁶ τῆς γυναικός, εἶπεν αὐτῇ,
Ποῦ⁷ εἰσιν ἐκεῖνοι οἱ κατήγοροί⁸ σου; Οὐδεὶς σε κατέκρινεν;⁹ Ἡ 11
δὲ εἶπεν, Οὐδεὶς, κύριε. Εἶπεν δὲ ὁ Ἰησοῦς, Οὐδὲ ἐγὼ σε κρίνω:
πορεύου καὶ μηκέτι¹⁰ ἀμάρτανε.¹¹

Πάλιν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησεν λέγων, Ἐγὼ εἰμι τὸ φῶς τοῦ 12
κόσμου· ὁ ἀκολουθῶν ἐμοὶ οὐ μὴ περιπατήσει ἐν τῇ σκοτίᾳ,¹²
ἀλλ' ἔξει τὸ φῶς τῆς ζωῆς. Εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ Φαρισαῖοι, Σὺ περὶ 13
σεαυτοῦ¹³ μαρτυρεῖς· ἡ μαρτυρία¹⁴ σου οὐκ ἔστιν ἀληθής.¹⁵ 14
Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Κἂν¹⁶ ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ
ἐμαυτοῦ,¹⁷ ἀληθής¹⁵ ἔστιν ἡ μαρτυρία¹⁴ μου· ὅτι οἶδα πόθεν¹⁸
ἦλθον, καὶ ποῦ⁷ ὑπάγω· ὑμεῖς δὲ οὐκ οἴδατε πόθεν¹⁸ ἔρχομαι, καὶ
ποῦ⁷ ὑπάγω. Ὑμεῖς κατὰ τὴν σάρκα κρίνετε· ἐγὼ οὐ κρίνω 15
οὐδένα. Καὶ ἐὰν κρίνω δὲ ἐγὼ, ἡ κρίσις¹⁹ ἡ ἐμὴ ἀληθής¹⁵ ἔστιν· 16
ὅτι μόνος οὐκ εἰμί, ἀλλ' ἐγὼ καὶ ὁ πέμψας με πατήρ. Καὶ ἐν τῷ 17
νόμῳ δὲ τῷ ὑμετέρῳ²⁰ γέγραπται ὅτι δύο ἀνθρώπων ἡ μαρτυρία¹⁴

¹ συνειδήσις, εως, ἡ, conscience. ² ἐλέγχω, convict, reprove. ³ καταλείπω, leave, leave behind. ⁴ ἀνακύπτω, straighten up, stand erect. ⁵ θεάομαι, look at, behold. ⁶ πλὴν, however, but. ⁷ ποῦ, where?. ⁸ κατήγορος, ου, ὁ, accuser, prosecutor. ⁹ κατακρίνω, condemn. ¹⁰ μηκέτι, no longer. ¹¹ ἁμαρτάνω, sin. ¹² σκοτία, ας, ἡ, darkness. ¹³ σεαυτοῦ, yourself, of you. ¹⁴ μαρτυρία, ας, ἡ, testimony, witness. ¹⁵ ἀληθής, true, unconcealed. ¹⁶ κἂν, and if, even if. ¹⁷ ἐμαυτοῦ, of myself. ¹⁸ πόθεν, from where? whence. ¹⁹ κρίσις, εως, ἡ, judgment, judging. ²⁰ ὑμέτερος, your.

ἀληθής¹ ἐστίν. Ἐγὼ εἰμι ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμαυτοῦ,² καὶ 18
 μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὁ πέμψας με πατήρ. Ἔλεγον οὖν αὐτῷ, Ποῦ³ 19
 ἐστὶν ὁ πατήρ σου; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Οὔτε ἐμὲ οἶδατε, οὔτε τὸν
 πατέρα μου· εἰ ἐμὲ ᾔδειτε, καὶ τὸν πατέρα μου ᾔδειτε ἄν. Ταῦτα 20
 τὰ ῥήματα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ,⁴ διδάσκων ἐν
 τῷ ἱερῷ· καὶ οὐδεὶς ἐπίασεν⁵ αὐτόν, ὅτι οὐπω⁶ ἐληλύθει ἡ ὥρα
 αὐτοῦ.

Εἶπεν οὖν πάλιν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἐγὼ ὑπάγω, καὶ ζητήσετέ με, 21
 καὶ ἐν τῇ ἁμαρτία ὑμῶν ἀποθανεῖσθε· ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ
 δύνασθε ἐλθεῖν. Ἔλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι, Μήτι⁷ ἀποκτενεῖ 22
 ἑαυτόν, ὅτι λέγει, Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν; 23
 Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ὑμεῖς ἐκ τῶν κάτω⁸ ἐστέ, ἐγὼ ἐκ τῶν ἄνω⁹ εἰμί·
 ὑμεῖς ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἐστέ, ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου
 τούτου. Εἶπον οὖν ὑμῖν ὅτι ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν· 24
 ἐὰν γὰρ μὴ πιστεύσητε ὅτι ἐγὼ εἰμι, ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς
 ἁμαρτίαις ὑμῶν. Ἔλεγον οὖν αὐτῷ, Σὺ τίς εἶ; Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ 25
 Ἰησοῦς, Τὴν ἀρχὴν ὃ τι καὶ λαλῶ ὑμῖν. Πολλὰ ἔχω περὶ ὑμῶν 26
 λαλεῖν καὶ κρίνειν· ἀλλ' ὁ πέμψας με ἀληθής¹ ἐστίν, καὶ γὰρ ἃ
 ἤκουσα παρ' αὐτοῦ, ταῦτα λέγω εἰς τὸν κόσμον. Οὐκ ἔγνωσαν 27

¹ ἀληθής, true, unconcealed. ² ἐμαυτοῦ, of myself. ³ ποῦ, where?. ⁴ γαζοφυλάκιον, ου, τό, treasury. ⁵ πιάζω, take, lay hold of. ⁶ οὐπω, not yet. ⁷ μήτι, interrogative particle expecting a negative answer. ⁸ κάτω, down, below. ⁹ ἄνω, up, above.

ὅτι τὸν πατέρα αὐτοῖς ἔλεγεν. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ὅταν 28
 ὑψώσητε¹ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, τότε γνώσεσθε ὅτι ἐγὼ εἰμι,
 καὶ ἅπ' ἐμαυτοῦ² ποιῶ οὐδέν, ἀλλὰ καθὼς ἐδίδαξέν με ὁ πατήρ
 μου, ταῦτα λαλῶ: καὶ ὁ πέμψας με μετ' ἐμοῦ ἐστίν: οὐκ ἀφῆκέν 29
 με μόνον³ ὁ πατήρ, ὅτι ἐγὼ τὰ ἀρεστὰ⁴ αὐτῷ ποιῶ πάντοτε.⁵ 30
 Ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν.

Ἐλεγεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς πεπιστευκότας αὐτῷ Ἰουδαίους, 31
 Ἐὰν ὑμεῖς μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ, ἀληθῶς⁶ μαθηταὶ μου
 ἐστέ: καὶ γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει⁷ 32
 ὑμᾶς. Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ, Σπέρμα⁸ Ἀβραάμ ἐσμεν, καὶ οὐδενὶ 33
 δεδουλεύκαμεν⁹ πώποτε:¹⁰ πῶς σὺ λέγεις ὅτι Ἐλεύθεροι¹¹
 γενήσεσθε; Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν 34
 ὅτι πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν δούλος ἐστίν τῆς ἁμαρτίας. Ὁ δὲ 35
 δούλος οὐ μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ εἰς τὸν αἰῶνα: ὁ υἱὸς μένει εἰς τὸν
 αἰῶνα. Ἐὰν οὖν ὁ υἱὸς ὑμᾶς ἐλευθερώσῃ,⁷ ὄντως¹² ἐλεύθεροι¹¹ 36
 ἔσεσθε. Οἶδα ὅτι σπέρμα⁸ Ἀβραάμ ἐστε: ἀλλὰ ζητεῖτέ με 37
 ἀποκτεῖναι, ὅτι ὁ λόγος ὁ ἐμὸς οὐ χωρεῖ¹³ ἐν ὑμῖν. Ἐγὼ δ' ἐώρακα 38
 παρὰ τῷ πατρὶ μου, λαλῶ: καὶ ὑμεῖς οὖν ὃ ἐώρακατε παρὰ τῷ
 πατρὶ ὑμῶν, ποιεῖτε. Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ, Ὁ πατήρ 39

¹ ὑψώω, lift up, exalt. ² ἐμαυτοῦ, of myself. ³ μόνος, only, alone. ⁴ ἀρεστός, pleasing, desirable. ⁵ πάντοτε, always, at all times. ⁶ ἀληθῶς, truly, really. ⁷ ἐλευθερώω, set free, exempt (from liability). ⁸ σπέρμα, τος, τό, seed, offspring. ⁹ δουλεύω, serve, am a slave. ¹⁰ πώποτε, ever yet, any time. ¹¹ ἐλεύθερος, free, delivered from obligation. ¹² ὄντως, really, indeed. ¹³ χωρέω, make room for, hold.

ἡμῶν Ἀβραάμ ἐστιν. Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Εἰ τέκνα τοῦ
 Ἀβραάμ ἦτε, τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ ἐποιεῖτε. Νῦν δὲ ζητεῖτέ με 40
 ἀποκτείνει, ἄνθρωπον ὃς τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα, ἣν
 ἤκουσα παρὰ τοῦ θεοῦ· τοῦτο Ἀβραάμ οὐκ ἐποίησεν. Ὑμεῖς 41
 ποιεῖτε τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς ὑμῶν. Εἶπον οὖν αὐτῷ, Ἡμεῖς ἐκ
 πορνείας¹ οὐ γεγεννήμεθα· ἓνα πατέρα ἔχομεν, τὸν θεόν. Εἶπεν 42
 οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Εἰ ὁ θεὸς πατὴρ ὑμῶν ἦν, ἠγαπᾶτε ἂν ἐμέ:
 ἐγὼ γὰρ ἐκ τοῦ θεοῦ ἐξῆλθον καὶ ἤκω·² οὐδὲ γὰρ ἀπ' ἐμαυτοῦ³
 ἐλήλυθα, ἀλλ' ἐκεῖνός με ἀπέστειλεν. Διὰ τί τὴν λαλιάν⁴ τὴν 43
 ἐμὴν οὐ γινώσκετε; Ὅτι οὐ δύνασθε ἀκούειν τὸν λόγον τὸν ἐμόν.
 Ὑμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου⁵ ἐστέ, καὶ τὰς ἐπιθυμίας⁶ τοῦ 44
 πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν. Ἐκεῖνος ἀνθρωποκτόνος⁷ ἦν ἀπ'
 ἀρχῆς, καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐχ ἔστηκεν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀλήθεια ἐν
 αὐτῷ. Ὅταν λαλῇ τὸ ψεῦδος,⁸ ἐκ τῶν ἰδίων λαλεῖ· ὅτι ψεύστης⁹
 ἐστὶν καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ. Ἐγὼ δὲ ὅτι τὴν ἀλήθειαν λέγω, οὐ 45
 πιστεῦτέ μοι. Τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει¹⁰ με περὶ ἁμαρτίας; Εἰ δὲ 46
 ἀλήθειαν λέγω, διὰ τί ὑμεῖς οὐ πιστεῦτέ μοι; Ὁ ὢν ἐκ τοῦ θεοῦ 47
 τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ ἀκούει· διὰ τοῦτο ὑμεῖς οὐκ ἀκούετε, ὅτι ἐκ
 τοῦ θεοῦ οὐκ ἐστέ. Ἀπεκρίθησαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ εἶπον αὐτῷ, 48

¹ πορνεία, ας, ἡ, fornication, idolatry. ² ἤκω, I have come, I am present. ³ ἐμαυτοῦ, of myself. ⁴ λαλιά, ας, ἡ, speech, way of talking. ⁵ διάβολος, ου, ὁ, slanderer, accuser. ⁶ ἐπιθυμία, ας, ἡ, desire, passion. ⁷ ἀνθρωποκτόνος, ου, ὁ, murderer. ⁸ ψεῦδος, ους, τό, lie. ⁹ ψεύστης, ου, ὁ, liar, deceiver. ¹⁰ ἐλέγχω, convict, reprove.

Οὐ καλῶς¹ λέγομεν ἡμεῖς ὅτι Σαμαρείτης² εἶ σύ, καὶ δαιμόνιον
 ἔχεις; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω, ἀλλὰ τιμῶ³ 49
 τὸν πατέρα μου, καὶ ὑμεῖς ἀτιμάζετέ⁴ με. Ἐγὼ δὲ οὐ ζητῶ τὴν 50
 δόξαν μου· ἔστιν ὁ ζητῶν καὶ κρίνων. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐάν 51
 τις τὸν λόγον τὸν ἐμὸν τηρήσῃ, θάνατον οὐ μὴ θεωρήσῃ εἰς τὸν
 αἰῶνα. Εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι, Νῦν ἐγνώκαμεν ὅτι 52
 δαιμόνιον ἔχεις. Ἀβραὰμ ἀπέθανεν καὶ οἱ προφῆται, καὶ σὺ
 λέγεις, Ἐάν τις τὸν λόγον μου τηρήσῃ, οὐ μὴ γεύσῃται⁵ θανάτου
 εἰς τὸν αἰῶνα. Μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβραάμ, ὅστις 53
 ἀπέθανεν; Καὶ οἱ προφῆται ἀπέθανον· τίνα σεαυτὸν⁶ σὺ ποιεῖς; 54
 Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Ἐὰν ἐγὼ δοξάζω ἐμαυτόν,⁷ ἡ δόξα μου οὐδέν
 ἔστιν· ἔστιν ὁ πατὴρ μου ὁ δοξάζων με, ὃν ὑμεῖς λέγετε ὅτι Θεὸς
 ἡμῶν ἔστιν, καὶ οὐκ ἐγνώκατε αὐτόν· ἐγὼ δὲ οἶδα αὐτόν, καὶ ἐὰν 55
 εἴπω ὅτι οὐκ οἶδα αὐτόν, ἔσομαι ὅμοιος⁸ ὑμῶν, ψεύστης·⁹ ἀλλ'
 οἶδα αὐτόν, καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ τηρῶ. Ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ὑμῶν 56
 ἠγαλλιάσατο¹⁰ ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμήν, καὶ εἶδεν καὶ ἐχάρη. 57
 Εἶπον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς αὐτόν, Πεντήκοντα¹¹ ἔτη¹² οὐπω¹³
 ἔχεις, καὶ Ἀβραὰμ ἐώρακα; Εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἀμὴν ἀμὴν 58
 λέγω ὑμῖν, πρὶν¹⁴ Ἀβραὰμ γενέσθαι, ἐγὼ εἰμι. Ἦραν οὖν λίθους 59

¹ καλῶς, rightly, well. ² Σαμαρείτης, ου, δ, Samaritan. ³ τιμάω, honor, value at a price. ⁴ ἀτιμάζω, dishonor, disgrace. ⁵ γεύομαι, taste, experience. ⁶ σεαυτοῦ, yourself, of you. ⁷ ἐμαυτοῦ, of myself. ⁸ ὅμοιος, like, similar. ⁹ ψεύστης, ου, δ, liar, deceiver. ¹⁰ ἀγαλλιάω, rejoice, am full of joy. ¹¹ πενήκοντα, fifty, 50. ¹² ἔτος, ους, τό, year. ¹³ οὐπω, not yet. ¹⁴ πρὶν, before, formerly.

ἵνα βάλωσιν ἐπ' αὐτόν: Ἰησοῦς δὲ ἐκρύβη,¹ καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ
 ἱεροῦ, διελθὼν² διὰ μέσου αὐτῶν: καὶ παρῆγεν³ οὕτως.⁴

Καὶ παράγων⁵ εἶδεν ἄνθρωπον τυφλὸν ἐκ γενετῆς.⁵ Καὶ ἠρώτησαν 9
 αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες, Ῥαββί, τίς ἡμαρτεν,⁶ οὗτος ἢ
 οἱ γονεῖς⁷ αὐτοῦ, ἵνα τυφλὸς γεννηθῇ; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Οὔτε 3
 οὗτος ἡμαρτεν⁶ οὔτε οἱ γονεῖς⁷ αὐτοῦ: ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ⁸ τὰ
 ἔργα τοῦ θεοῦ ἐν αὐτῷ. Ἐμὲ δεῖ ἐργάζεσθαι⁹ τὰ ἔργα τοῦ 4
 πέμψαντός με ἕως ἡμέρας ἐστίν: ἔρχεται νύξ, ὅτε οὐδεὶς δύναται
 ἐργάζεσθαι.⁹ Ὅταν ἐν τῷ κόσμῳ ᾧ, φῶς εἰμι τοῦ κόσμου. Ταῦτα 5
 εἰπὼν, ἔπτυσεν¹⁰ χαμαί,¹¹ καὶ ἐποίησεν πηλὸν¹² ἐκ τοῦ πτύσματος,
 καὶ ἐπέχρισεν¹⁴ τὸν πηλὸν¹² ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ, καὶ 7
 εἶπεν αὐτῷ, Ὑπαγε νίψαι¹⁵ εἰς τὴν κολυμβήθραν¹⁶ τοῦ Σιλωάμ¹⁷
 – ὃ ἐρμηνεύεται,¹⁸ Ἀπεσταλμένος. Ἀπῆλθεν οὖν καὶ ἐνίψατο,¹⁵
 καὶ ἦλθεν βλέπων. Οἱ οὖν γείτονες¹⁹ καὶ οἱ θεωροῦντες αὐτὸν τὸ 8
 πρότερον²⁰ ὅτι τυφλὸς ἦν, ἔλεγον, Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ καθηήμενος
 καὶ προσαιτῶν;²¹ Ἄλλοι ἔλεγον ὅτι Οὗτός ἐστιν: ἄλλοι δὲ ὅτι 9
 Ὅμοιος²² αὐτῷ ἐστιν. Ἐκεῖνος ἔλεγεν ὅτι Ἐγώ εἰμι. Ἔλεγον οὖν 10
 αὐτῷ, Πῶς ἀνέωχθησάν σου οἱ ὀφθαλμοί; Ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ 11

¹ κρύπτω, conceal, hide. ² διέρχομαι, cross over, pass through. ³ παράγω, pass by, depart. ⁴ οὕτως, thus, so. ⁵ γενετῇ, ἥς, ἡ, birth. ⁶ ἁμαρτάνω, sin. ⁷ γονεὺς, ἕως, ὁ, parent. ⁸ φανερόω, reveal, manifest. ⁹ ἐργάζομαι, work, word. ¹⁰ πτύω, spit. ¹¹ χαμαί, on or to the ground. ¹² πηλός, οὐ, ὁ, clay, mud. ¹³ πτύσμα, τος, τό, saliva, spittle. ¹⁴ ἐπιχρίω, anoint, spread on. ¹⁵ νίπτω, wash. ¹⁶ κολυμβήθρα, ας, ἡ, pool, swimming-place. ¹⁷ Σιλωάμ, ὁ, Siloam. ¹⁸ ἐρμηνεύω, interpret, translate. ¹⁹ γείτων, ονος, ὁ, neighbor. ²⁰ πρότερον, formerly, before. ²¹ προσαιτέω, beg. ²² ὅμοιος, like, similar.

εἶπεν, Ἄνθρωπος λεγόμενος Ἰησοῦς πηλὸν¹ ἐποίησεν, καὶ ἐπέχρισέν² μου τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ εἶπέν μοι, Ὑπαγε εἰς τὴν κολυμβήθραν³ τοῦ Σιλωάμ,⁴ καὶ νίψαι.⁵ Ἀπελθὼν δὲ καὶ νιψάμενος,⁵ ἀνέβλεψα.⁶ Εἶπον οὖν αὐτῷ, Ποῦ⁷ ἐστὶν ἐκεῖνος; 12
Λέγει, Οὐκ οἶδα.

Ἄγουσιν αὐτὸν πρὸς τοὺς Φαρισαίους, τὸν ποτε⁸ τυφλόν. Ἦν δὲ 13
σάββατον ὅτε τὸν πηλὸν¹ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἀνέωξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς. Πάλιν οὖν ἡρώτων αὐτὸν καὶ οἱ Φαρισαῖοι, 15
πῶς ἀνέβλεψεν.⁶ Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Πηλὸν¹ ἐπέθηκέν⁹ μου ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ ἐνιψάμην,⁵ καὶ βλέπω. Ἔλεγον οὖν ἐκ τῶν 16
Φαρισαίων τινές, Οὗτος ὁ ἄνθρωπος οὐκ ἔστιν παρὰ τοῦ θεοῦ, ὅτι τὸ σάββατον οὐ τηρεῖ. Ἄλλοι ἔλεγον, Πῶς δύναται ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς¹⁰ τοιαῦτα σημεῖα ποιεῖν; Καὶ σχίσμα¹¹ ἦν ἐν αὐτοῖς. Λέγουσιν τῷ τυφλῷ πάλιν, Σὺ τί λέγεις περὶ αὐτοῦ, 17
ὅτι ἡγοιζέαι σου τοὺς ὀφθαλμούς; Ὁ δὲ εἶπεν ὅτι Προφήτης ἐστίν. Οὐκ ἐπίστευσαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ, ὅτι τυφλὸς ἦν καὶ 18
ἀνέβλεψεν,⁶ ἕως ὅτου¹² ἐφώνησαν¹³ τοὺς γονεῖς¹⁴ αὐτοῦ τοῦ ἀναβλέψαντος,⁶ καὶ ἡρώτησαν αὐτοὺς λέγοντες, Οὗτός ἐστιν ὁ 19
υἱὸς ὑμῶν, ὃν ὑμεῖς λέγετε ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη; Πῶς οὖν ἄρτι¹⁵

¹ πηλός, οὔ, ὁ, clay, mud. ² ἐπιχρίω, anoint, spread on. ³ κολυμβήθρα, ας, ἡ, pool, swimming-place. ⁴ Σιλωάμ, ὁ, Siloam. ⁵ νίπτω, wash. ⁶ ἀναβλέπω, look up, receive sight. ⁷ ποῦ, where?. ⁸ ποτέ, once, at some time. ⁹ ἐπιτίθμι, lay upon, put. ¹⁰ ἁμαρτωλός, ου, ὁ, sinner. ¹¹ σχίσμα, τος, τό, tear, division. ¹² ὅτου, until. ¹³ φωνέω, call, crow. ¹⁴ γονεῖς, ἕως, ὁ, parent. ¹⁵ ἄρτι, now, just now.

βλέπει; Ἀπεκρίθησαν δὲ αὐτοῖς οἱ γονεῖς¹ αὐτοῦ καὶ εἶπον, 20
 Οἶδαμεν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ἡμῶν, καὶ ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη: 21
 πῶς δὲ νῦν βλέπει, οὐκ οἶδαμεν: ἢ τίς ἤνοιξεν αὐτοῦ τοὺς
 ὀφθαλμούς, ἡμεῖς οὐκ οἶδαμεν: αὐτὸς ἡλικίαν² ἔχει: αὐτὸν
 ἐρωτήσατε, αὐτὸς περὶ ἑαυτοῦ λαλήσει. Ταῦτα εἶπον οἱ γονεῖς¹ 22
 αὐτοῦ, ὅτι ἐφοβοῦντο τοὺς Ἰουδαίους: ἤδη γὰρ συνετέθειντο³ οἱ
 Ἰουδαῖοι, ἵνα ἐάν τις αὐτὸν ὁμολογήσῃ⁴ χριστόν, ἀποσυνάγωγος⁵
 γένηται. Διὰ τοῦτο οἱ γονεῖς¹ αὐτοῦ εἶπον ὅτι Ἡλικίαν² ἔχει, 23
 αὐτὸν ἐρωτήσατε. Ἐφώνησαν⁶ οὖν ἐκ δευτέρου⁷ τὸν ἄνθρωπον ὃς 24
 ἦν τυφλός, καὶ εἶπον αὐτῷ, Δὸς δόξαν τῷ θεῷ: ἡμεῖς οἶδαμεν ὅτι
 ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἁμαρτωλός⁸ ἐστιν. Ἀπεκρίθη οὖν ἐκεῖνος καὶ 25
 εἶπεν, Εἰ ἁμαρτωλός⁸ ἐστιν, οὐκ οἶδα: ἐν οἶδα, ὅτι τυφλὸς ὦν,
 ἄρτι⁹ βλέπω. Εἶπον δὲ αὐτῷ πάλιν, Τί ἐποίησέν σοι; Πῶς 26
 ἤνοιξέν σου τοὺς ὀφθαλμούς; Ἀπεκρίθη αὐτοῖς, Εἶπον ὑμῖν ἤδη, 27
 καὶ οὐκ ἠκούσατε. Τί πάλιν θέλετε ἀκούειν; Μὴ καὶ ὑμεῖς
 θέλετε αὐτοῦ μαθηταὶ γενέσθαι; Ἐλοιδόρησαν¹⁰ αὐτόν, καὶ εἶπον, 28
 Σὺ εἰ μαθητὴς ἐκείνου: ἡμεῖς δὲ τοῦ Μωσέως ἐσμὲν μαθηταί. 29
 Ἡμεῖς οἶδαμεν ὅτι Μωσῆ λελάληκεν ὁ θεός: τοῦτον δὲ οὐκ
 οἶδαμεν πόθεν¹¹ ἐστίν. Ἀπεκρίθη ὁ ἄνθρωπος καὶ εἶπεν αὐτοῖς, 30

¹ γονεὺς, ἑως, ὁ, parent. ² ἡλικία, ας, ἡ, maturity, age. ³ συντίθημι, agree, make an agreement. ⁴ ὁμολογέω, confess, profess. ⁵ ἀποσυνάγωγος, expelled from the congregation. ⁶ φωνέω, call, crow. ⁷ δεύτερος, second. ⁸ ἁμαρτωλός, ου, ὁ, sinner. ⁹ ἄρτι, now, just now. ¹⁰ λοιδορέω, abuse, revile. ¹¹ πόθεν, from where? whence.

Ἐν γὰρ τούτῳ θαυμαστόν¹ ἐστίν, ὅτι ὑμεῖς οὐκ οἴδατε πόθεν²
ἐστίν, καὶ ἀνέωξέν μου τοὺς ὀφθαλμούς. Οἶδαμεν δὲ ὅτι 31
ἁμαρτωλῶν³ ὁ θεὸς οὐκ ἀκούει· ἀλλ' ἐάν τις θεοσεβῆς⁴ ᾗ, καὶ τὸ
θέλημα αὐτοῦ ποιῇ, τούτου ἀκούει. Ἐκ τοῦ αἰῶνος οὐκ ἠκούσθη 32
ὅτι ἤνοιξέν τις ὀφθαλμοὺς τυφλοῦ γεγεννημένου. Εἰ μὴ ἦν οὗτος 33
παρὰ θεοῦ, οὐκ ἠδύνατο ποιεῖν οὐδέν. Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον 34
αὐτῷ, Ἐν ἁμαρτίαις σὺ ἐγεννήθης ὄλος, καὶ σὺ διδάσκεις ἡμᾶς;
Καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω.

Ἦκουσεν ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω· καὶ εὐρών αὐτόν, εἶπεν 35
αὐτῷ, Σὺ πιστεύεις εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ; Ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ 36
εἶπεν, Καὶ τίς ἐστίν, κύριε, ἵνα πιστεύσω εἰς αὐτόν; Εἶπεν δὲ 37
αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Καὶ ἑώρακας αὐτόν, καὶ ὁ λαλῶν μετὰ σοῦ
ἐκεῖνός ἐστιν. Ὁ δὲ ἔφη, Πιστεύω, κύριε· καὶ προσεκύνησεν 38
αὐτῷ. Καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, Εἰς κρίμα⁵ ἐγὼ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον 39
ἦλθον, ἵνα οἱ μὴ βλέποντες βλέπωσιν, καὶ οἱ βλέποντες τυφλοὶ
γένωνται. Καὶ ἤκουσαν ἐκ τῶν Φαρισαίων ταῦτα οἱ ὄντες μετ' 40
αὐτοῦ, καὶ εἶπον αὐτῷ, Μὴ καὶ ἡμεῖς τυφλοὶ ἐσμεν; Εἶπεν αὐτοῖς 41
ὁ Ἰησοῦς, Εἰ τυφλοὶ ἦτε, οὐκ ἂν εἴχετε ἁμαρτίαν· νῦν δὲ λέγετε
ὅτι Βλέπομεν· ἡ οὖν ἁμαρτία ὑμῶν μένει.

¹ θαυμαστός, wonderful, marvelous. ² πόθεν, from where? whence. ³ ἁμαρτωλός, σὺ, ὁ, sinner. ⁴ θεοσεβής, god-fearing, devout. ⁵ κρίμα, ὅς, τό, judgment, verdict.

Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ μὴ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας¹ εἰς τὴν **10**
 αὐλὴν² τῶν προβάτων,³ ἀλλὰ ἀναβαίνων ἀλλαχόθεν,⁴ ἐκεῖνος
 κλέπτης⁵ ἐστὶν καὶ ληστής.⁶ Ὁ δὲ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας¹ **2**
 ποιμὴν⁷ ἐστὶν τῶν προβάτων.³ Τούτῳ ὁ θυρωρὸς⁸ ἀνοίγει, καὶ τὰ **3**
 πρόβατα³ τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούει, καὶ τὰ ἴδια πρόβατα³ καλεῖ
 κατ' ὄνομα, καὶ ἐξάγει⁹ αὐτά. Καὶ ὅταν τὰ ἴδια πρόβατα³ ἐκβάλῃ, **4**
 ἔμπροσθεν¹⁰ αὐτῶν πορεύεται· καὶ τὰ πρόβατα³ αὐτῷ ἀκολουθεῖ,
 ὅτι οἶδασιν τὴν φωνὴν αὐτοῦ. Ἄλλοτρίῳ¹¹ δὲ οὐ μὴ **5**
 ἀκολουθήσωσιν, ἀλλὰ φεύγονται¹² ἀπ' αὐτοῦ· ὅτι οὐκ οἶδασιν
 τῶν ἀλλοτρίων¹¹ τὴν φωνήν. Ταύτην τὴν παροιμίαν¹³ εἶπεν **6**
 αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἐκεῖνοι δὲ οὐκ ἔγνωσαν τίνα ἦν ἢ ἐλάλει αὐτοῖς.

Εἶπεν οὖν πάλιν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἐγὼ **7**
 εἰμι ἡ θύρα¹ τῶν προβάτων.³ Πάντες ὅσοι ἤλθον κλέπται⁵ εἰσὶν **8**
 καὶ λησταί·⁶ ἀλλ' οὐκ ἤκουσαν αὐτῶν τὰ πρόβατα.³ Ἐγὼ εἰμι ἡ **9**
 θύρα·¹ δι' ἐμοῦ ἐάν τις εἰσέλθῃ, σωθήσεται, καὶ εἰσελεύσεται καὶ
 ἐξελεύσεται, καὶ νομὴν¹⁴ εὐρήσει. Ὁ κλέπτης⁵ οὐκ ἔρχεται εἰ μὴ **10**
 ἵνα κλέψῃ¹⁵ καὶ θύσῃ¹⁶ καὶ ἀπολέσῃ· ἐγὼ ἤλθον ἵνα ζωὴν ἔχωσιν,
 καὶ περισσὸν¹⁷ ἔχωσιν. Ἐγὼ εἰμι ὁ ποιμὴν⁷ ὁ καλός· ὁ ποιμὴν⁷ ὁ **11**

¹ θύρα, ας, ἡ, door, gate. ² αὐλή, ἡς, ἡ, courtyard, enclosed open space. ³ πρόβατον, ου, τό, sheep. ⁴ ἀλλαχόθεν, at another place, by another way. ⁵ κλέπτης, ου, ὁ, thief. ⁶ ληστής, ου, ὁ, robber, brigand. ⁷ ποιμὴν, ἐνος, ὁ, shepherd. ⁸ θυρωρός, ου, ὁ, doorkeeper, gatekeeper. ⁹ ἐξάγω, lead out. ¹⁰ ἔμπροσθεν, in front of, before (gen). ¹¹ ἀλλότριος, strange, foreign. ¹² φεύγω, flee, escape. ¹³ παροιμία, ας, ἡ, proverb, parable. ¹⁴ νομή, ἡς, ἡ, pasture, spreading. ¹⁵ κλέπτω, steal. ¹⁶ θύω, sacrifice, kill. ¹⁷ περισσός, excessive, abundant.

καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων.¹ Ὁ 12
 μισθωτὸς² δέ, καὶ οὐκ ὢν ποιμὴν,³ οὗ οὐκ εἰσὶν τὰ πρόβατα¹ ἴδια,
 θεωρεῖ τὸν λύκον⁴ ἐρχόμενον, καὶ ἀφίησιν τὰ πρόβατα,¹ καὶ
 φεύγει.⁵ καὶ ὁ λύκος⁴ ἀρπάζει⁶ αὐτά, καὶ σκορπίζει⁷ τὰ πρόβατα.¹ 13
 Ὁ δὲ μισθωτὸς² φεύγει,⁵ ὅτι μισθωτός² ἐστίν, καὶ οὐ μέλει⁸ αὐτῷ
 περὶ τῶν προβάτων.¹ Ἐγὼ εἰμι ὁ ποιμὴν³ ὁ καλός, καὶ γινώσκω 14
 τὰ ἐμά, καὶ γινώσκομαι ὑπὸ τῶν ἐμῶν. Καθὼς γινώσκει με ὁ 15
 πατήρ, καὶ γὰρ γινώσκω τὸν πατέρα: καὶ τὴν ψυχὴν μου τίθημι
 ὑπὲρ τῶν προβάτων.¹ Καὶ ἄλλα πρόβατα¹ ἔχω, ἃ οὐκ ἔστιν ἐκ 16
 τῆς αὐλῆς⁹ ταύτης: καὶ ἐκεῖνά¹⁰ με δεῖ ἀγαγεῖν, καὶ τῆς φωνῆς μου
 ἀκούσουσιν: καὶ γενήσεται μία ποίμνη,¹¹ εἷς ποιμὴν.³ Διὰ τοῦτο 17
 ὁ πατήρ με ἀγαπᾷ, ὅτι ἐγὼ τίθημι τὴν ψυχὴν μου, ἵνα πάλιν
 λάβω αὐτήν. Οὐδεὶς αἶρει αὐτήν ἀπ' ἐμοῦ, ἀλλ' ἐγὼ τίθημι 18
 αὐτήν ἀπ' ἐμαυτοῦ.¹² Ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι αὐτήν, καὶ ἐξουσίαν
 ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν. Ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔλαβον παρὰ τοῦ
 πατρὸς μου.

Σχίσμα¹³ οὖν πάλιν ἐγένετο ἐν τοῖς Ἰουδαίοις διὰ τοὺς λόγους 19
 τούτους. Ἔλεγον δὲ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν, Δαιμόνιον ἔχει καὶ 20
 μαίνεται:¹⁴ τί αὐτοῦ ἀκούετε; Ἄλλοι ἔλεγον, Ταῦτα τὰ ῥήματα 21

¹ πρόβατον, ου, τό, sheep. ² μισθωτός, οὔ, ὁ, hired servant. ³ ποιμὴν, ἑνος, ὁ, shepherd. ⁴ λύκος, ου, ὁ, wolf, jackal. ⁵ φεύγω, flee, escape. ⁶ ἀρπάζω, seize, snatch. ⁷ σκορπίζω, scatter, disperse. ⁸ μέλει, it is a care, it concerns. ⁹ αὐλή, ἡς, ἡ, courtyard, enclosed open space. ¹⁰ καὶ ἐκεῖνος, and he, and she. ¹¹ ποίμνη, ἡς, ἡ, flock. ¹² ἐμαυτοῦ, of myself. ¹³ σχίσμα, τος, τό, tear, division. ¹⁴ μαίνομαι, rage, be furious.

οὐκ ἔστιν δαιμονιζομένου:¹ μὴ δαιμόνιον δύναται τυφλῶν
ὀφθαλμοὺς ἀνοίγειν;

Ἐγένετο δὲ τὰ Ἐγκαίνια² ἐν Ἱεροσολύμοις, καὶ χειμῶν³ ἦν: καὶ 22
περιεπάτει ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ ἐν τῇ στοᾷ⁴ Σολομῶνος.⁵ 24
Ἐκύκλωσαν⁶ οὖν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ ἔλεγον αὐτῷ, Ὅπως πότε⁷
τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἴρεις; Εἰ σὺ εἶ ὁ χριστός, εἰπέ ἡμῖν παρρησίᾳ.⁸ 25
Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Εἶπον ὑμῖν, καὶ οὐ πιστεύετε: τὰ
ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς μου, ταῦτα μαρτυρεῖ
περὶ ἐμοῦ: ἀλλ' ὑμεῖς οὐ πιστεύετε: οὐ γὰρ ἐστε ἐκ τῶν 26
προβάτων⁹ τῶν ἐμῶν, καθὼς εἶπον ὑμῖν. Ἐὰν πρόβατα⁹ τὰ ἐμὰ 27
τῆς φωνῆς μου ἀκούει, καὶ γινώσκω αὐτά, καὶ ἀκολουθοῦσιν
μοι: καὶ γὰρ ζωὴν αἰώνιον δίδωμι αὐτοῖς: καὶ οὐ μὴ ἀπόλωνται εἰς 28
τὸν αἰῶνα, καὶ οὐχ ἄρπάσει¹⁰ τις αὐτὰ ἐκ τῆς χειρὸς μου. Ὁ 29
πατήρ μου ὃς δέδωκέν μοι, μείζων πάντων ἐστίν: καὶ οὐδεὶς
δύναται ἄρπάζειν¹⁰ ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ πατρὸς μου. Ἐγὼ καὶ ὁ 30
πατήρ ἐν ἐσμεν. Ἐβάστασαν¹¹ οὖν πάλιν λίθους οἱ Ἰουδαῖοι ἵνα 31
λιθάσωσιν¹² αὐτόν. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Πολλὰ καλὰ 32
ἔργα ἔδειξα¹³ ὑμῖν ἐκ τοῦ πατρὸς μου: διὰ ποῖον¹⁴ αὐτῶν ἔργον

¹ δαιμονιζομαι, am demon possessed. ² ἐγκαίνια, ὡν, τό, festival of rededication, renewal. ³ χειμῶν, ὡνος, ὁ, winter, storm. ⁴ στοᾶ, ᾱς, ἡ, portico, colonnade. ⁵ Σολομῶν, ὡνος, ὁ, Solomon. ⁶ κυκλόω, encircle, surround. ⁷ πότε, when? at what time? ⁸ παρρησία, ἄς, ἡ, boldness, confidence. ⁹ πρόβατον, ου, τό, sheep. ¹⁰ ἀρπάζω, seize, snatch. ¹¹ βαστάζω, bear, carry. ¹² λιθάζω, throw stones, stone. ¹³ δείκνυμι, show, point out. ¹⁴ ποῖος, what sort of? what? of what sort.

λιθάζετέ¹ με; Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες, Περὶ 33
 καλοῦ ἔργου οὐ λιθάζομέν¹ σε, ἀλλὰ περὶ βλασφημίας,² καὶ ὅτι
 σὺ ἄνθρωπος ὢν ποιεῖς σεαυτὸν³ θεόν. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, 34
 Οὐκ ἔστιν γεγραμμένον ἐν τῷ νόμῳ ὑμῶν, Ἐγὼ εἶπα, Θεοί ἐστε
 ; Εἰ ἐκείνους εἶπεν θεοὺς, πρὸς οὓς ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐγένετο – 35
 καὶ οὐ δύναται λυθῆναι⁴ ἡ γραφή – ὃν ὁ πατὴρ ἡγίασεν⁵ καὶ 36
 ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον, ὑμεῖς λέγετε ὅτι Βλασφημεῖς,⁶ ὅτι
 εἶπον, Υἱὸς τοῦ θεοῦ εἰμι; Εἰ οὐ ποιῶ τὰ ἔργα τοῦ πατρός μου, 37
 μὴ πιστεύετε μοι: εἰ δὲ ποιῶ, κἂν⁷ ἐμοὶ μὴ πιστεύητε, τοῖς ἔργοις 38
 πιστεύσατε: ἵνα γνῶτε καὶ πιστεύσητε ὅτι ἐν ἐμοὶ ὁ πατήρ, καὶ γὰρ
 ἐν αὐτῷ. Ἐζήτουν οὖν πάλιν αὐτὸν πιάσαι:⁸ καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τῆς 39
 χειρὸς αὐτῶν.

Καὶ ἀπῆλθεν πάλιν πέραν⁹ τοῦ Ἰορδάνου¹⁰ εἰς τὸν τόπον ὅπου ἦν 40
 Ἰωάννης τὸ πρῶτον βαπτίζων: καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ. Καὶ πολλοὶ 41
 ἦλθον πρὸς αὐτόν, καὶ ἔλεγον ὅτι Ἰωάννης μὲν σημεῖον ἐποίησεν
 οὐδέν: πάντα δὲ ὅσα εἶπεν Ἰωάννης περὶ τούτου, ἀληθῆ¹¹ ἦν. Καὶ 42
 ἐπίστευσαν πολλοὶ ἐκεῖ εἰς αὐτόν.

¹λιθάζω, throw stones, stone. ²βλασφημία, ας, ἡ, blasphemy, reproach. ³σεαυτοῦ, yourself, of you. ⁴λύω, untie, loose. ⁵ἁγιάζω, make holy, consecrate. ⁶βλασφημέω, revile, blaspheme. ⁷κἂν, and if, even if. ⁸πιάζω, take, lay hold of. ⁹πέραν, on the other side of, beyond (gen). ¹⁰Ἰορδάνης, ου, ὁ, Jordan. ¹¹ἀληθής, true, unconcealed.

Ἦν δέ τις ἀσθενῶν¹ Λάζαρος² ἀπὸ Βηθανίας,³ ἐκ τῆς κώμης⁴ **11**

Μαρίας καὶ Μάρθας⁵ τῆς ἀδελφῆς⁶ αὐτῆς. Ἦν δὲ Μαρία ἡ **2**

ἀλείψασα⁷ τὸν κύριον μύρω,⁸ καὶ ἐκμάξασα⁹ τοὺς πόδας αὐτοῦ

ταῖς θριξίν¹⁰ αὐτῆς, ἧς ὁ ἀδελφὸς Λάζαρος² ἡσθένει.¹ Ἀπέστειλαν **3**

οὖν αἱ ἀδελφαί⁶ πρὸς αὐτὸν λέγουσαι, Κύριε, ἴδε ὃν φιλεῖς¹¹

ἀσθενεῖ.¹ Ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, Αὕτη ἡ ἀσθένεια¹² οὐκ **4**

ἔστιν πρὸς θάνατον, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ θεοῦ, ἵνα δοξασθῇ ὁ

υἱὸς τοῦ θεοῦ δι' αὐτῆς. Ἠγάπα δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν Μάρθαν⁵ καὶ **5**

τὴν ἀδελφὴν⁶ αὐτῆς καὶ τὸν Λάζαρον.² Ὡς οὖν ἤκουσεν ὅτι **6**

ἀσθενεῖ,¹ τότε μὲν ἔμεινεν ἐν ᾧ ἦν τόπῳ δύο ἡμέρας. Ἐπειτα¹³ **7**

μετὰ τοῦτο λέγει τοῖς μαθηταῖς, Ἀγωμεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν¹⁴

πάλιν. Λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταί, Ῥαββί, νῦν ἐζήτουν σε **8**

λιθάσαι¹⁵ οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ πάλιν ὑπάγεις ἐκεῖ; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, **9**

Οὐχὶ δώδεκά εἰσιν ὥραι τῆς ἡμέρας; Ἐάν τις περιπατῇ ἐν τῇ

ἡμέρᾳ, οὐ προσκόπτει,¹⁶ ὅτι τὸ φῶς τοῦ κόσμου τούτου βλέπει. **10**

Ἐάν δέ τις περιπατῇ ἐν τῇ νυκτί, προσκόπτει,¹⁶ ὅτι τὸ φῶς οὐκ

ἔστιν ἐν αὐτῷ. Ταῦτα εἶπεν, καὶ μετὰ τοῦτο λέγει αὐτοῖς, **11**

Λάζαρος² ὁ φίλος¹⁷ ἡμῶν κεκοίμηται:¹⁸ ἀλλὰ πορεύομαι ἵνα

ἐξυπνίσω¹⁹ αὐτόν. Εἶπον οὖν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, Κύριε, εἰ **12**

¹ ἀσθενέω, be weak, sick. ² Λάζαρος, ου, ὁ, Lazarus, Eliezer. ³ Βηθανία, ας, ἡ, Bethany. ⁴ κώμη, ης, ἡ, village. ⁵ Μάρθα, ας, ἡ, Martha. ⁶ ἀδελφή, ἡς, ἡ, sister. ⁷ ἀλείφω, anoint. ⁸ μύρον, ου, τό, ointment, perfume. ⁹ ἐκμάσσω, wipe dry, wipe. ¹⁰ θρίξ, τριχός, ἡ, hair. ¹¹ φιλέω, love, kiss. ¹² ἀσθένεια, ας, ἡ, weakness, sickness. ¹³ ἔπειτα, then, after this. ¹⁴ Ἰουδαία, ας, ἡ, Judea. ¹⁵ λιθάζω, throw stones, stone. ¹⁶ προσκόπτω, strike against, stumble. ¹⁷ φίλος, ου, ὁ, loving, friend. ¹⁸ κοιμάομαι, sleep, fall asleep. ¹⁹ ἐξυπνίζω, wake up, arouse.

κεκοίμηται,¹ σωθήσεται. Εἰρήκει δὲ ὁ Ἰησοῦς περὶ τοῦ θανάτου 13
 αὐτοῦ: ἐκεῖνοι δὲ ἔδοξαν ὅτι περὶ τῆς κοιμήσεως² τοῦ ὕπνου³
 λέγει. Τότε οὖν εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς παρρησία,⁴ Λάζαρος⁵ 14
 ἀπέθανεν. Καὶ χαίρω δι' ὑμᾶς, ἵνα πιστεύσητε, ὅτι οὐκ ἤμην ἐκεῖ: 15
 ἀλλὰ ἄγωμεν πρὸς αὐτόν. Εἶπεν οὖν Θωμᾶς,⁶ ὁ λεγόμενος 16
 Δίδυμος,⁷ τοῖς συμμαθηταῖς,⁸ Ἄγωμεν καὶ ἡμεῖς, ἵνα
 ἀποθάνωμεν μετ' αὐτοῦ.

Ἐλθὼν οὖν ὁ Ἰησοῦς εὔρεν αὐτὸν τέσσαρας⁹ ἡμέρας ἤδη ἔχοντα ἐν 17
 τῷ μνημείῳ.¹⁰ Ἦν δὲ ἡ Βηθανία¹¹ ἐγγὺς¹² τῶν Ἱεροσολύμων, ὡς 18
 ἀπὸ σταδίων¹³ δεκαπέντε:¹⁴ καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν Ἰουδαίων 19
 ἐληλύθεισαν πρὸς τὰς περὶ Μάρθαν¹⁵ καὶ Μαρίαν, ἵνα
 παραμυθίσωνται¹⁶ αὐτὰς περὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῶν. Ἦ οὖν 20
 Μάρθα,¹⁵ ὡς ἤκουσεν ὅτι Ἰησοῦς ἔρχεται, ὑπήντησεν¹⁷ αὐτῷ:
 Μαρία δὲ ἐν τῷ οἴκῳ ἐκαθίζετο.¹⁸ Εἶπεν οὖν Μάρθα¹⁵ πρὸς τὸν 21
 Ἰησοῦν, Κύριε, εἰ ἦς ᾧδε, ὁ ἀδελφός μου οὐκ ἂν ἐτεθνήκει.¹⁹ 22
 Ἀλλὰ καὶ νῦν οἶδα ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσῃ τὸν θεόν, δώσει σοι ὁ θεός. 23
 Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Ἀναστήσεται ὁ ἀδελφός σου. Λέγει αὐτῷ 24
 Μάρθα,¹⁵ Οἶδα ὅτι ἀναστήσεται ἐν τῇ ἀναστάσει²⁰ ἐν τῇ ἐσχάτῃ

¹ κοιμάομαι, sleep, fall asleep. ² κοίμησις, εως, ἡ, sleep, resting. ³ ὕπνος, ου, ὁ, sleep. ⁴ παρρησία, ας, ἡ, boldness, confidence. ⁵ Λάζαρος, ου, ὁ, Lazarus, Eliezer. ⁶ Θωμᾶς, ᾱ, ὁ, Thomas. ⁷ Δίδυμος, ου, ὁ, Didymus, Twin. ⁸ συμμαθητής, οῦ, ὁ, fellow disciple. ⁹ τέσσαρες, four, 4. ¹⁰ μνημείον, ου, τό, tomb, monument. ¹¹ Βηθανία, ας, ἡ, Bethany. ¹² ἐγγύς, near. ¹³ στάδιον, οῦ, τό, stadia, length of a stadium. ¹⁴ δεκαπέντε, fifteen, 15. ¹⁵ Μάρθα, ας, ἡ, Martha. ¹⁶ παραμυθέομαι, encourage, comfort. ¹⁷ ὑπαντάω, meet, go to meet. ¹⁸ καθίζομαι, sit down, am sitting. ¹⁹ θνήσκω, die, am dying. ²⁰ ἀνάστασις, εως, ἡ, resurrection, rising again.

ἡμέρα. Εἶπεν αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Ἐγὼ εἰμι ἡ ἀνάστασις¹ καὶ ἡ ζωή· ὁ 25
 πιστεύων εἰς ἐμέ, καὶ ἂν² ἀποθάνῃ, ζήσεται· καὶ πᾶς ὁ ζῶν καὶ 26
 πιστεύων εἰς ἐμέ, οὐ μὴ ἀποθάνῃ εἰς τὸν αἰῶνα. Πιστεύεις τοῦτο;
 Λέγει αὐτῷ, Ναί,³ κύριε· ἐγὼ πεπίστευκα, ὅτι σὺ εἶ ὁ χριστός, ὁ 27
 υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ εἰς τὸν κόσμον ἐρχόμενος. Καὶ ταῦτα εἰποῦσα 28
 ἀπῆλθεν, καὶ ἐφώνησεν⁴ Μαρίαν τὴν ἀδελφὴν⁵ αὐτῆς λάθρα,⁶
 εἰποῦσα, Ὁ διδάσκαλος πάρεστιν⁷ καὶ φωνεῖ⁴ σε. Ἐκείνη ὡς 29
 ἤκουσεν, ἐγείρεται ταχὺ⁸ καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτόν. Οὐπω⁹ δὲ 30
 ἐληλύθει ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν κώμην,¹⁰ ἀλλ' ἦν ἐν τῷ τόπῳ ὅπου
 ὑπῆντησεν¹¹ αὐτῷ ἡ Μάρθα.¹² Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι οἱ ὄντες μετ' 31
 αὐτῆς ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ παραμυθούμενοι¹³ αὐτήν, ἰδόντες τὴν
 Μαρίαν ὅτι ταχέως¹⁴ ἀνέστη καὶ ἐξῆλθεν, ἠκολούθησαν αὐτῇ,
 λέγοντες ὅτι Ὑπάγει εἰς τὸ μνημεῖον,¹⁵ ἵνα κλαύσῃ¹⁶ ἐκεῖ. Ἡ οὖν 32
 Μαρία, ὡς ἦλθεν ὅπου ἦν ὁ Ἰησοῦς, ἰδοῦσα αὐτόν, ἔπεσεν αὐτοῦ
 εἰς τοὺς πόδας λέγουσα αὐτῷ, Κύριε, εἰ ἦς ὧδε, οὐκ ἂν ἀπέθανέν
 μου ὁ ἀδελφός. Ἰησοῦς οὖν ὡς εἶδεν αὐτὴν κλαίουσαν,¹⁶ καὶ τοὺς 33
 συνελθόντας¹⁸ αὐτῇ Ἰουδαίους κλαίοντας,¹⁶ ἐνεβριμήσατο¹⁹ τῷ
 πνεύματι, καὶ ἐτάραξεν²⁰ ἑαυτόν, καὶ εἶπεν, Ποῦ²¹ τεθείκατε 34
 αὐτόν; Λέγουσιν αὐτῷ, Κύριε, ἔρχου καὶ ἴδε. Ἐδάκρυσεν²² ὁ 35

¹ ἀνάστασις, εως, ἡ, resurrection, rising again. ² καὶ, and if, even if. ³ ναί, yes, truly. ⁴ φωνέω, call, crow. ⁵ ἀδελφή, ἡς, ἡ, sister. ⁶ λάθρα, secretly. ⁷ πάρεμι, be present, have arrived. ⁸ ταχύ, quickly, speedily. ⁹ οὐπω, not yet. ¹⁰ κώμη, ης, ἡ, village. ¹¹ ὑπαντάω, meet, go to meet. ¹² Μάρθα, ας, ἡ, Martha. ¹³ παραμυθέομαι, encourage, comfort. ¹⁴ ταχέως, quickly, soon. ¹⁵ μνημεῖον, ου, τό, tomb, monument. ¹⁶ κλαίω, weep, weep for. ¹⁷ αὐτοῦ, there, here. ¹⁸ συνέρχομαι, come together, come or go with. ¹⁹ ἐμβριμάομαι, be moved with anger, admonish sternly. ²⁰ ταρασσω, trouble, agitate. ²¹ ποῦ, where?. ²² δακρύω, weep, shed tears.

Ἰησοῦς. Ἔλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι, Ἰδε πῶς ἐφίλει¹ αὐτόν. Τινὲς δὲ 36
ἐξ αὐτῶν εἶπον, Οὐκ ἡδύνατο οὗτος, ὁ ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλμοὺς
τοῦ τυφλοῦ, ποιῆσαι ἵνα καὶ οὗτος μὴ ἀποθάνῃ; Ἰησοῦς οὖν 38
πάλιν ἐμβριμώμενος² ἐν ἑαυτῷ ἔρχεται εἰς τὸ μνημεῖον.³ Ἦν δὲ
σπήλαιον,⁴ καὶ λίθος ἐπέκειτο⁵ ἐπ' αὐτῷ. Λέγει ὁ Ἰησοῦς, Ἄρατε 39
τὸν λίθον. Λέγει αὐτῷ ἡ ἀδελφὴ⁶ τοῦ τεθνηκότος⁷ Μάρθα,⁸
Κύριε, ἤδη ὄζει:⁹ τεταρταῖος¹⁰ γάρ ἐστιν. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, 40
Οὐκ εἶπόν σοι ὅτι ἐὰν πιστεύσῃς, ὄψει τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ; 41
Ἦραν οὖν τὸν λίθον, οὗ¹¹ ἦν ὁ τεθνηκώς⁷ κείμενος.¹² Ὁ δὲ
Ἰησοῦς ἤρεν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἄνω,¹³ καὶ εἶπεν, Πάτερ,
εὐχαριστῶ¹⁴ σοι ὅτι ἤκουσάς μου. Ἐγὼ δὲ ᾔδειν ὅτι πάντοτε¹⁵ μου 42
ἀκούεις; ἀλλὰ διὰ τὸν ὄχλον τὸν περιεστώτα¹⁶ εἶπον, ἵνα
πιστεύσωσιν ὅτι σύ με ἀπέστειλας. Καὶ ταῦτα εἰπὼν, φωνῇ 43
μεγάλῃ ἐκραύγασεν,¹⁷ Λάζαρε,¹⁸ δεῦρο¹⁹ ἔξω. Καὶ ἐξῆλθεν ὁ 44
τεθνηκώς,⁷ δεδεμένος²⁰ τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας κειρίαις,²¹ καὶ ἡ
ὄψις²² αὐτοῦ σουδαρίῳ²³ περιεδέδετο.²⁴ Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς,
Λύσατε²⁵ αὐτόν, καὶ ἄφετε ὑπάγειν.

¹ φιλέω, love, kiss. ² ἐμβριμάομαι, be moved with anger, admonish sternly. ³ μνημεῖον, ου, τό, tomb, monument. ⁴ σπήλαιον, ου, τό, cave, den. ⁵ ἐπικάμμαι, lie on, lie upon. ⁶ ἀδελφὴ, ἥς, ἡ, sister. ⁷ θνήσκω, die, am dying. ⁸ Μάρθα, ας, ἡ, Martha. ⁹ ὄζω, (emit a) smell, give off an odor. ¹⁰ τεταρταῖος, happening on the fourth day. ¹¹ οὗ, where, when. ¹² κεῖμαι, lie, be laid. ¹³ ἄνω, up, above. ¹⁴ εὐχαριστέω, give thanks, thank. ¹⁵ πάντοτε, always, at all times. ¹⁶ περιῴσθημι, stand around, avoid. ¹⁷ κραυγάζω, cry out, cry aloud. ¹⁸ Λάζαρος, ου, ὁ, Lazarus, Eliezer. ¹⁹ δεῦρο, until now, come here! ²⁰ δέω, bind, tie. ²¹ κείρια, ας, ἡ, binding material, wrappings. ²² ὄψις, εως, ἡ, outward appearance, face. ²³ σουδαρίον, ου, τό, face cloth, handkerchief. ²⁴ περιδέω, bind, wrap around. ²⁵ λύω, untie, loose.

Πολλοὶ οὖν ἐκ τῶν Ἰουδαίων, οἱ ἐλθόντες πρὸς τὴν Μαρίαν καὶ 45

θεασάμενοι¹ ἃ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν. Τινὲς δὲ 46

ἐξ αὐτῶν ἀπηῆλθον πρὸς τοὺς Φαρισαίους, καὶ εἶπον αὐτοῖς ἃ

ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς.

Συνήγαγον οὖν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι συνέδριον,² καὶ ἔλεγον, 47

Τί ποιούμεν; Ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος πολλὰ σημεῖα ποιεῖ. Ἐὰν 48

ἀφῶμεν αὐτὸν οὕτως, πάντες πιστεύσουσιν εἰς αὐτόν: καὶ

ἐλεύσονται οἱ Ῥωμαῖοι³ καὶ ἀροῦσιν ἡμῶν καὶ τὸν τόπον καὶ τὸ

ἔθνος. Εἷς δὲ τις ἐξ αὐτῶν Καϊάφας,⁴ ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ⁵ 49

ἐκείνου, εἶπεν αὐτοῖς, Ὑμεῖς οὐκ οἴδατε οὐδέν, οὐδὲ διαλογίζεσθε 50

ὅτι συμφέρει⁷ ἡμῖν ἵνα εἷς ἄνθρωπος ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ,

καὶ μὴ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπόλῃται. Τοῦτο δὲ ἀφ' ἑαυτοῦ οὐκ εἶπεν, 51

ἀλλὰ ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ⁵ ἐκείνου, προεφήτευσεν⁸ ὅτι

ἔμελλεν Ἰησοῦς ἀποθνήσκειν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους, καὶ οὐχ ὑπὲρ τοῦ 52

ἔθνους μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ τὰ διεσκορπισμένα

συναγάγῃ εἰς ἓν. Ἀπ' ἐκείνης οὖν τῆς ἡμέρας συνεβουλεύσαντο¹⁰ 53

ἵνα ἀποκτείνωσιν αὐτόν.

¹ θεάσασθαι, look at, behold. ² συνέδριον, ου, τό, council, Sanhedrin. ³ Ῥωμαῖος, ου, ὁ, Roman, Roman citizen. ⁴ Καϊάφας, α, ὁ, Caiaphas. ⁵ ἐνιαυτός, ου, ὁ, year. ⁶ διαλογίζομαι, debate, reason. ⁷ συμφέρω, bring together, it is profitable. ⁸ προφητεύω, prophesy, foretell. ⁹ διασκορπίζω, scatter, separate. ¹⁰ συμβουλεύω, plot, advise.

Ἰησοῦς οὖν οὐκέτι¹ παρρησία² περιεπάτει ἐν τοῖς Ἰουδαίοις, ἀλλὰ 54
ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν³ εἰς τὴν χώραν⁴ ἐγγὺς⁵ τῆς ἐρήμου,⁶ εἰς Ἐφραῖμ⁷
λεγομένην πόλιν, κάκει⁸ διέτριβεν⁹ μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. 55
Ἦν δὲ ἐγγὺς⁵ τὸ Πάσχα¹⁰ τῶν Ἰουδαίων· καὶ ἀνέβησαν πολλοὶ
εἰς Ἱεροσόλυμα ἐκ τῆς χώρας⁴ πρὸ¹¹ τοῦ Πάσχα,¹⁰ ἵνα ἀγνίσωσιν¹²
ἐαυτούς. Ἐζήτουν οὖν τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἔλεγον μετ' ἀλλήλων ἐν 56
τῷ ἱερῷ ἐστηκότες, Τί δοκεῖ ὑμῖν; Ὅτι οὐ μὴ ἔλθῃ εἰς τὴν
ἐορτήν;¹³ Δεδώκεισαν δὲ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι 57
ἐντολήν, ἵνα ἐάν τις γινῶ ποῦ¹⁴ ἐστίν, μηνύσῃ,¹⁵ ὅπως πιάσωσιν¹⁶
αὐτόν.

Ὁ οὖν Ἰησοῦς πρὸ¹¹ ἕξ¹⁷ ἡμερῶν τοῦ Πάσχα¹⁰ ἦλθεν εἰς Βηθανίαν,¹⁸ 12
ὅπου ἦν Λάζαρος¹⁹ ὁ τεθνηκώς,²⁰ ὃν ἠγείρεν ἐκ νεκρῶν. 2
Ἐποίησαν οὖν αὐτῷ δεῖπνον²¹ ἐκεῖ, καὶ ἡ Μάρθα²² διηκόνει·²³ ὁ δὲ
Λάζαρος¹⁹ εἷς ἦν τῶν ἀνακειμένων²⁴ σὺν αὐτῷ. Ἡ οὖν Μαρία 3
λαβοῦσα λίτραν²⁵ μύρου²⁶ νάρδου²⁷ πιστικῆς²⁸ πολυτίμου,²⁹
ῥέλειψεν³⁰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἐξέμαξεν³¹ ταῖς θριξίν³²
αὐτῆς τοὺς πόδας αὐτοῦ· ἡ δὲ οἰκία ἐπληρώθη ἐκ τῆς ὁσμῆς³³ τοῦ

¹ οὐκέτι, no longer, no more. ² παρρησία, ας, ἡ, boldness, confidence. ³ ἐκεῖθεν, from there, from that place. ⁴ χώρα, ας, ἡ, land, region. ⁵ ἐγγὺς, near. ⁶ ἔρημος, ου, ἡ, wilderness, desert. ⁷ Ἐφραῖμ, ὁ, Ephraim. ⁸ κάκει, and there. ⁹ διατρίβω, continue, tarry. ¹⁰ πάσχα, τό, passover, passover feast. ¹¹ πρὸ, before (gen), before. ¹² ἀγνίζω, purify, cleanse. ¹³ ἐορτή, ἡς, ἡ, feast, festival. ¹⁴ ποῦ, where?. ¹⁵ μηνύω, make known, report. ¹⁶ πιάζω, take, lay hold of. ¹⁷ ἕξ, six, 6. ¹⁸ Βηθανία, ας, ἡ, Bethany. ¹⁹ Λάζαρος, ου, ὁ, Lazarus, Eliezer. ²⁰ θνήσκω, die, am dying. ²¹ δεῖπνον, ου, τό, supper, dinner. ²² Μάρθα, ας, ἡ, Martha. ²³ διακονέω, serve, minister. ²⁴ ἀνάκειμαι, recline, recline (at a meal). ²⁵ λίτρα, ας, ἡ, Roman pound. ²⁶ μύρον, ου, τό, ointment, perfume. ²⁷ νάρδος, ου, ἡ, spikenard, oil of nard. ²⁸ πιστικός, genuine, pure. ²⁹ πολύτιμος, very precious, costly. ³⁰ ἀλείφω, anoint. ³¹ ἐκμάσσω, wipe dry, wipe. ³² θρίξ, τριχός, ἡ, hair. ³³ ὁσμῇ, ἡς, ἡ, smell, aroma.

μύρου.¹ Λέγει οὖν εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, Ἰούδας² Σίμωνος 4
 Ἰσκαριώτης,³ ὁ μέλλων αὐτὸν παραδιδόναι, Διὰ τί τοῦτο τὸ 5
 μύρον¹ οὐκ ἐπράθη⁴ τριακοσίων⁵ δηναρίων,⁶ καὶ ἐδόθη πτωχοῖς;⁷ 6
 Εἶπεν δὲ τοῦτο, οὐχ ὅτι περὶ τῶν πτωχῶν⁷ ἔμελεν⁸ αὐτῷ, ἀλλ' ὅτι
 κλέπτης⁹ ἦν, καὶ τὸ γλωσσόκομον¹⁰ εἶχεν, καὶ τὰ βαλλόμενα
 ἐβάσταζεν.¹¹ Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς, Ἄφες αὐτήν: εἰς τὴν ἡμέραν 7
 τοῦ ἐνταφιασμοῦ¹² μου τετήρηκεν αὐτό. Τοὺς πτωχοὺς⁷ γὰρ 8
 πάντοτε¹³ ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε¹³ ἔχετε.

Ἔγνω οὖν ὄχλος πολὺς ἐκ τῶν Ἰουδαίων ὅτι ἐκεῖ ἐστίν: καὶ ἦλθον 9
 οὐ διὰ τὸν Ἰησοῦν μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὸν Λάζαρον¹⁴ ἴδωσιν, ὃν
 ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν. Ἐβουλεύσαντο¹⁵ δὲ οἱ ἀρχιερεῖς ἵνα καὶ τὸν 10
 Λάζαρον¹⁴ ἀποκτείνωσιν: ὅτι πολλοὶ δι' αὐτὸν ὑπῆγον τῶν 11
 Ἰουδαίων, καὶ ἐπίστευον εἰς τὸν Ἰησοῦν.

Τῇ ἐπαύριον¹⁶ ὄχλος πολὺς ὁ ἐλθὼν εἰς τὴν ἑορτήν,¹⁷ ἀκούσαντες 12
 ὅτι ἔρχεται Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα, ἔλαβον τὰ βαῖτα¹⁸ τῶν 13
 φοινίκων,¹⁹ καὶ ἐξῆλθον εἰς ὑπάντησιν²⁰ αὐτῷ, καὶ ἔκραζον,
 Ὡσαννά:²¹ εὐλογημένος²² ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου,

¹ μύρον, ου, τό, ointment, perfume. ² Ἰούδας, α, δ, Judas, Judah. ³ Ἰσκαριώτης, ου, δ, Iscariot, man of Kerioth. ⁴ πιπράσκω, sell. ⁵ τριακοσίοι, three hundred, 300. ⁶ δηνάριον, ου, δ, denarius. ⁷ πτωχός, poor, poor man (as a noun). ⁸ μέλει, it is a care, it concerns. ⁹ κλέπτης, ου, δ, thief. ¹⁰ γλωσσόκομον, ου, τό, money box, bag. ¹¹ βαστάζω, bear, carry. ¹² ἐνταφιασμός, οὔ, δ, preparation for burial, burial. ¹³ πάντοτε, always, at all times. ¹⁴ Λάζαρος, ου, δ, Lazarus, Eliezer. ¹⁵ βουλεύω, deliberate, take counsel. ¹⁶ ἐπαύριον, on the morrow, on the next day. ¹⁷ ἑορτή, ἡς, ἡ, feast, festival. ¹⁸ βαῖτον, ου, τό, palm branch. ¹⁹ φοῖνιξ, δ, palm tree, palm branch. ²⁰ ὑπάντησις, εως, ἡ, going to meet, meeting. ²¹ ὠσαννά, hosanna. ²² εὐλογέω, bless.

βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ. Εὐρὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ὄνᾱριον,¹ ἐκάθισεν² ἐπ' 14
 αὐτό, καθὼς ἐστὶν γεγραμμένον, Μὴ φοβοῦ, θύγατερ³ Σιών: 15
 ἰδοὺ, ὁ βασιλεὺς σου ἔρχεται, καθήμενος ἐπὶ πῶλον⁴ ὄνου.⁵ 16
 Ταῦτα δὲ οὐκ ἔγνωσαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τὸ πρῶτον: ἀλλ' ὅτε
 ἐδοξάσθη Ἰησοῦς, τότε ἐμνήσθησαν⁶ ὅτι ταῦτα ἦν ἐπ' αὐτῷ
 γεγραμμένα, καὶ ταῦτα ἐποίησαν αὐτῷ. Ἐμαρτύρει οὖν ὁ ὄχλος ὁ 17
 ὢν μετ' αὐτοῦ ὅτε τὸν Λάζαρον⁷ ἐφώνησεν⁸ ἐκ τοῦ μνημείου,⁹
 καὶ ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. Διὰ τοῦτο καὶ ὑπήντησεν¹⁰ αὐτῷ ὁ 18
 ὄχλος, ὅτι ἤκουσεν τοῦτο αὐτὸν πεποιηκέναι τὸ σημεῖον. Οἱ οὖν 19
 Φαρισαῖοι εἶπον πρὸς ἑαυτούς, Θεωρεῖτε ὅτι οὐκ ὠφελεῖτε¹¹
 οὐδέν: ἴδε ὁ κόσμος ὀπίσω¹² αὐτοῦ ἀπῆλθεν.

Ἦσαν δὲ τινες Ἑλλήνες¹³ ἐκ τῶν ἀναβαινόντων ἵνα 20
 προσκυνήσωσιν ἐν τῇ ἑορτῇ:¹⁴ οὗτοι οὖν προσῆλθον Φιλίππῳ¹⁵ 21
 τῷ ἀπὸ Βηθσαϊδᾶ¹⁶ τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἡρώτων αὐτὸν λέγοντες,
 Κύριε, θέλομεν τὸν Ἰησοῦν ἰδεῖν. Ἐρχεται Φίλιππος¹⁵ καὶ λέγει 22
 τῷ Ἀνδρέᾳ:¹⁷ καὶ πάλιν Ἀνδρέας¹⁷ καὶ Φίλιππος¹⁵ λέγουσιν τῷ
 Ἰησοῦ. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίνατο αὐτοῖς λέγων, Ἐλήλυθεν ἡ ὥρα 23
 ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ 24

¹ ὄνᾱριον, ου, τό, young donkey, young ass. ² καθίζω, seat, sit. ³ θυγάτηρ, τρος, ή, daughter. ⁴ πῶλος, ου, ὁ, colt, young ass. ⁵ ὄνος, ου, ὁ, ass, donkey. ⁶ μινῆσκομαι, remember, recall. ⁷ Λάζαρος, ου, ὁ, Lazarus, Eliezer. ⁸ φωνέω, call, crow. ⁹ μνημεῖον, ου, τό, tomb, monument. ¹⁰ ὑπαντάω, meet, go to meet. ¹¹ ὠφελέω, profit, help. ¹² ὀπίσω, behind, after (gen). ¹³ Ἑλλήν, ηνος, ὁ, Greek, Hellene. ¹⁴ ἑορτή, ής, ή, feast, festival. ¹⁵ Φίλιππος, ου, ὁ, Philip. ¹⁶ Βηθσαϊδᾶ, ή, Bethsaida. ¹⁷ Ἀνδρέας, ου, ὁ, Andrew.

ὁ κόκκος¹ τοῦ σίτου² πεσὼν εἰς τὴν γῆν ἀποθάνη, αὐτὸς μόνος³
μένει· ἐὰν δὲ ἀποθάνη, πολὺν καρπὸν φέρει. Ὁ φιλῶν⁴ τὴν 25
ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν· καὶ ὁ μισῶν⁵ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν
τῷ κόσμῳ τούτῳ εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξει⁶ αὐτήν. Ἐὰν ἐμοὶ 26
διακονῇ⁷ τις, ἐμοὶ ἀκολουθεῖτω· καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγώ, ἐκεῖ καὶ ὁ
διάκονος⁸ ὁ ἐμὸς ἔσται· καὶ ἐὰν τις ἐμοὶ διακονῇ,⁷ τιμήσει⁹ αὐτὸν
ὁ πατήρ. Νῦν ἡ ψυχὴ μου τετάρακται·¹⁰ καὶ τί εἴπω; Πάτερ, 27
σῶσόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης. Ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἦλθον εἰς τὴν
ὥραν ταύτην. Πάτερ, δόξασόν σου τὸ ὄνομα. Ἦλθεν οὖν φωνὴ 28
ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, Καὶ ἐδόξασα, καὶ πάλιν δοξάσω. Ὁ οὖν ὄχλος ὁ 29
ἑστὼς καὶ ἀκούσας ἔλεγεν βροντὴν¹¹ γεγονέναι· ἄλλοι ἔλεγον,
Ἄγγελος αὐτῷ λελάληκεν. Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν, Οὐ δι’ 30
ἐμὲ αὕτη ἡ φωνὴ γέγονεν, ἀλλὰ δι’ ὑμᾶς. Νῦν κρίσις¹² ἐστὶν τοῦ 31
κόσμου τούτου· νῦν ὁ ἄρχων¹³ τοῦ κόσμου τούτου ἐκβληθήσεται
ἔξω. Καὶ γὰρ ἐὰν ὑψωθῶ¹⁴ ἐκ τῆς γῆς, πάντας ἐλκύσω¹⁵ πρὸς 32
ἐμαυτόν.¹⁶ Τοῦτο δὲ ἔλεγεν, σημαίνων¹⁷ ποίῳ¹⁸ θανάτῳ ἔμελλεν 33
ἀποθνήσκειν. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ὄχλος, Ἡμεῖς ἠκούσαμεν ἐκ τοῦ 34
νόμου ὅτι ὁ χριστὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα· καὶ πῶς σὺ λέγεις, Δεῖ
ὑψωθῆναι¹⁴ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ υἱὸς τοῦ

¹ κόκκος, ου, ὁ, grain, seed. ² σῖτος, ου, ὁ, wheat, grain. ³ μόνος, only, alone. ⁴ φιλέω, love, kiss. ⁵ μισέω, hate, detest. ⁶ φυλάσσω, guard, keep. ⁷ διακονέω, serve, minister. ⁸ διάκονος, ου, ὁ, minister, deacon. ⁹ τιμάω, honor, value at a price. ¹⁰ ταρασσω, trouble, agitate. ¹¹ βροντῇ, ους, ἡ, thunder. ¹² κρίσις, εως, ἡ, judgment, judging. ¹³ ἄρχων, οντος, ὁ, ruler, prince. ¹⁴ ὑψόω, lift up, exalt. ¹⁵ ἐλκύω, drag, draw. ¹⁶ ἐμαυτοῦ, of myself. ¹⁷ σημαίνω, indicate, signify. ¹⁸ ποῖος, what sort of? what? of what sort.

ἀνθρώπου; Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ὑπὸ μικρὸν¹ χρόνον τὸ 35
 φῶς μεθ' ὑμῶν ἐστίν. Περιπατεῖτε ἕως τὸ φῶς ἔχετε, ἵνα μὴ
 σκοτία² ὑμᾶς καταλάβῃ·³ καὶ ὁ περιπατῶν ἐν τῇ σκοτίᾳ² οὐκ
 οἶδεν ποῦ⁴ ὑπάγει. Ὑπὸ τὸ φῶς ἔχετε, πιστεύετε εἰς τὸ φῶς, ἵνα 36
 υἱοὶ φωτὸς γέννησθε.

Ταῦτα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἀπελθὼν ἐκρύβη⁵ ἀπ' αὐτῶν. 37
 Τοσαῦτα⁶ δὲ αὐτοῦ σημεῖα πεποιηκότος ἔμπροσθεν⁷ αὐτῶν, οὐκ
 ἐπίστευον εἰς αὐτόν· ἵνα ὁ λόγος Ἡσαΐου⁸ τοῦ προφήτου 38
 πληρωθῇ, ὃν εἶπεν, Κύριε, τίς ἐπίστευσεν τῇ ἀκοῇ⁹ ἡμῶν; Καὶ ὁ
 βραχίον¹⁰ κυρίου τίνι ἀπεκαλύφθη;¹¹ Διὰ τοῦτο οὐκ ἠδύναντο 39
 πιστεύειν, ὅτι πάλιν εἶπεν Ἡσαΐας,⁸ Τετύφλωκεν¹² αὐτῶν τοὺς 40
 ὀφθαλμούς, καὶ πεπώρωκεν¹³ αὐτῶν τὴν καρδίαν· ἵνα μὴ ἴδωσιν
 τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ νοήσωσιν¹⁴ τῇ καρδίᾳ, καὶ ἐπιστραφῶσιν,¹⁵
 καὶ ἰάσωμαι¹⁶ αὐτούς. Ταῦτα εἶπεν Ἡσαΐας,⁸ ὅτε εἶδεν τὴν δόξαν 41
 αὐτοῦ, καὶ ἐλάλησεν περὶ αὐτοῦ. Ὅμως¹⁷ μέντοι¹⁸ καὶ ἐκ τῶν 42
 ἀρχόντων¹⁹ πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν· ἀλλὰ διὰ τοὺς
 Φαρισαίους οὐχ ὡμολόγουν,²⁰ ἵνα μὴ ἀποσυνάγωγοι²¹ γένωνται. 43
 Ἠγάπησαν γὰρ τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων μάλλον ἢπερ²² τὴν

¹ μικρός, small, little. ² σκοτία, ας, ἡ, darkness. ³ καταλαμβάνω, overtake, apprehend. ⁴ ποῦ, where?. ⁵ κρύπτω, conceal, hide. ⁶ τοσούτος, so great, so much. ⁷ ἔμπροσθεν, in front of, before (gen). ⁸ Ἡσαΐας, ου, ὁ, Isaiah. ⁹ ἀκοή, ἡς, ἡ, hearing, report. ¹⁰ βραχίον, ονος, ὁ, arm, strength. ¹¹ ἀποκαλύπτω, reveal, uncover. ¹² τυφλόω, blind, make blind. ¹³ πωρόω, harden, render callous. ¹⁴ νοέω, understand, consider. ¹⁵ ἐπιστρέφω, turn to, return. ¹⁶ ἰάομαι, heal. ¹⁷ ὅμως, yet, nevertheless. ¹⁸ μέντοι, yet, however. ¹⁹ ἀρχων, οντος, ὁ, ruler, prince. ²⁰ ὁμολογέω, confess, profess. ²¹ ἀποσυνάγωγος, expelled from the congregation. ²² ἢπερ, than.

δόξαν τοῦ θεοῦ.

Ἰησοῦς δὲ ἔκραξεν καὶ εἶπεν, Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, οὐ πιστεύει εἰς 44
ἐμέ, ἀλλ' εἰς τὸν πέμψαντά με· καὶ ὁ θεωρῶν ἐμέ, θεωρεῖ τὸν 45
πέμψαντά με. Ἐγὼ φῶς εἰς τὸν κόσμον ἐλήλυθα, ἵνα πᾶς ὁ 46
πιστεύων εἰς ἐμέ, ἐν τῇ σκοτίᾳ¹ μὴ μείνη. Καὶ ἐάν τις μου 47
ἀκούσῃ τῶν ῥημάτων καὶ μὴ πιστεύσῃ, ἐγὼ οὐ κρίνω αὐτόν· οὐ
γὰρ ἦλθον ἵνα κρίνω τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσω τὸν κόσμον. Ὁ 48
ἀθετῶν² ἐμέ καὶ μὴ λαμβάνων τὰ ῥήματά μου, ἔχει τὸν κρίνοντα
αὐτόν· ὁ λόγος δὲν ἐλάλησα, ἐκεῖνος κρινεῖ αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ
ἡμέρᾳ. Ὅτι ἐγὼ ἐξ ἐμαυτοῦ³ οὐκ ἐλάλησα· ἀλλ' ὁ πέμψας με 49
πατήρ, αὐτός μοι ἐντολὴν ἔδωκεν, τί εἶπω καὶ τί λαλήσω. Καὶ 50
οἶδα ὅτι ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ ζωὴ αἰώνιος ἐστίν· ἃ οὖν λαλῶ ἐγώ,
καθὼς εἴρηκέν μοι ὁ πατήρ, οὕτως λαλῶ.

Πρὸ⁴ δὲ τῆς ἑορτῆς⁵ τοῦ Πάσχα,⁶ εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἐλήλυθεν 13
αὐτοῦ ἡ ὥρα ἵνα μεταβῇ⁷ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου πρὸς τὸν πατέρα,
ἀγαπήσας τοὺς ἰδίους τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ, εἰς τέλος⁸ ἠγάπησεν
αὐτούς. Καὶ δεῖπνου⁹ γενομένου, τοῦ διαβόλου¹⁰ ἤδη βεβληκότος 2
εἰς τὴν καρδίαν Ἰούδα¹¹ Σίμωνος Ἰσκαριώτου¹² ἵνα αὐτὸν

¹ σκοτία, ας, ἡ, darkness. ² ἀθετέω, reject, annul. ³ ἐμαυτοῦ, of myself. ⁴ πρὸ, before (gen), before. ⁵ ἑορτή, ἡς, ἡ, feast, festival. ⁶ πάσχα, τό, passover, passover feast. ⁷ μεταβαίνω, depart, leave. ⁸ τέλος, ους, τό, end, purpose. ⁹ δεῖπνον, ου, τό, supper, dinner. ¹⁰ διάβολος, ου, ὁ, slanderer, accuser. ¹¹ Ἰούδας, α, ὁ, Judas, Judah. ¹² Ἰσκαριώτης, ου, ὁ, Iscariot, man of Kerioth.

παραδῶ, εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς ὅτι πάντα δέδωκεν αὐτῷ ὁ πατήρ εἰς τὰς ³
 χεῖρας, καὶ ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐξῆλθεν καὶ πρὸς τὸν θεὸν ὑπάγει, ⁴
 ἐγείρεται ἐκ τοῦ δείπνου,¹ καὶ τίθησιν τὰ ἱμάτια, καὶ λαβὼν
 λέντιον² διέζωσεν³ ἑαυτόν. Εἶτα⁴ βάλλει ὕδωρ εἰς τὸν νιπτῆρα,⁵ ⁵
 καὶ ἤρξατο νίπτειν⁶ τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν, καὶ ἐκμάσσειν⁷ τῷ
 λεντίῳ² ᾧ ἦν διεζωσμένος.³ Ἔρχεται οὖν πρὸς Σίμωνα Πέτρον: ⁶
 καὶ λέγει αὐτῷ ἐκεῖνος, Κύριε, σύ μου νίπτεις⁶ τοὺς πόδας; ⁷
 Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ὁ ἐγὼ ποιῶ, σὺ οὐκ οἶδας
 ἄρτι,⁸ γνῶσθι δὲ μετὰ ταῦτα. Λέγει αὐτῷ Πέτρος, Οὐ μὴ νίψῃς⁶ ⁸
 τοὺς πόδας μου εἰς τὸν αἰῶνα. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἐὰν μὴ
 νίψω⁶ σε, οὐκ ἔχεις μέρος⁹ μετ' ἐμοῦ. Λέγει αὐτῷ Σίμων Πέτρος, ⁹
 Κύριε, μὴ τοὺς πόδας μου μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὴν
 κεφαλὴν. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ὁ λελουμένος¹⁰ οὐ χρεῖαν¹¹ ἔχει ¹⁰
 ἢ τοὺς πόδας νίψασθαι,⁶ ἀλλ' ἔστιν καθαρὸς¹² ὅλος: καὶ ὑμεῖς
 καθαροί¹² ἐστε, ἀλλ' οὐχὶ πάντες. Ἦδει γὰρ τὸν παραδιδόντα ¹¹
 αὐτόν: διὰ τοῦτο εἶπεν, Οὐχὶ πάντες καθαροί¹² ἐστε.

Ὅτε οὖν ἐνίψεν⁶ τοὺς πόδας αὐτῶν, καὶ ἔλαβεν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ¹²
 ἀναπεσὼν¹³ πάλιν, εἶπεν αὐτοῖς, Γινώσκετε τί πεποίηκα ὑμῖν; ¹³
 Ὑμεῖς φωνεῖτέ¹⁴ με, Ὁ διδάσκαλος, καὶ Ὁ κύριος: καὶ καλῶς¹⁵

¹ δείπνον, ου, τό, supper, dinner. ² λέντιον, ου, τό, linen cloth, towel. ³ διαζώννυμι, gird about, put on. ⁴ εἶτα, then, thereafter. ⁵ νιπτῆρ, ἦρος, ὁ, wash basin, basin. ⁶ νίπτω, wash. ⁷ ἐκμάσσω, wipe dry, wipe. ⁸ ἄρτι, now, just now. ⁹ μέρος, ους, τό, part, portion. ¹⁰ λούω, bathe, wash. ¹¹ χρεῖα, ας, ἡ, need, necessity. ¹² καθαρός, clean, pure. ¹³ ἀνατίπτω, recline, lie down. ¹⁴ φωνέω, call, crow. ¹⁵ καλῶς, rightly, well.

λέγετε, εἰμὶ γάρ. Εἰ οὖν ἐγὼ ἔνιψα¹ ὑμῶν τοὺς πόδας, ὁ κύριος 14
καὶ ὁ διδάσκαλος, καὶ ὑμεῖς ὀφείλετε² ἀλλήλων νίπτειν¹ τοὺς
πόδας. Ὑπόδειγμα³ γὰρ ἔδωκα ὑμῖν, ἵνα καθὼς ἐγὼ ἐποίησα 15
ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ποιῇτε. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, Οὐκ ἔστιν δούλος 16
μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ, οὐδὲ ἀπόστολος μείζων τοῦ
πέμψαντος αὐτόν. Εἰ ταῦτα οἴδατε, μακάριοί ἐστε ἐὰν ποιῇτε 17
αὐτά. Οὐ περὶ πάντων ὑμῶν λέγω· ἐγὼ οἶδα οὓς ἐξελεξάμην·⁴ 18
ἀλλ' ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ, Ὁ τρώγων⁵ μετ' ἐμοῦ τὸν ἄρτον
ἐπῆρεν⁶ ἐπ' ἐμὲ τὴν πτέρναν⁷ αὐτοῦ. Ἀπ' ἄρτι⁸ λέγω ὑμῖν πρὸ⁹ 19
τοῦ γενέσθαι, ἵνα, ὅταν γένηται, πιστεύσητε ὅτι ἐγὼ εἰμι. Ἀμὴν 20
ἀμὴν λέγω ὑμῖν, Ὁ λαμβάνων ἐάν τινα πέμψω, ἐμὲ λαμβάνει· ὁ
δὲ ἐμὲ λαμβάνων, λαμβάνει τὸν πέμψαντά με.

Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς ἐταράχθη¹⁰ τῷ πνεύματι, καὶ ἐμαρτύρησεν 21
καὶ εἶπεν, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με. 22
Ἐβλεπον οὖν εἰς ἀλλήλους οἱ μαθηταί, ἀπορούμενοι¹¹ περὶ τίνος
λέγει. Ἦν δὲ ἀνακείμενος¹² εἷς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἐν τῷ κόλπῳ 23
τοῦ Ἰησοῦ, ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς· νεύει¹⁴ οὖν τούτῳ Σίμων Πέτρος 24
πυθέσθαι¹⁵ τίς ἂν εἴη περὶ οὗ λέγει. Ἐπιπεσὼν¹⁶ δὲ ἐκεῖνος οὕτως 25

¹ νίπτω, wash. ² ὀφείλω, owe, ought. ³ ὑπόδειγμα, τοσ, τό, copy, example. ⁴ ἐκλέγομαι, choose, elect. ⁵ τρώγω, gnaw, crunch. ⁶ ἐπαίρω, lift up, raise. ⁷ πτέρνα, ης, ἡ, heel. ⁸ ἄρτι, now, just now. ⁹ πρὸ, before (gen), before. ¹⁰ ταράσσω, trouble, agitate. ¹¹ ἀπορέω, be at a loss, be perplexed. ¹² ἀνάκειμαι, recline, recline (at a meal). ¹³ κόλπος, ου, ὁ, bosom, breast. ¹⁴ νεύω, nod, beckon (as a sign). ¹⁵ πυνθάνομαι, inquire, ask. ¹⁶ ἐπιπίπτω, fall upon, press upon.

ἐπὶ τὸ στήθος¹ τοῦ Ἰησοῦ, λέγει αὐτῷ, Κύριε, τίς ἐστιν; 26

Ἀποκρίνεται ὁ Ἰησοῦς, Ἐκεῖνός ἐστιν ᾧ ἐγὼ βάψας² τὸ ψωμίον³

ἐπιδώσω.⁴ Καὶ ἐμβάψας⁵ τὸ ψωμίον,³ δίδωσιν Ἰούδα⁶ Σίμωνος

Ἰσκαριώτη.⁷ Καὶ μετὰ τὸ ψωμίον,³ τότε εἰσῆλθεν εἰς ἐκεῖνον ὁ 27

Σατανᾶς.⁸ Λέγει οὖν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ὁ ποιεῖς, ποιήσον τάχιον.⁹ 28

Τοῦτο δὲ οὐδεὶς ἔγνω τῶν ἀνακειμένων¹⁰ πρὸς τί εἶπεν αὐτῷ. 29

Τινὲς γὰρ ἐδόκουν, ἐπεὶ¹¹ τὸ γλωσσόκομον¹² εἶχεν ὁ Ἰούδας,⁶ ὅτι

λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἀγόρασον¹³ ὧν χρειάν¹⁴ ἔχομεν εἰς τὴν

ἐορτήν.¹⁵ ἢ τοῖς πτωχοῖς¹⁶ ἵνα τι δῶ. Λαβὼν οὖν τὸ ψωμίον³ 30

ἐκεῖνος, εὐθέως ἐξῆλθεν: ἦν δὲ νύξ.

Ὅτε ἐξῆλθεν, λέγει ὁ Ἰησοῦς, Νῦν ἐδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, 31

καὶ ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ. Εἰ ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ, καὶ ὁ 32

θεὸς δοξάσει αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ, καὶ εὐθὺς δοξάσει αὐτόν. Τεκνία,¹⁷ 33

ἔτι μικρὸν¹⁸ μεθ' ὑμῶν εἰμι. Ζητήσετέ με, καὶ καθὼς εἶπον τοῖς

Ἰουδαίοις ὅτι Ὅπου ὑπάγω ἐγώ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν, καὶ

ὑμῖν λέγω ἄρτι.¹⁹ Ἐντολὴν καινὴν²⁰ δίδωμι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε 34

ἀλλήλους: καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς, ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀγαπᾶτε

ἀλλήλους. Ἐν τούτῳ γινώσκονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταί ἐστε, 35

¹ στήθος, ους, τό, breast, chest. ² βάπτω, dip, dye. ³ ψωμίον, ου, τό, fragment, morsel. ⁴ ἐπιδίδωμι, give to, hand in. ⁵ ἐμβάπτω, dip, dip into. ⁶ Ἰούδας, α, ὁ, Judas, Judah. ⁷ Ἰσκαριώτης, ου, ὁ, Iscariot, man of Kerioth. ⁸ Σατανᾶς, ᾱ, ὁ, Satan, adversary. ⁹ τάχιον, more swiftly. ¹⁰ ἀνάκειμαι, recline, recline (at a meal). ¹¹ ἐπεὶ, when, since. ¹² γλωσσόκομον, ου, τό, money box, bag. ¹³ ἀγοράζω, buy. ¹⁴ χρειά, ας, ἡ, need, necessity. ¹⁵ ἐορτή, ἡς, ἡ, feast, festival. ¹⁶ πτωχός, poor, poor man (as a noun). ¹⁷ τεκνίον, ου, τό, little child. ¹⁸ μικρός, small, little. ¹⁹ ἄρτι, now, just now. ²⁰ καινός, new, fresh.

ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις.

Λέγει αὐτῷ Σίμων Πέτρος, Κύριε, ποῦ¹ ὑπάγεις; Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ 36

Ἰησοῦς, Ὅπου ὑπάγω, οὐ δύνασαι μοι νῦν ἀκολουθῆσαι,

ὕστερον² δὲ ἀκολουθήσεις μοι. Λέγει αὐτῷ Πέτρος, Κύριε, διὰ τί 37

οὐ δύναμαί σοι ἀκολουθῆσαι ἄρτι;³ Τὴν ψυχὴν μου ὑπὲρ σοῦ

θήσω. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Τὴν ψυχὴν σου ὑπὲρ ἐμοῦ 38

θήσεις; Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, οὐ μὴ ἀλέκτωρ⁴ φωνήσῃ⁵ ἕως οὗ

ἀπαρνήσῃ⁶ με τρίς.⁷

Μὴ ταρασσέσθω⁸ ὑμῶν ἡ καρδιά: πιστεύετε εἰς τὸν θεόν, καὶ εἰς 14

ἐμὲ πιστεύετε. Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρός μου μοναὶ⁹ πολλάι εἰσιν: 2

εἰ δὲ μή, εἶπον ἂν ὑμῖν: Πορεύομαι ἐτοιμάσαι¹⁰ τόπον ὑμῖν. Καὶ 3

ἐὰν πορευθῶ, ἐτοιμάσω¹¹ ὑμῖν τόπον: πάλιν ἔρχομαι καὶ

παραλήψομαι¹² ὑμᾶς πρὸς ἐμαυτόν,¹³ ἵνα ὅπου εἰμι ἐγώ, καὶ

ὑμεῖς ᾗτε. Καὶ ὅπου ἐγὼ ὑπάγω οἴδατε, καὶ τὴν ὁδὸν οἴδατε. 4

Λέγει αὐτῷ Θωμᾶς,¹⁴ Κύριε, οὐκ οἶδαμεν ποῦ¹ ὑπάγεις: καὶ πῶς

δυνάμεθα τὴν ὁδὸν εἰδέναι; Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἐγὼ εἰμι ἡ 6

ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ: οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν πατέρα, εἰ

μὴ δι' ἐμοῦ. Εἰ ἐγνώκειτέ με, καὶ τὸν πατέρα μου ἐγνώκειτε ἄν: 7

¹ ποῦ, where?. ² ὕστερον, lastly, afterward. ³ ἄρτι, now, just now. ⁴ ἀλέκτωρ, ορος, ὁ, rooster, cock. ⁵ φωνέω, call, crow. ⁶ ἀπαρνέομαι, deny, refuse. ⁷ τρίς, thrice, three times. ⁸ ταρασσω, trouble, agitate. ⁹ μονή, ἡς, ἡ, dwelling-place, abode. ¹⁰ ἐτοιμάζω, prepare, make ready. ¹¹ ἐτοιμάζω, I will prepare, I will make ready. ¹² παραλαμβάνω, receive, take. ¹³ ἐμαυτοῦ, of myself. ¹⁴ Θωμᾶς, ἁ, ὁ, Thomas.

καὶ ἄρτι¹ γινώσκετε αὐτόν, καὶ ἐωράκατε αὐτόν. Λέγει αὐτῷ 8
 Φίλιππος,² Κύριε, δείξον³ ἡμῖν τὸν πατέρα, καὶ ἀρκεῖ⁴ ἡμῖν. 9
 Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Τοσοῦτον⁵ χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ οὐκ
 ἐγνωκάς με, Φίλιππε;² Ὁ ἐωρακὼς ἐμέ, ἐώρακεν τὸν πατέρα: καὶ
 πῶς σὺ λέγεις, Δείξον³ ἡμῖν τὸν πατέρα; Οὐ πιστεύεις ὅτι ἐγὼ ἐν 10
 τῷ πατρὶ, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοὶ ἐστίν; Τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λαλῶ
 ὑμῖν, ἀπ' ἐμαυτοῦ⁶ οὐ λαλῶ: ὁ δὲ πατὴρ ὁ ἐν ἐμοὶ μένων, αὐτὸς
 ποιεῖ τὰ ἔργα. Πιστεύετε μοι ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ, καὶ ὁ πατὴρ ἐν 11
 ἐμοί: εἰ δὲ μή, διὰ τὰ ἔργα αὐτὰ πιστεύετε μοι. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω 12
 ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ κάκεινος⁷ ποιήσει,
 καὶ μείζονα τούτων ποιήσει: ὅτι ἐγὼ πρὸς τὸν πατέρα μου
 πορεύομαι. Καὶ ὃ τι ἂν αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου, τοῦτο 13
 ποιήσω, ἵνα δοξασθῇ ὁ πατὴρ ἐν τῷ υἱῷ. Ἐάν τι αἰτήσητέ με ἐν 14
 τῷ ὀνόματί μου, ἐγὼ ποιήσω. Ἐὰν ἀγαπᾷτέ με, τὰς ἐντολὰς τὰς 15
 ἐμὰς τηρήσατε. Καὶ ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα, καὶ ἄλλον 16
 παράκλητον⁸ δώσει ὑμῖν, ἵνα μένη μεθ' ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα, τὸ 17
 πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν, ὅτι οὐ
 θεωρεῖ αὐτό, οὐδὲ γινώσκει αὐτό. Ὑμεῖς δὲ γινώσκετε αὐτό, ὅτι
 παρ' ὑμῖν μένει, καὶ ἐν ὑμῖν ἔσται. Οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανούς:⁹ 18
 ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. Ἔτι μικρὸν¹⁰ καὶ ὁ κόσμος με οὐκέτι¹¹ θεωρεῖ, 19

¹ ἄρτι, now, just now. ² Φίλιππος, ου, ὁ, Philip. ³ δείκνυμι, show, point out. ⁴ ἀρκέω, assist, suffice. ⁵ τοσοῦτος, so great, so much. ⁶ ἐμαυτοῦ, of myself. ⁷ κάκεινος, and he, and she. ⁸ παράκλητος, ου, ὁ, helper, advocate. ⁹ ὀρφανός, orphan, bereaved. ¹⁰ μικρός, small, little. ¹¹ οὐκέτι, no longer, no more.

ὑμεῖς δὲ θεωρεῖτέ με: ὅτι ἐγὼ ζῶ, καὶ ὑμεῖς ζήσεσθε. Ἐν ἐκείνῃ 20
 τῇ ἡμέρᾳ γνώσεσθε ὑμεῖς ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ μου, καὶ ὑμεῖς ἐν
 ἐμοί, καὶ ἐγὼ ἐν ὑμῖν. Ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου καὶ τηρῶν αὐτάς, 21
 ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με: ὁ δὲ ἀγαπῶν με, ἀγαπηθήσεται ὑπὸ
 τοῦ πατρός μου: καὶ ἐγὼ ἀγαπήσω αὐτόν, καὶ ἐμφανίσω¹ αὐτῷ
 ἐμαυτόν.² Λέγει αὐτῷ Ἰούδας,³ οὐχ ὁ Ἰσκαριώτης,⁴ Κύριε, καὶ τί 22
 γέγονεν ὅτι ἡμῖν μέλλεις ἐμφανίζειν¹ σεαυτόν,⁵ καὶ οὐχὶ τῷ
 κόσμῳ; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ἐάν τις ἀγαπᾷ με, τὸν 23
 λόγον μου τηρήσει, καὶ ὁ πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτόν, καὶ πρὸς
 αὐτόν ἐλευσόμεθα, καὶ μονήν⁶ παρ' αὐτῷ ποιήσομεν. Ὁ μὴ 24
 ἀγαπῶν με, τοὺς λόγους μου οὐ τηρεῖ: καὶ ὁ λόγος ὃν ἀκούετε
 οὐκ ἔστιν ἐμός, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με πατρός.

Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν παρ' ὑμῖν μένων. Ὁ δὲ παράκλητος,⁷ τὸ 25
 πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὃ πέμψει ὁ πατήρ ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐκεῖνος
 ὑμᾶς διδάξει πάντα, καὶ ὑπομνήσει⁸ ὑμᾶς πάντα ἃ εἶπον ὑμῖν. 27
 Εἰρήνην ἀφήμι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν: οὐ καθὼς ὁ
 κόσμος δίδωσιν, ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν. Μὴ ταρασσέσθω⁹ ὑμῶν ἡ
 καρδιά, μηδὲ δειλιάτω.¹⁰ Ἠκούσατε ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν, Ὑπάγω 28
 καὶ ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. Εἰ ἠγαπάτέ με, ἐχάρητε ἂν ὅτι εἶπον,

¹ ἐμφανίζω, manifest, disclose. ² ἐμαυτοῦ, of myself. ³ Ἰούδας, α, ὁ, Judas, Judah. ⁴ Ἰσκαριώτης, ου, ὁ, Iscariot, man of Kerioth. ⁵ σεαυτοῦ, yourself, of you. ⁶ μονή, ἡς, ἡ, dwelling-place, abode. ⁷ παράκλητος, ου, ὁ, helper, advocate. ⁸ ὑπομιμνήσκω, remind, remember. ⁹ ταρασσω, trouble, agitate. ¹⁰ δειλιάω, be cowardly, fearful.

Πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα: ὅτι ὁ πατήρ μου μείζων μου ἐστίν. 29

Καὶ νῦν εἴρηκα ὑμῖν πρὶν¹ γενέσθαι: ἵνα, ὅταν γένηται,
πιστεύσητε. Οὐκέτι² πολλὰ λαλήσω μεθ' ὑμῶν: ἔρχεται γὰρ ὁ 30
τοῦ κόσμου ἄρχων,³ καὶ ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδέν: ἀλλ' ἵνα γνῶ ὁ 31
κόσμος ὅτι ἀγαπῶ τὸν πατέρα, καὶ καθὼς ἐνετείλατό⁴ μοι ὁ
πατήρ, οὕτως⁵ ποιῶ. Ἐγείρεσθε, ἄγωμεν ἐντεῦθεν.⁶

Ἐγὼ εἰμι ἡ ἀμπελος⁷ ἡ ἀληθινή,⁸ καὶ ὁ πατήρ μου ὁ γεωργός⁹ ἐστίν. 15

Πᾶν κλῆμα¹⁰ ἐν ἐμοὶ μὴ φέρον καρπὸν, αἶρει αὐτό: καὶ πᾶν τὸ 2
καρπὸν φέρον, καθαίρει¹¹ αὐτό, ἵνα πλείονα καρπὸν φέρῃ. Ἦδη 3
ὕμεῖς καθαροί¹² ἐστε διὰ τὸν λόγον ὃν λελάληκα ὑμῖν. Μείνατε 4
ἐν ἐμοί, καὶ γὰρ ἐν ὑμῖν. Καθὼς τὸ κλῆμα¹⁰ οὐ δύναται καρπὸν
φέρειν ἂν ἐαυτοῦ, ἐὰν μὴ μείνῃ ἐν τῇ ἀμπέλῳ,⁷ οὕτως οὐδὲ ὑμεῖς,
ἐὰν μὴ ἐν ἐμοὶ μείνητε. Ἐγὼ εἰμι ἡ ἀμπελος,⁷ ὑμεῖς τὰ κλήματα. 5
Ὁ μένων ἐν ἐμοί, καὶ γὰρ ἐν αὐτῷ, οὗτος φέρει καρπὸν πολύν: ὅτι
χωρὶς¹³ ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν. Ἐὰν μὴ τις μείνῃ ἐν ἐμοί, 6
ἐβλήθη ἔξω ὡς τὸ κλῆμα,¹⁰ καὶ ἐξηράνθη,¹⁴ καὶ συνάγουσιν αὐτὰ
καὶ εἰς τὸ πῦρ βάλλουσιν, καὶ καίεται.¹⁵ Ἐὰν μείνητε ἐν ἐμοί, καὶ 7
τὰ ῥήματά μου ἐν ὑμῖν μείνῃ, ὃ ἐὰν θέλητε αἰτήσεσθε, καὶ

¹ πρὶν, before, formerly. ² οὐκέτι, no longer, no more. ³ ἄρχων, οντος, ὁ, ruler, prince. ⁴ ἐντέλλομαι, command, give orders. ⁵ οὕτως, thus, so. ⁶ ἐντεῦθεν, hence, on each side. ⁷ ἀμπελος, ου, ἡ, vine. ⁸ ἀληθινός, true, genuine. ⁹ γεωργός, οὔ, ὁ, farmer, worker of the soil. ¹⁰ κλῆμα, τος, τό, vine branch, branch. ¹¹ καθαίρω, make clean, clear. ¹² καθαρός, clean, pure. ¹³ χωρίς, separate, apart from (gen). ¹⁴ ξηραίνω, dry up, parch. ¹⁵ καίω, burn, ignite.

γενήσεται ὑμῖν. Ἐν τούτῳ ἐδοξάσθη ὁ πατήρ μου, ἵνα καρπὸν 8
 πολὺν φέρετε: καὶ γενήσεσθε ἐμοὶ μαθηταί. Καθὼς ἠγάπησέν με 9
 ὁ πατήρ, καὶ γὰρ ἠγάπησα ὑμᾶς: μένετε ἐν τῇ ἀγάπῃ τῇ ἐμῇ. Ἐὰν 10
 τὰς ἐντολὰς μου τηρήσητε, μενεῖτε ἐν τῇ ἀγάπῃ μου: καθὼς ἐγὼ
 τὰς ἐντολὰς τοῦ πατρός μου τετήρηκα, καὶ μένω αὐτοῦ ἐν τῇ
 ἀγάπῃ. Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ ἐν ὑμῖν μέινῃ, 11
 καὶ ἡ χαρὰ ὑμῶν πληρωθῇ. Αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ ἡ ἐμὴ, ἵνα 12
 ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς. Μείζονα ταύτης 13
 ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῇ ὑπὲρ τῶν φίλων¹
 αὐτοῦ. Ὑμεῖς φίλοι¹ μου ἐστέ, ἐὰν ποιῇτε ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαι² 14
 ὑμῖν. Οὐκέτι³ ὑμᾶς λέγω δούλους, ὅτι ὁ δοῦλος οὐκ οἶδεν τί ποιεῖ 15
 αὐτοῦ ὁ κύριος: ὑμᾶς δὲ εἶρηκα φίλους,¹ ὅτι πάντα ἃ ἤκουσα
 παρὰ τοῦ πατρός μου ἐγνώρισά⁴ ὑμῖν. Οὐχ ὑμεῖς με ἐξελέξασθε,⁵ 16
 ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην⁵ ὑμᾶς, καὶ ἔθηκα ὑμᾶς, ἵνα ὑμεῖς ὑπάγητε
 καὶ καρπὸν φέρετε, καὶ ὁ καρπὸς ὑμῶν μένῃ: ἵνα ὃ τι ἂν
 αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δῶ ὑμῖν. Ταῦτα 17
 ἐντέλλομαι² ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. Εἰ ὁ κόσμος ὑμᾶς 18
 μισεῖ,⁶ γινώσκετε ὅτι ἐμὲ πρῶτον ὑμῶν μεμίσηκεν.⁶ Εἰ ἐκ τοῦ 19
 κόσμου ἦτε, ὁ κόσμος ἂν τὸ ἴδιον ἐφίλει:⁷ ὅτι δὲ ἐκ τοῦ κόσμου
 οὐκ ἐστέ, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην⁵ ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου, διὰ τοῦτο

¹ φίλος, ου, ὁ, loving, friend. ² ἐντέλλομαι, command, give orders. ³ οὐκέτι, no longer, no more. ⁴ γνωρίζω, make known, declare. ⁵ ἐκλέγομαι, choose, elect. ⁶ μισέω, hate, detest. ⁷ φιλέω, love, kiss.

μισεῖ¹ ὑμᾶς ὁ κόσμος. Μνημονεύετε² τοῦ λόγου οὗ ἐγὼ εἶπον 20
ὑμῖν, Οὐκ ἔστιν δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ. Εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν,
καὶ ὑμᾶς διώξουσιν·³ εἰ τὸν λόγον μου ἐτήρησαν, καὶ τὸν
ὑμέτερον⁴ τηρήσουσιν. Ἀλλὰ ταῦτα πάντα ποιήσουσιν ὑμῖν διὰ 21
τὸ ὄνομά μου, ὅτι οὐκ οἶδασιν τὸν πέμψαντά με. Εἰ μὴ ἦλθον 22
καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς, ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον· νῦν δὲ πρόφασιν⁵ οὐκ
ἔχουσιν περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτῶν. Ὁ ἐμὲ μισῶν,¹ καὶ τὸν πατέρα 23
μου μισεῖ.¹ Εἰ τὰ ἔργα μὴ ἐποίησα ἐν αὐτοῖς ἀ οὐδεὶς ἄλλος 24
πεποίηκεν, ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον· νῦν δὲ καὶ ἐωράκασιν καὶ
μεμισήκασιν¹ καὶ ἐμὲ καὶ τὸν πατέρα μου. Ἀλλ' ἵνα πληρωθῇ ὁ 25
λόγος ὁ γεγραμμένος ἐν τῷ νόμῳ αὐτῶν ὅτι Ἐμίσησάν¹ με
δωρεάν.⁶

Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ παράκλητος,⁷ ὃν ἐγὼ πέμψω ὑμῖν παρὰ τοῦ 26
πατρός, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ πατρὸς
ἐκπορεύεται,⁸ ἐκεῖνος μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ· καὶ ὑμεῖς δὲ 27
μαρτυρεῖτε, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς μετ' ἐμοῦ ἔστε.

¹ μισέω, hate, detest. ² μνημονεύω, remember, make mention of. ³ διώκω, pursue, persecute. ⁴ ὑμέτερος, your. ⁵ πρόφασις, εἰς, ἡ, pretense, pretext. ⁶ δωρεάν, without cost, without cause. ⁷ παράκλητος, ου, ὁ, helper, advocate. ⁸ ἐκπορεύομαι, go out, come out.

Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα μὴ σκανδαλισθῆτε.¹ Ἀποσυναγώγους² **16**

ποιήσουσιν ὑμᾶς: ἀλλ' ἔρχεται ὥρα, ἵνα πᾶς ὁ ἀποκτείνας ὑμᾶς

δόξῃ λατρείαν³ προσφέρειν⁴ τῷ θεῷ. Καὶ ταῦτα ποιήσουσιν, ὅτι **3**

οὐκ ἔγνωσαν τὸν πατέρα οὐδὲ ἐμέ. Ἀλλὰ ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, **4**

ἵνα ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα, μνημονεύητε⁵ αὐτῶν, ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν.

Ταῦτα δὲ ὑμῖν ἐξ ἀρχῆς οὐκ εἶπον, ὅτι μεθ' ὑμῶν ἤμην. Νῦν δὲ **5**

ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με, καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ἐρωτᾷ με,

Ποῦ⁶ ὑπάγεις; Ἀλλ' ὅτι ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἡ λύπη⁷ **6**

πεπλήρωκεν ὑμῶν τὴν καρδίαν. Ἀλλ' ἐγὼ τὴν ἀλήθειαν λέγω **7**

ὑμῖν: συμφέρει⁸ ὑμῖν ἵνα ἐγὼ ἀπέλθω: ἐὰν γὰρ ἐγὼ μὴ ἀπέλθω, ὁ

παράκλητος⁹ οὐκ ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς: ἐὰν δὲ πορευθῶ, πέμψω

αὐτὸν πρὸς ὑμᾶς. Καὶ ἔλθων ἐκεῖνος ἐλέγξει¹⁰ τὸν κόσμον περὶ **8**

ἁμαρτίας καὶ περὶ δικαιοσύνης καὶ περὶ κρίσεως:¹¹ περὶ ἁμαρτίας **9**

μέν, ὅτι οὐ πιστεύουσιν εἰς ἐμέ: περὶ δικαιοσύνης δέ, ὅτι πρὸς **10**

τὸν πατέρα μου ὑπάγω, καὶ οὐκέτι¹² θεωρεῖτέ με: περὶ δὲ κρίσεως, **11**

ὅτι ὁ ἄρχων¹³ τοῦ κόσμου τούτου κέκριται. Ὅτι πολλὰ ἔχω **12**

λέγειν ὑμῖν, ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν¹⁴ ἄρτι.¹⁵ Ὅταν δὲ ἔλθῃ **13**

ἐκεῖνος, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὁδηγήσει¹⁶ ὑμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν

ἀλήθειαν: οὐ γὰρ λαλήσει ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὅσα ἂν ἀκούσῃ

¹ σκανδαλίζω, cause to stumble. ² ἀποσυναγώγος, expelled from the congregation. ³ λατρεία, ας, ἡ, service, divine worship. ⁴ προσφέρω, bring to, offer. ⁵ μνημονεύω, remember, make mention of. ⁶ ποῦ, where?. ⁷ λύπη, ης, ἡ, pain, grief. ⁸ συμφέρω, bring together, it is profitable. ⁹ παράκλητος, ου, ὁ, helper, advocate. ¹⁰ ἐλέγχω, convict, reprove. ¹¹ κρίσις, εως, ἡ, judgment, judging. ¹² οὐκέτι, no longer, no more. ¹³ ἄρχων, οντος, ὁ, ruler, prince. ¹⁴ βαστάζω, bear, carry. ¹⁵ ἄρτι, now, just now. ¹⁶ ὁδηγέω, lead, guide.

λαλήσει, καὶ τὰ ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ¹ ὑμῖν. Ἐκεῖνος ἐμὲ δοξάσει, 14
 ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται, καὶ ἀναγγελεῖ¹ ὑμῖν. Πάντα ὅσα ἔχει ὁ 15
 πατὴρ ἐμὰ ἐστίν· διὰ τοῦτο εἶπον, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λαμβάνει, καὶ
 ἀναγγελεῖ¹ ὑμῖν. Μικρὸν² καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν² 16
 καὶ ὄψεσθέ με, ὅτι ὑπάγω πρὸς τὸν πατέρα. Εἶπον οὖν ἐκ τῶν 17
 μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς ἀλλήλους, Τί ἐστὶν τοῦτο ὃ λέγει ἡμῖν,
 Μικρὸν² καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν² καὶ ὄψεσθέ με;
 Καὶ ὅτι Ἐγὼ ὑπάγω πρὸς τὸν πατέρα; Ἔλεγον οὖν, Τοῦτο τί 18
 ἐστὶν ὃ λέγει, τὸ μικρὸν;² Οὐκ οἶδαμεν τί λαλεῖ. Ἔγνω οὖν ὁ 19
 Ἰησοῦς ὅτι ἤθελον αὐτὸν ἐρωτᾶν, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Περὶ τούτου
 ζητεῖτε μετ' ἀλλήλων, ὅτι εἶπον, Μικρὸν² καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ
 πάλιν μικρὸν² καὶ ὄψεσθέ με; Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι 20
 κλαύσετε³ καὶ θρηνήσετε⁴ ὑμεῖς, ὃ δὲ κόσμος χαρήσεται· ὑμεῖς δὲ
 λυπηθήσεσθε,⁵ ἀλλ' ἡ λύπη⁶ ὑμῶν εἰς χαρὰν γενήσεται. Ἡ γυνή 21
 ὅταν τίκῃ⁷ λύπην⁶ ἔχει, ὅτι ἤλθεν ἡ ὥρα αὐτῆς· ὅταν δὲ γεννήσῃ
 τὸ παιδίον, οὐκέτι⁸ μνημονεύει⁹ τῆς θλίψεως,¹⁰ διὰ τὴν χαρὰν ὅτι
 ἐγεννήθη ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον. Καὶ ὑμεῖς οὖν λύπην⁶ μὲν 22
 νῦν ἔχετε· πάλιν δὲ ὄψομαι ὑμᾶς, καὶ χαρήσεται ὑμῶν ἡ καρδιά,
 καὶ τὴν χαρὰν ὑμῶν οὐδεὶς αἶρει ἀφ' ὑμῶν. Καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ 23

¹ ἀναγγέλλω, announce, report. ² μικρός, small, little. ³ κλαίω, weep, weep for. ⁴ θρηνέω, lament, mourn. ⁵ λυπέω, grieve, pain. ⁶ λύπη, ης, ἡ, pain, grief. ⁷ τίκτω, give birth to, bear. ⁸ οὐκέτι, no longer, no more. ⁹ μνημονεύω, remember, make mention of. ¹⁰ θλίψις, εως, ἡ, tribulation, persecution.

ἡμέρᾱ ἐμὲ οὐκ ἐρωτήσετε οὐδέν. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὅσα
 ἂν αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δώσει ὑμῖν. Ἔως 24
 ἄρτι¹ οὐκ ᾔτησατε οὐδέν ἐν τῷ ὀνόματί μου: αἰτεῖτε, καὶ λήψεσθε,
 ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ᾗ πεπληρωμένη.

Ταῦτα ἐν παροιμίαις² λελάληκα ὑμῖν: ἀλλ' ἔρχεται ὥρα ὅτε οὐκέτι³ 25
 ἐν παροιμίαις² λαλήσω ὑμῖν, ἀλλὰ παρρησίᾳ⁴ περὶ τοῦ πατρὸς
 ἀναγγελῶ⁵ ὑμῖν. Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾱ ἐν τῷ ὀνόματί μου 26
 αἰτήσεσθε: καὶ οὐ λέγω ὑμῖν ὅτι ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα περὶ
 ὑμῶν: αὐτὸς γὰρ ὁ πατὴρ φιλεῖ⁶ ὑμᾶς, ὅτι ὑμεῖς ἐμὲ πεφιλήκατε,⁶ 27
 καὶ πεπιστεύκατε ὅτι ἐγὼ παρὰ τοῦ θεοῦ ἐξῆλθον. Ἐξῆλθον 28
 παρὰ τοῦ πατρός, καὶ ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον: πάλιν ἀφίημι τὸν
 κόσμον, καὶ πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα. Λέγουσιν αὐτῷ οἱ 29
 μαθηταὶ αὐτοῦ, Ἴδε, νῦν παρρησίᾳ⁴ λαλεῖς, καὶ παροιμίαν²
 οὐδεμίαν λέγεις. Νῦν οἶδαμεν ὅτι οἶδας πάντα, καὶ οὐ χρεῖαν⁷ 30
 ἔχεις ἵνα τίς σε ἐρωτᾷ: ἐν τούτῳ πιστεύομεν ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐξῆλθες.
 Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἄρτι¹ πιστεύετε; Ἰδοὺ, ἔρχεται ὥρα 31
 καὶ νῦν ἐλήλυθεν, ἵνα σκορπισθῇτε⁸ ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια, καὶ ἐμὲ
 μόνον ἀφήτε: καὶ οὐκ εἰμὶ μόνος, ὅτι ὁ πατὴρ μετ' ἐμοῦ ἐστιν. 33
 Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ἐν ἐμοὶ εἰρήνην ἔχητε. Ἐν τῷ κόσμῳ

¹ ἄρτι, now, just now. ² παροιμία, ας, ἡ, proverb, parable. ³ οὐκέτι, no longer, no more. ⁴ παρρησία, ας, ἡ, boldness, confidence. ⁵ ἀναγγέλλω, I will report, I will announce. ⁶ φιλέω, love, kiss. ⁷ χρεία, ας, ἡ, need, necessity. ⁸ σκορπίζω, scatter, disperse.

θλίψιν¹ ἔχετε: ἀλλὰ θαρσεῖτε,² ἐγὼ νενίκηκα³ τὸν κόσμον.

Ταῦτα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐπῆρεν⁴ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς **17**

τὸν οὐρανόν, καὶ εἶπεν, Πάτερ, ἐλήλυθεν ἡ ὥρα: δόξασόν σου

τὸν υἱόν, ἵνα καὶ ὁ υἱός σου δοξάσῃ σε: καθὼς ἔδωκας αὐτῷ **2**

ἐξουσίαν πάσης σαρκός, ἵνα πᾶν ὃ δέδωκας αὐτῷ, δώσῃ αὐτοῖς

ζωὴν αἰώνιον. Αὕτη δέ ἐστιν ἡ αἰώνιος ζωή, ἵνα γινώσκωσιν σε **3**

τὸν μόνον ἀληθινὸν⁵ θεόν, καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν χριστόν. **4**

Ἐγὼ σε ἐδόξασα ἐπὶ τῆς γῆς: τὸ ἔργον ἐτελείωσα⁶ ὃ δέδωκάς μοι

ἵνα ποιήσω. Καὶ νῦν δόξασόν με σύ, πάτερ, παρὰ σεαυτῷ⁷ τῇ **5**

δόξῃ ἣ εἶχον πρὸ⁸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι παρὰ σοί. Ἐφάνέρωσά⁹ **6**

σου τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώποις οὓς δέδωκάς μοι ἐκ τοῦ κόσμου:

σοί¹⁰ ἦσαν, καὶ ἐμοὶ αὐτοὺς δέδωκας: καὶ τὸν λόγον σου

τετηρήκασιν. Νῦν ἔγνωκαν ὅτι πάντα ὅσα δέδωκάς μοι, παρὰ **7**

σοῦ ἐστιν: ὅτι τὰ ῥήματα ἃ δέδωκάς μοι, δέδωκα αὐτοῖς: καὶ **8**

αὐτοὶ ἔλαβον, καὶ ἔγνωσαν ἀληθῶς¹¹ ὅτι παρὰ σοῦ ἐξῆλθον, καὶ

ἐπίστευσαν ὅτι σύ με ἀπέστειλας. Ἐγὼ περὶ αὐτῶν ἔρωτῶ: οὐ **9**

περὶ τοῦ κόσμου ἔρωτῶ, ἀλλὰ περὶ ὧν δέδωκάς μοι, ὅτι σοί¹⁰

εἰσιν: καὶ τὰ ἐμὰ πάντα σά¹⁰ ἐστιν, καὶ τὰ σὰ¹⁰ ἐμά: καὶ **10**

δεδοξασμαι ἐν αὐτοῖς. Καὶ οὐκέτι¹² εἰμὶ ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ οὗτοι **11**

¹ θλίψις, εὖς, ἦ, tribulation, persecution. ² θαρσέω, of good courage, of good cheer. ³ νικάω, overcome, conquer. ⁴ ἐπαίρω, lift up, raise.

⁵ ἀληθινός, true, genuine. ⁶ τελειόω, fill, fulfill. ⁷ σεαυτοῦ, yourself, of you. ⁸ πρὸ, before (gen), before. ⁹ φανερόω, reveal, manifest. ¹⁰ σός, your, yours. ¹¹ ἀληθῶς, truly, really. ¹² οὐκέτι, no longer, no more.

ἐν τῷ κόσμῳ εἰσὶν, καὶ ἐγὼ πρὸς σε ἔρχομαι. Πάτερ ἅγιε,
 τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου, ᾧ δέδωκάς μοι, ἵνα ὧσιν ἐν,
 καθὼς ἡμεῖς. Ὅτε ἤμην μετ' αὐτῶν ἐν τῷ κόσμῳ, ἐγὼ ἐτήρουν 12
 αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου: οὓς δέδωκάς μοι, ἐφύλαξα,¹ καὶ οὐδεὶς
 ἐξ αὐτῶν ἀπώλετο, εἰ μὴ ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας,² ἵνα ἡ γραφὴ
 πληρωθῇ. Νῦν δὲ πρὸς σε ἔρχομαι, καὶ ταῦτα λαλῶ ἐν τῷ 13
 κόσμῳ, ἵνα ἔχωσιν τὴν χαρὰν τὴν ἐμὴν πεπληρωμένην ἐν αὐτοῖς.
 Ἐγὼ δέδωκα αὐτοῖς τὸν λόγον σου, καὶ ὁ κόσμος ἐμίσησεν³ 14
 αὐτούς, ὅτι οὐκ εἰσὶν ἐκ τοῦ κόσμου, καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ
 κόσμου. Οὐκ ἐρωτῶ ἵνα ἄρῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἵνα 15
 τηρήσῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ πονηροῦ. Ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰσὶν, 16
 καθὼς ἐγὼ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰμί. Ἀγιάσον⁴ αὐτοὺς ἐν τῇ 17
 ἀληθείᾳ σου: ὁ λόγος ὁ σὸς⁵ ἀλήθειά ἐστιν. Καθὼς ἐμὲ 18
 ἀπέστειλας εἰς τὸν κόσμον, καὶ γὰρ ἀπέστειλα αὐτοὺς εἰς τὸν
 κόσμον. Καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἐγὼ ἁγιάζω⁶ ἑμαυτόν,⁷ ἵνα καὶ αὐτοὶ 19
 ὧσιν ἡγιασμένοι⁴ ἐν ἀληθείᾳ. Οὐ περὶ τούτων δὲ ἐρωτῶ μόνον, 20
 ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πιστευόντων διὰ τοῦ λόγου αὐτῶν εἰς ἐμέ: ἵνα 21
 πάντες ἐν ὧσιν: καθὼς σύ, πάτερ, ἐν ἐμοί, καὶ γὰρ ἐν σοί, ἵνα καὶ
 αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἐν ὧσιν: ἵνα ὁ κόσμος πιστεύσῃ ὅτι σύ με
 ἀπέστειλας. Καὶ ἐγὼ τὴν δόξαν ἣν δέδωκάς μοι, δέδωκα αὐτοῖς, 22

¹ φυλάσσω, guard, keep. ² ἀπώλεια, ας, ἡ, destruction, ruin. ³ μισέω, hate, detest. ⁴ ἁγιάζω, make holy, consecrate. ⁵ σός, your, yours. ⁶ ἁγιάζω, I make holy, I consecrate. ⁷ ἑμαυτοῦ, of myself.

ἵνα ᾧσιν ἔν, καθὼς ἡμεῖς ἔν ἐσμεν. Ἐγὼ ἐν αὐτοῖς, καὶ σὺ ἐν ἐμοί, 23

ἵνα ᾧσιν τετελειωμένοι¹ εἰς ἔν, καὶ ἵνα γινώσκη ὁ κόσμος ὅτι σὺ

με ἀπέστειλας, καὶ ἠγάπησας αὐτούς, καθὼς ἐμὲ ἠγάπησας. 24

Πάτερ, οὓς δέδωκάς μοι, θέλω ἵνα ὅπου εἰμι ἐγὼ κάκεινοι² ᾧσιν

μετ' ἐμοῦ: ἵνα θεωρῶσιν τὴν δόξαν τὴν ἐμὴν ἣν ἔδωκάς μοι, ὅτι

ἠγάπησάς με πρὸ³ καταβολῆς⁴ κόσμου. Πάτερ δίκαιε, καὶ ὁ 25

κόσμος σε οὐκ ἔγνω, ἐγὼ δέ σε ἔγνω, καὶ οὗτοι ἔγνωσαν ὅτι σὺ

με ἀπέστειλας: καὶ ἐγνώρισά⁵ αὐτοῖς τὸ ὄνομά σου, καὶ γνωρίσω·⁵ 26

ἵνα ἡ ἀγάπη, ἣν ἠγάπησάς με, ἐν αὐτοῖς ᾗ, καὶ ἐγὼ ἐν αὐτοῖς.

Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς ἐξῆλθεν σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ πέραν⁶ 18

τοῦ χειμάρρου⁷ τῶν Κεδρῶν,⁸ ὅπου ἦν κῆπος,⁹ εἰς ὃν εἰσῆλθεν

αὐτὸς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. Ἦδει δὲ καὶ Ἰούδας,¹⁰ ὁ παραδιδούς 2

αὐτόν, τὸν τόπον: ὅτι πολλάκις¹¹ συνήχθη ὁ Ἰησοῦς ἐκεῖ μετὰ

τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. Ὁ οὖν Ἰούδας,¹⁰ λαβὼν τὴν σπεῖραν,¹² καὶ 3

ἐκ τῶν ἀρχιερέων καὶ Φαρισαίων ὑπηρέτας,¹³ ἔρχεται ἐκεῖ μετὰ

φανῶν¹⁴ καὶ λαμπάδων¹⁵ καὶ ὅπλων.¹⁶ Ἰησοῦς οὖν, εἰδὼς πάντα 4

τὰ ἐρχόμενα ἐπ' αὐτόν, ἐξελθὼν εἶπεν αὐτοῖς, Τίνα ζητεῖτε; 5

Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ, Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον.¹⁷ Λέγει αὐτοῖς ὁ

¹ τελειῶω, fill, fulfill. ² κάκεινος, and he, and she. ³ πρὸ, before (gen), before. ⁴ καταβολή, ἥς, ἡ, foundation, depositing. ⁵ γνωρίζω, make known, declare. ⁶ πέραν, on the other side of, beyond (gen). ⁷ χεῖμαρρος, ου, ὁ, brook, winter torrent. ⁸ Κεδρών, ὁ, Kidron. ⁹ κῆπος, ου, ὁ, garden. ¹⁰ Ἰούδας, α, ὁ, Judas, Judah. ¹¹ πολλάκις, often, many times. ¹² σπεῖρα, ης, ἡ, cohort. ¹³ ὑπηρέτης, ου, ὁ, servant, assistant. ¹⁴ φανός, ου, ὁ, lamp, torch. ¹⁵ λαμπάς, ἄδος, ἡ, torch, lamp. ¹⁶ ὅπλον, ου, τό, tool, implement. ¹⁷ Ναζωραῖος, ου, ὁ, Nazarene, inhabitant of Nazareth.

Ἰησοῦς, Ἐγὼ εἰμι. Εἰστήκει δὲ καὶ Ἰούδας¹ ὁ παραδιδούς αὐτὸν
μετ' αὐτῶν. Ὡς οὖν εἶπεν αὐτοῖς ὅτι Ἐγὼ εἰμι, ἀπῆλθον εἰς τὰ 6
ὀπίσω,² καὶ ἔπεσον χαμαί.³ Πάλιν οὖν αὐτοὺς ἐπηρώτησεν, Τίνα 7
ζητεῖτε; Οἱ δὲ εἶπον, Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον.⁴ Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, 8
Εἶπον ὑμῖν ὅτι ἐγὼ εἰμι: εἰ οὖν ἐμὲ ζητεῖτε, ἄφετε τούτους
ὑπάγειν: ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος ὃν εἶπεν ὅτι Οὓς δέδωκάς μοι, οὐκ 9
ἀπώλεσα ἐξ αὐτῶν οὐδένα. Σίμων οὖν Πέτρος ἔχων μάχαιραν⁵ 10
εἰλκυσεν⁶ αὐτήν, καὶ ἔπαισεν⁷ τὸν τοῦ ἀρχιερέως δοῦλον, καὶ
ἀπέκοψεν⁸ αὐτοῦ τὸ ὠτίον⁹ τὸ δεξιόν. Ἦν δὲ ὄνομα τῷ δούλῳ
Μάλχος.¹⁰ Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς τῷ Πέτρῳ, Βάλε τὴν μάχαιραν⁵ 11
εἰς τὴν θήκην: ¹¹ τὸ ποτήριον ¹² ὃ δέδωκέν μοι ὁ πατήρ, οὐ μὴ πίνω
αὐτό;

Ἦ οὖν σπεῖρα¹³ καὶ ὁ χιλιάρχος¹⁴ καὶ οἱ ὑπηρέται¹⁵ τῶν Ἰουδαίων 12
συνέλαβον¹⁶ τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἔδησαν¹⁷ αὐτόν, καὶ ἀπήγαγον¹⁸ 13
αὐτὸν πρὸς Ἄνναν¹⁹ πρῶτον: ἦν γὰρ πενθερός²⁰ τοῦ Καϊάφα,²¹ δς
ἦν ἀρχιερεὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ²² ἐκείνου. Ἦν δὲ Καϊάφας²¹ ὁ 14
συμβουλεύσας²³ τοῖς Ἰουδαίοις, ὅτι συμφέρει²⁴ ἓνα ἄνθρωπον
ἀπολέσθαι ὑπὲρ τοῦ λαοῦ.

¹ Ἰούδας, α, δ, Judas, Judah. ² ὀπίσω, behind, after (gen). ³ χαμαί, on or to the ground. ⁴ Ναζωραῖος, ου, δ, Nazarene, inhabitant of Nazareth. ⁵ μάχαιρα, ης, ῆ, sword. ⁶ ἐλκύω, drag, draw. ⁷ παίω, strike, hit. ⁸ ἀποκόπτω, cut off, smite. ⁹ ὠτίον, ου, τό, ear. ¹⁰ Μάλχος, ου, δ, Malchus. ¹¹ θήκη, ης, ῆ, sheath, scabbard. ¹² ποτήριον, ου, τό, cup, drinking cup. ¹³ σπεῖρα, ης, ῆ, cohort. ¹⁴ χιλιάρχος, ου, δ, military tribune, captain. ¹⁵ ὑπηρέτης, ου, δ, servant, assistant. ¹⁶ συλλαμβάνω, take, conceive. ¹⁷ δέω, bind, tie. ¹⁸ ἀπάγω, lead away, lead. ¹⁹ Ἄννας, α, δ, Annas. ²⁰ πενθερός, ος, δ, father-in-law. ²¹ Καϊάφας, α, δ, Caiaphas. ²² ἐνιαυτός, ου, δ, year. ²³ συμβουλεύω, plot, advise. ²⁴ συμφέρω, bring together, it is profitable.

Ἦκολούθει δὲ τῷ Ἰησοῦ Σίμων Πέτρος, καὶ ὁ ἄλλος μαθητής. Ὁ 15

δὲ μαθητής ἐκεῖνος ἦν γνωστὸς¹ τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ συνεισηλθεν²

τῷ Ἰησοῦ εἰς τὴν αὐλὴν³ τοῦ ἀρχιερέως· ὁ δὲ Πέτρος εἰσθήκει 16

πρὸς τῇ θύρᾳ⁴ ἔξω. Ἐξήλθεν οὖν ὁ μαθητής ὁ ἄλλος ὃς ἦν

γνωστὸς¹ τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ εἶπεν τῇ θυρωρῷ,⁵ καὶ εἰσήγαγεν⁶ τὸν

Πέτρον. Λέγει οὖν ἡ παιδίσκη⁷ ἡ θυρωρὸς⁵ τῷ Πέτρῳ, Μὴ καὶ 17

σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν εἶ τοῦ ἀνθρώπου τούτου; Λέγει ἐκεῖνος, Οὐκ

εἰμί. Εἰσθήκεισαν δὲ οἱ δοῦλοι καὶ οἱ ὑπηρέται⁸ ἀνθρακιᾶν⁹ 18

πεποικηότες, ὅτι ψυχὸς¹⁰ ἦν, καὶ ἐθερμαίνοντο·¹¹ ἦν δὲ μετ'

αὐτῶν ὁ Πέτρος ἐστὼς καὶ θερμαινόμενος.¹¹

Ὁ οὖν ἀρχιερεὺς ἠρώτησεν τὸν Ἰησοῦν περὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, 19

καὶ περὶ τῆς διδαχῆς¹² αὐτοῦ. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἐγὼ 20

παρρησία¹³ ἐλάλησα τῷ κόσμῳ· ἐγὼ πάντοτε¹⁴ ἐδίδαξα ἐν

συναγωγῇ καὶ ἐν τῷ ἱερῷ, ὅπου πάντοτε¹⁴ οἱ Ἰουδαῖοι

συνέρχονται,¹⁵ καὶ ἐν κρυπτῷ¹⁶ ἐλάλησα οὐδέν. Τί με ἐπερωτᾷς; 21

Ἐπερώτησον τοὺς ἀκηκοότας, τί ἐλάλησα αὐτοῖς· ἴδε, οὕτοι

οἶδασιν ἃ εἶπον ἐγώ. Ταῦτα δὲ αὐτοῦ εἰπόντος, εἷς τῶν ὑπηρετῶν 22

παρεστηκὼς¹⁷ ἔδωκεν ῥάπισμα¹⁸ τῷ Ἰησοῦ, εἰπὼν, Οὕτως

¹ γνωστὸς, known, acquaintance. ² συνεισέρχομαι, enter together, enter together with. ³ αὐλή, ἤς, ἡ, courtyard, enclosed open space. ⁴ θύρα, ας, ἡ, door, gate. ⁵ θυρωρός, οῦ, ὁ, doorkeeper, gatekeeper. ⁶ εἰσάγω, lead in, bring in. ⁷ παιδίσκη, ης, ἡ, maid, female servant. ⁸ ὑπηρέτης, ου, ὁ, servant, assistant. ⁹ ἀνθρακιά, ᾶς, ἡ, charcoal fire, heap of burning coals. ¹⁰ ψυχὸς, ους, τό, cold. ¹¹ θερμαίνω, warm. ¹² διδαχή, ἡς, ἡ, teaching, instruction. ¹³ παρρησία, ας, ἡ, boldness, confidence. ¹⁴ πάντοτε, always, at all times. ¹⁵ συνέρχομαι, come together, come or go with. ¹⁶ κρυπτός, hidden, secret. ¹⁷ παρίστημι, be present, stand by. ¹⁸ ῥάπισμα, τος, τό, blow, slap in the face.

ἀποκρίνη τῷ ἀρχιερεῖ· Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Εἰ κακῶς¹ 23
 ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ· εἰ δὲ καλῶς,² τί με δέρεις³
 ; Ἀπέστειλεν αὐτὸν ὁ Ἄννας⁴ δεδεμένον⁵ πρὸς Καϊάφαν⁶ τὸν 24
 ἀρχιερέα.

Ἦν δὲ Σίμων Πέτρος ἐστῶς καὶ θερμαινόμενος·⁷ εἶπον οὖν αὐτῷ, 25
 Μὴ καὶ σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶ; Ἠρνήσατο⁸ οὖν ἐκεῖνος,
 καὶ εἶπεν, Οὐκ εἰμί. Λέγει εἷς ἐκ τῶν δούλων τοῦ ἀρχιερέως, 26
 συγγενῆς⁹ ὃν οὗ ἀπέκοψεν¹⁰ Πέτρος τὸ ὠτίον,¹¹ Οὐκ ἐγώ σε εἶδον
 ἐν τῷ κήπῳ¹² μετ' αὐτοῦ; Πάλιν οὖν ἠρνήσατο⁸ ὁ Πέτρος, καὶ 27
 εὐθέως ἀλέκτωρ¹³ ἐφώνησεν.¹⁴

Ἄγουσιν οὖν τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ τοῦ Καϊάφα⁶ εἰς τὸ πραιτώριον·¹⁵ ἦν 28
 δὲ πρωΐ,¹⁶ καὶ αὐτοὶ οὐκ εἰσῆλθον εἰς τὸ πραιτώριον,¹⁵ ἵνα μὴ
 μιανθῶσιν,¹⁷ ἀλλ' ἵνα φάγωσιν τὸ Πάσχα.¹⁸ Ἐξῆλθεν οὖν ὁ 29
 Πιλάτος πρὸς αὐτοῦς, καὶ εἶπεν, Τίνα κατηγορίαν¹⁹ φέρετε κατὰ
 τοῦ ἀνθρώπου τούτου; Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ, Εἰ μὴ ἦν 30
 οὗτος κακοποιός,²⁰ οὐκ ἂν σοι παρεδώκαμεν αὐτόν. Εἶπεν οὖν 31
 αὐτοῖς ὁ Πιλάτος, Λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς, καὶ κατὰ τὸν νόμον

¹ κακῶς, badly, evilly. ² καλῶς, rightly, well. ³ δέρω, beat, flay. ⁴ Ἄννας, α, ό, Annas. ⁵ δέω, bind, tie. ⁶ Καϊάφας, α, ό, Caiaphas. ⁷ θερμαίνω, warm. ⁸ ἀρνέομαι, deny, repudiate. ⁹ συγγενῆς, kindred, relative. ¹⁰ ἀποκόπτω, cut off, smite. ¹¹ ὠτίον, ου, τό, ear. ¹² κήπος, ου, ό, garden. ¹³ ἀλέκτωρ, ορος, ό, rooster, cock. ¹⁴ φωνέω, call, crow. ¹⁵ πραιτώριον, ου, τό, palace (of the governor). ¹⁶ πρωΐ, early in the morning, at dawn. ¹⁷ μιαίνω, stain, defile. ¹⁸ πάσχα, τό, passover, passover feast. ¹⁹ κατηγορία, ας, ή, accusation, charge. ²⁰ κακοποιός, ος, ό, evildoer.

ὕμῶν κρίνατε αὐτόν. Εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι, Ἡμῖν οὐκ
 ἔξεστιν¹ ἀποκτεῖναι οὐδένα: ἵνα ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ πληρωθῇ, ὃν 32
 εἶπεν, σημαίνων² ποίῳ³ θανάτῳ ἔμελλεν ἀποθνήσκειν.

Εἰσῆλθεν οὖν εἰς τὸ πραιτώριον⁴ πάλιν ὁ Πιλάτος, καὶ ἐφώνησεν⁵ 33
 τὸν Ἰησοῦν, καὶ εἶπεν αὐτῷ, Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; 34
 Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἀφ' ἑαυτοῦ σὺ τοῦτο λέγεις, ἢ ἄλλοι
 σοι εἶπον περὶ ἐμοῦ; Ἀπεκρίθη ὁ Πιλάτος, Μήτι⁶ ἐγὼ Ἰουδαῖός 35
 εἰμι; Τὸ ἔθνος τὸ σὸν⁷ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς παρέδωκάν σε ἐμοί: τί
 ἐποίησας; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ 36
 κόσμου τούτου: εἰ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἦν ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ, οἱ
 ὑπηρέται⁸ ἂν οἱ ἐμοὶ ἡγωνίζοντο,⁹ ἵνα μὴ παραδοθῶ τοῖς
 Ἰουδαίοις: νῦν δὲ ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐντεῦθεν.¹⁰ Εἶπεν 37
 οὖν αὐτῷ ὁ Πιλάτος, Οὐκοῦν¹¹ βασιλεὺς εἶ σύ; Ἀπεκρίθη
 Ἰησοῦς, Σὺ λέγεις, ὅτι βασιλεὺς εἰμι ἐγώ. Ἐγὼ εἰς τοῦτο
 γεγέννημαι, καὶ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον, ἵνα
 μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ. Πᾶς ὁ ὢν ἐκ τῆς ἀληθείας ἀκούει μου
 τῆς φωνῆς. Λέγει αὐτῷ ὁ Πιλάτος, Τί ἐστιν ἀλήθεια; 38

¹ ἔξεστιν, it is lawful, it is permitted. ² σημαίνω, indicate, signify. ³ ποῖος, what sort of? what? of what sort. ⁴ πραιτώριον, οὐ, τό, palace (of the governor). ⁵ φωνέω, call, crow. ⁶ μήτι, interrogative particle expecting a negative answer. ⁷ σός, your, yours. ⁸ ὑπηρέτης, οὐ, ὁ, servant, assistant. ⁹ ἀγωνίζομαι, contend, struggle. ¹⁰ ἐντεῦθεν, hence, on each side. ¹¹ οὐκοῦν, therefore, so.

Καὶ τοῦτο εἰπὼν, πάλιν ἐξῆλθεν πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, καὶ λέγει
 αὐτοῖς, Ἐγὼ οὐδεμίαν αἰτίαν¹ εὐρίσκω ἐν αὐτῷ. Ἔστιν δὲ **39**
 συνήθεια² ὑμῖν, ἵνα ἓνα ὑμῖν ἀπολύσω ἐν τῷ Πάσχα·³ βούλεσθε⁴
 οὗν ὑμῖν ἀπολύσω τὸν βασιλέα τῶν Ἰουδαίων; Ἐκραύγασαν⁵ οὗν **40**
 πάλιν πάντες, λέγοντες, Μὴ τοῦτον, ἀλλὰ τὸν Βαραββᾶν·⁶ ἦν
 δὲ ὁ Βαραββᾶς⁶ ληστής.⁷

Τότε οὗν ἔλαβεν ὁ Πιλάτος τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐμαστίγησεν.⁸ Καὶ οἱ **19**
 στρατιῶται⁹ πλέξαντες¹⁰ στέφανον¹¹ ἐξ ἀκανθῶν¹² ἐπέθηκαν¹³
 αὐτοῦ τῇ κεφαλῇ, καὶ ἱμάτιον πορφυροῦν¹⁴ περιέβαλον¹⁵ αὐτόν, **3**
 καὶ ἔλεγον, Χαῖρε, ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων· καὶ ἐδίδουν αὐτῷ
 ῥάπισματα.¹⁶ Ἐξῆλθεν οὗν πάλιν ἔξω ὁ Πιλάτος, καὶ λέγει **4**
 αὐτοῖς, Ἴδε, ἄγω ὑμῖν αὐτὸν ἔξω, ἵνα γνῶτε ὅτι ἐν αὐτῷ οὐδεμίαν
 αἰτίαν¹ εὐρίσκω. Ἐξῆλθεν οὗν ὁ Ἰησοῦς ἔξω, φορῶν¹⁷ τὸν **5**
 ἀκάνθινον¹⁸ στέφανον¹¹ καὶ τὸ πορφυροῦν¹⁴ ἱμάτιον. Καὶ λέγει
 αὐτοῖς, Ἴδε, ὁ ἄνθρωπος. Ὅτε οὗν εἶδον αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ **6**
 ὑπηρέται,¹⁹ ἐκραύγασαν⁵ λέγοντες, Σταύρωσον,²⁰ σταύρωσον²⁰
 αὐτόν. Λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος, Λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς καὶ
 σταυρώσατε·²⁰ ἐγὼ γὰρ οὐχ εὐρίσκω ἐν αὐτῷ αἰτίαν.¹ **7**

¹ αἰτία, ας, ἡ, cause, reason. ² συνήθεια, ας, ἡ, habit, custom. ³ πᾶσχα, τό, passover, passover feast. ⁴ βούλομαι, wish, will. ⁵ κραυγάζω, cry out, cry aloud. ⁶ Βαραββᾶς, ᾱ, ὁ, Barabbas. ⁷ ληστής, οὗ, ὁ, robber, brigand. ⁸ μαστιγέω, whip, lash. ⁹ στρατιώτης, ου, ὁ, soldier. ¹⁰ πλέκω, plait, weave. ¹¹ στέφανος, ου, ὁ, crown, garland. ¹² ἀκανθα, ης, ἡ, thorn, thorn bush. ¹³ ἐπιτίθημι, lay upon, put. ¹⁴ πορφυροῦς, purple. ¹⁵ περιβάλλω, put around, clothe. ¹⁶ ῥάπισμα, τος, τό, blow, slap in the face. ¹⁷ φορέω, wear, bear. ¹⁸ ἀκάνθινος, of thorns, thorny. ¹⁹ ὑπηρέτης, ου, ὁ, servant, assistant. ²⁰ σταυρώω, crucify.

Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι, Ἡμεῖς νόμον ἔχομεν, καὶ κατὰ
τὸν νόμον ἡμῶν ὀφείλει¹ ἀποθανεῖν, ὅτι ἐαυτὸν υἱὸν θεοῦ
ἐποίησεν. Ὅτε οὖν ἤκουσεν ὁ Πιλάτος τοῦτον τὸν λόγον, 8
μᾶλλον ἐφοβήθη, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ πραιτώριον² πάλιν, καὶ 9
λέγει τῷ Ἰησοῦ, Πόθεν³ εἶ σύ; Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπόκρισιν⁴ οὐκ
ἔδωκεν αὐτῷ. Λέγει οὖν αὐτῷ ὁ Πιλάτος, Ἐμοὶ οὐ λαλεῖς; Οὐκ 10
οἶδας ὅτι ἐξουσίαν ἔχω σταυρῶσαί⁵ σε, καὶ ἐξουσίαν ἔχω
ἀπολύσαι σε; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Οὐκ εἶχες ἐξουσίαν οὐδεμίαν 11
κατ' ἐμοῦ, εἰ μὴ ἦν σοι δεδομένον ἄνωθεν;⁶ διὰ τοῦτο ὁ
παραδιδούς μέ σοι μεῖζονα ἁμαρτίαν ἔχει. Ἐκ τούτου ἐζήτει ὁ 12
Πιλάτος ἀπολύσαι αὐτόν. Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι ἔκραζον λέγοντες, Ἐὰν
τοῦτον ἀπολύσης, οὐκ εἶ φίλος⁷ τοῦ Καίσαρος;⁸ πᾶς ὁ βασιλέα
ἐαυτὸν ποιῶν, ἀντιλέγει⁹ τῷ Καίσαρι.⁸ Ὁ οὖν Πιλάτος ἀκούσας 13
τοῦτον τὸν λόγον ἤγαγεν ἔξω τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐκάθισεν¹⁰ ἐπὶ τοῦ
βήματος,¹¹ εἰς τόπον λεγόμενον Λιθόστρωτον,¹² Ἑβραϊστὶ¹³ δὲ
Γαββαθᾶ:¹⁴ ἦν δὲ Παρασκευὴ¹⁵ τοῦ Πάσχα,¹⁶ ὥρα δὲ ὥσει¹⁷ ἔκτῃ:¹⁸ 14
καὶ λέγει τοῖς Ἰουδαίοις, Ἴδε, ὁ βασιλεὺς ὑμῶν. Οἱ δὲ 15
ἐκραύγασαν,¹⁹ Ἄρον, ἄρον, σταύρωσον⁵ αὐτόν. Λέγει αὐτοῖς ὁ
Πιλάτος, Τὸν βασιλέα ὑμῶν σταυρώσω;⁵ Ἀπεκρίθησαν οἱ

¹ ὀφείλω, owe, ought. ² πραιτώριον, ου, τό, palace (of the governor). ³ πόθεν, from where? whence. ⁴ ἀπόκρισις, εως, ἡ, answer, reply. ⁵ σταυρώω, crucify. ⁶ ἄνωθεν, from above, again. ⁷ φίλος, ου, ὁ, loving, friend. ⁸ Καίσαρ, ος, ὁ, Caesar. ⁹ ἀντιλέγω, speak against, oppose. ¹⁰ καθίζω, seat, sit. ¹¹ βήμα, τος, τό, judgment seat. ¹² λιθόστρωτον, ου, τό, mosaic pavement. ¹³ Ἑβραϊστὶ, Hebrew. ¹⁴ Γαββαθᾶ, ἡ, Gabbatha. ¹⁵ παρασκευή, ἡς, ἡ, preparation. ¹⁶ πάσχα, τό, passover, passover feast. ¹⁷ ὥσει, like, about. ¹⁸ ἕκτος, sixth. ¹⁹ κραυγάζω, cry out, cry aloud.

ἀρχιερεῖς, Οὐκ ἔχομεν βασιλέα εἰ μὴ Καίσαρα.¹ Τότε οὖν 16
παρέδωκεν αὐτὸν αὐτοῖς ἵνα σταυρωθῇ.²

Παρέλαβον³ δὲ τὸν Ἰησοῦν καὶ ἤγαγον· καὶ βαστάζων⁴ τὸν 17
σταυρὸν⁵ αὐτοῦ ἐξήλθεν εἰς τόπον λεγόμενον Κρανίου⁶ Τόπον,
ὃς λέγεται Ἑβραϊστὶ⁷ Γολγοθᾶ·⁸ ὅπου αὐτὸν ἐσταύρωσαν,² καὶ 18
μετ' αὐτοῦ ἄλλους δύο, ἐντεῦθεν⁹ καὶ ἐντεῦθεν,⁹ μέσον δὲ τὸν
Ἰησοῦν. Ἐγραψεν δὲ καὶ τίτλον¹⁰ ὁ Πιλάτος, καὶ ἔθηκεν ἐπὶ τοῦ 19
σταυροῦ·⁵ ἦν δὲ γεγραμμένον, Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος¹¹ ὁ βασιλεὺς
τῶν Ἰουδαίων. Τοῦτον οὖν τὸν τίτλον¹⁰ πολλοὶ ἀνέγνωσαν¹² τῶν 20
Ἰουδαίων, ὅτι ἐγγὺς¹³ ἦν ὁ τόπος τῆς πόλεως ὅπου ἐσταυρώθη² ὁ
Ἰησοῦς· καὶ ἦν γεγραμμένον Ἑβραϊστί,⁷ Ἑλληνιστί,¹⁴ Ῥωμαϊστί.¹⁵
Ἐλεγον οὖν τῷ Πιλάτῳ οἱ ἀρχιερεῖς τῶν Ἰουδαίων, Μὴ γράφῃ, 21
Ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων· ἀλλ' ὅτι ἑκεῖνος εἶπεν, Βασιλεὺς εἰμι
τῶν Ἰουδαίων. Ἀπεκρίθη ὁ Πιλάτος, Ὁ γέγραφα, γέγραφα. 22

Οἱ οὖν στρατιῶται,¹⁶ ὅτε ἐσταύρωσαν² τὸν Ἰησοῦν, ἔλαβον τὰ 23
ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ἐποίησαν τέσσαρα¹⁷ μέρη,¹⁸ ἐκάστῳ στρατιώτῃ
μέρος,¹⁸ καὶ τὸν χιτῶνα.¹⁹ Ἦν δὲ ὁ χιτῶν¹⁹ ἄραφος,²⁰ ἐκ τῶν

¹ Καῖσαρ, ος, ὁ, Caesar. ² σταυρώω, crucify. ³ παραλαμβάνω, receive, take. ⁴ βαστάζω, bear, carry. ⁵ σταυρός, οὔ, ὁ, cross. ⁶ κρανίον, ου, τό, skull. ⁷ Ἑβραϊστί, Hebrew. ⁸ Γολγοθᾶ, ἡ, Golgotha. ⁹ ἐντεῦθεν, hence, on each side. ¹⁰ τίτλος, ου, ὁ, inscription, notice. ¹¹ Ναζωραῖος, ου, ὁ, Nazarene, inhabitant of Nazareth. ¹² ἀναγινώσκω, read. ¹³ ἐγγύς, near. ¹⁴ Ἑλληνιστί, Greek language, in the Greek language. ¹⁵ Ῥωμαϊστί, in Latin, in the Latin language. ¹⁶ στρατιώτης, ου, ὁ, soldier. ¹⁷ τέσσαρες, four, 4. ¹⁸ μέρος, ους, τό, part, portion. ¹⁹ χιτῶν, ὄνος, ὁ, tunic, garment. ²⁰ ἄραφος, seamless, not sewed.

ἄνωθεν¹ ὑφαντός² δι' ὅλου. Εἶπον οὖν πρὸς ἀλλήλους, Μὴ ²⁴
 σχίσωμεν³ αὐτόν, ἀλλὰ λάχωμεν⁴ περὶ αὐτοῦ, τίνος ἔσται· ἵνα ἡ
 γραφή πληρωθῇ ἣ λέγουσα, Διεμερίσαντο⁵ τὰ ἱμάτιά μου
 ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμόν⁶ μου ἔβαλον κλῆρον.⁷ Οἱ μὲν οὖν
 στρατιῶται⁸ ταῦτα ἐποίησαν. Εἰσθήκεισαν δὲ παρὰ τῷ σταυρῷ⁹ ²⁵
 τοῦ Ἰησοῦ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, καὶ ἡ ἀδελφή¹⁰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ,
 Μαρία ἡ τοῦ Κλωπᾶ,¹¹ καὶ Μαρία ἡ Μαγδαληνή.¹² Ἰησοῦς οὖν ²⁶
 ἰδὼν τὴν μητέρα, καὶ τὸν μαθητὴν παρεστῶτα¹³ ὃν ἠγάπα, λέγει
 τῇ μητρὶ αὐτοῦ, Γύναι, ἰδοὺ ὁ υἱός σου. Εἶτα¹⁴ λέγει τῷ μαθητῇ, ²⁷
 Ἴδοὺ ἡ μήτηρ σου. Καὶ ἀπ' ἐκείνης τῆς ὥρας ἔλαβεν ὁ μαθητὴς
 αὐτὴν εἰς τὰ ἴδια.

Μετὰ τοῦτο ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς ὅτι πάντα ἤδη τετέλεσται,¹⁵ ἵνα ²⁸
 τελειωθῇ¹⁶ ἡ γραφή, λέγει, Διψῶ.¹⁷ Σκεῦος¹⁸ οὖν ἔκειτο¹⁹ ὄξους²⁰ ²⁹
 μεστόν·²¹ οἱ δέ, πλήσαντες²² σπόγγον²³ ὄξους,²⁰ καὶ ὑσώπω²⁴
 περιθέντες,²⁵ προσήνεγκαν²⁶ αὐτοῦ τῷ στόματι. Ὅτε οὖν ἔλαβεν ³⁰
 τὸ ὄξος²⁰ ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν, Τετέλεσται·¹⁵ καὶ κλίνας²⁷ τὴν κεφαλὴν,
 παρέδωκεν τὸ πνεῦμα.

¹ ἄνωθεν, from above, again. ² ὑφαντός, woven. ³ σχίζω, split, separate. ⁴ λαγχάνω, chose by lot, receive. ⁵ διαμερίζω, divide, distribute. ⁶ ἱματισμός, οὐ, ὁ, clothing. ⁷ κλῆρος, οὐ, ὁ, lot, portion. ⁸ στρατιώτης, οὐ, ὁ, soldier. ⁹ σταυρός, οὐ, ὁ, cross. ¹⁰ ἀδελφή, ἥς, ἡ, sister. ¹¹ Κλωπᾶς, ᾱ, ὁ, Clopas. ¹² Μαγδαληνή, ἥς, ἡ, woman of Magdala, Magdalene. ¹³ παρίστημι, be present, stand by. ¹⁴ εἶτα, then, thereafter. ¹⁵ τελέω, finish, fulfill. ¹⁶ τελειόω, fill, fulfill. ¹⁷ διψάω, thirst, thirst for. ¹⁸ σκεῦος, οὐς, τό, vessel, goods (plural). ¹⁹ κείμαι, lie, be laid. ²⁰ ὄξος, οὐς, τό, sour wine, vinegar. ²¹ μεστός, full. ²² πλήθω, fill. ²³ σπόγγος, οὐ, ὁ, sponge. ²⁴ ὕσσωπος, οὐ, ὁ, hyssop. ²⁵ περιτίθηναι, place around, put around. ²⁶ προσφέρω, bring to, offer. ²⁷ κλίνω, cause to bend, bow.

Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι, ἵνα μὴ μείνῃ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ¹ τὰ σώματα ἐν τῷ 31
 σαββάτῳ, ἐπεὶ² Παρασκευῇ³ ἦν – ἦν γὰρ μεγάλη ἡ ἡμέρα
 ἐκείνου τοῦ σαββάτου – ἠρώτησαν τὸν Πιλάτον ἵνα κατεαγῶσιν
 αὐτῶν τὰ σκέλη,⁵ καὶ ἀρθῶσιν. Ἦλθον οὖν οἱ στρατιῶται,⁶ καὶ 32
 τοῦ μὲν πρώτου κατέαξαν⁴ τὰ σκέλη⁵ καὶ τοῦ ἄλλου τοῦ
 συσταυρωθέντος⁷ αὐτῶ: ἐπὶ δὲ τὸν Ἰησοῦν ἐλθόντες, ὡς εἶδον 33
 αὐτὸν ἤδη τεθνηκότα,⁸ οὐ κατέαξαν⁴ αὐτοῦ τὰ σκέλη: ⁵ ἀλλ' εἰς 34
 τῶν στρατιωτῶν⁶ λόγχῃ⁹ αὐτοῦ τὴν πλευρὰν¹⁰ ἔνυξεν,¹¹ καὶ
 εὐθέως ἐξῆλθεν αἷμα καὶ ὕδωρ. Καὶ ὁ ἑωρακὼς μεμαρτύρηκεν, 35
 καὶ ἀληθινῇ¹² ἐστὶν αὐτοῦ ἡ μαρτυρία,¹³ καὶ οἶδεν ὅτι
 ἀληθῆ¹⁵ λέγει, ἵνα ὑμεῖς πιστεύσητε. Ἐγένετο γὰρ ταῦτα ἵνα ἡ 36
 γραφὴ πληρωθῇ, Ὅσοι¹⁶ οὐ συντριβήσεται¹⁷ ἀπ' αὐτοῦ. Καὶ 37
 πάλιν ἑτέρα γραφὴ λέγει, Ὅψονται εἰς ὃν ἐξεκέντησαν.¹⁸

Μετὰ ταῦτα ἠρώτησεν τὸν Πιλάτον Ἰωσήφ ὁ ἀπὸ Ἀριμαθαίας,¹⁹ 38
 ὢν μαθητὴς τοῦ Ἰησοῦ, κεκρυμμένος²⁰ δὲ διὰ τὸν φόβον²¹ τῶν
 Ἰουδαίων, ἵνα ἄρῃ τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ: καὶ ἐπέτρεψεν²² ὁ
 Πιλάτος. Ἦλθεν οὖν καὶ ἤρεν τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. Ἦλθεν δὲ 39
 καὶ Νικόδημος,²³ ὁ ἐλθὼν πρὸς τὸν Ἰησοῦν νυκτὸς τὸ πρῶτον,

¹ σταυρός, οὐ, ὁ, cross. ² ἐπεὶ, when, since. ³ παρασκευῇ, ἡς, ἡ, preparation. ⁴ κατὰγνυμι, break in pieces. ⁵ σκέλος, οὐς, τό, leg. ⁶ στρατιώτης, ου, ὁ, soldier. ⁷ συσταυρώω, crucify together with. ⁸ θνήσκω, die, am dying. ⁹ λόγχη, ης, ἡ, spear, lance. ¹⁰ πλευρά, ἁς, ἡ, side, side of the body. ¹¹ νύσσω, prick, pierce. ¹² ἀληθινός, true, genuine. ¹³ μαρτυρία, ας, ἡ, testimony, witness. ¹⁴ καὶ οὗτος, and he, and she. ¹⁵ ἀληθής, true, unconcealed. ¹⁶ ὅσος, τό, bone. ¹⁷ συντριβῶ, break in pieces, crush. ¹⁸ ἐκκεντέω, pierce, pierce through. ¹⁹ Ἀριμαθαία, ας, ἡ, Arimathea. ²⁰ κρύπτω, conceal, hide. ²¹ φόβος, ου, ὁ, fear, terror. ²² ἐπιτρέπω, permit, allow. ²³ Νικόδημος, ου, ὁ, Nicodemus.

φέρων μίγμα¹ σμύρνης² καὶ ἀλόης³ ὡς λίτρας⁴ ἑκατόν.⁵ Ἔλαβον 40
 οὖν τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἔδησαν⁶ αὐτὸ ἐν ὀθονίοις⁷ μετὰ τῶν
 ἁρωμάτων,⁸ καθὼς ἔθος⁹ ἐστὶν τοῖς Ἰουδαίοις ἐνταφιάζειν.¹⁰ Ἦν 41
 δὲ ἐν τῷ τόπῳ ὅπου ἐσταυρώθη¹¹ κήπος,¹² καὶ ἐν τῷ κήπῳ¹²
 μνημεῖον¹³ καινόν,¹⁴ ἐν ᾧ οὐδέπω¹⁵ οὐδεὶς ἐτέθη. Ἐκεῖ οὖν διὰ τὴν 42
 Παρασκευὴν¹⁶ τῶν Ἰουδαίων, ὅτι ἐγγὺς¹⁷ ἦν τὸ μνημεῖον,¹³
 ἔθηκαν τὸν Ἰησοῦν.

Τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ¹⁸ ἔρχεται πρωτῆ,¹⁹ 20
 σκοτίας²⁰ ἔτι οὔσης, εἰς τὸ μνημεῖον,¹³ καὶ βλέπει τὸν λίθον
 ἡρμένον ἐκ τοῦ μνημείου.¹³ Τρέχει²¹ οὖν καὶ ἔρχεται πρὸς 2
 Σίμωνα Πέτρον καὶ πρὸς τὸν ἄλλον μαθητὴν ὃν ἐφίλει²² ὁ
 Ἰησοῦς, καὶ λέγει αὐτοῖς, Ἦραν τὸν κύριον ἐκ τοῦ μνημείου,¹³
 καὶ οὐκ οἶδαμεν ποῦ²³ ἔθηκαν αὐτόν. Ἐξῆλθεν οὖν ὁ Πέτρος καὶ 3
 ὁ ἄλλος μαθητής, καὶ ἦρχοντο εἰς τὸ μνημεῖον.¹³ Ἔτρεχον²¹ δὲ οἱ 4
 δύο ὁμοῦ:²⁴ καὶ ὁ ἄλλος μαθητής προέδραμεν²⁵ τάχιον²⁶ τοῦ
 Πέτρου, καὶ ἦλθεν πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον,¹³ καὶ παρακύψας²⁷ 5
 βλέπει κείμενα²⁸ τὰ ὀθόνια,⁷ οὐ μέντοι²⁹ εἰσῆλθεν. Ἔρχεται οὖν 6

¹ μίγμα, τος, τό, mixture, compound. ² σμύρνα, ης, ἡ, myrrh (a costly perfume), Smyrna. ³ ἀλόη, ης, ἡ, aloes. ⁴ λίτρα, ας, ἡ, Roman pound. ⁵ ἑκατόν, hundred, 100. ⁶ δέω, bind, tie. ⁷ ὀθόνιον, ου, τό, piece of fine linen, linen bandage. ⁸ ἄρωμα, τος, τό, spice, perfume. ⁹ ἔθος, ους, τό, custom. ¹⁰ ἐνταφιάζειν, prepare for burial, bury. ¹¹ σταυρώω, crucify. ¹² κήπος, ου, ὁ, garden. ¹³ μνημεῖον, ου, τό, tomb, monument. ¹⁴ καινός, new, fresh. ¹⁵ οὐδέπω, not yet, still not. ¹⁶ παρασκευή, ης, ἡ, preparation. ¹⁷ ἐγγύς, near. ¹⁸ Μαγδαληνή, ης, ἡ, woman of Magdala, Magdalene. ¹⁹ πρωτῆ, early in the morning, at dawn. ²⁰ σκοτία, ας, ἡ, darkness. ²¹ τρέχω, run, exercise myself. ²² φιλέω, love, kiss. ²³ ποῦ, where?. ²⁴ ὁμοῦ, together. ²⁵ προτρέχω, run ahead, outrun. ²⁶ τάχιον, more swiftly. ²⁷ παρακύπτω, stoop to look, look. ²⁸ κείμεναι, lie, be laid. ²⁹ μέντοι, yet, however.

Σίμων Πέτρος ἀκολουθῶν αὐτῷ, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ μνημεῖον,¹
καὶ θεωρεῖ τὰ ὀθόνια² κείμενα,³ καὶ τὸ σουδάριον⁴ ὃ ἦν ἐπὶ τῆς 7
κεφαλῆς αὐτοῦ, οὐ μετὰ τῶν ὀθονίων² κείμενον,³ ἀλλὰ χωρὶς⁵
ἐντετυλιγμένον⁶ εἰς ἓνα τόπον. Τότε οὖν εἰσῆλθεν καὶ ὁ ἄλλος 8
μαθητῆς ὁ ἐλθὼν πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον,¹ καὶ εἶδεν, καὶ
ἐπίστευσεν: οὐδέπω⁷ γὰρ ᾔδεισαν τὴν γραφήν, ὅτι δεῖ αὐτὸν ἐκ 9
νεκρῶν ἀναστῆναι. Ἀπῆλθον οὖν πάλιν πρὸς ἑαυτοὺς οἱ μαθηταί. 10

Μαρία δὲ εἰστήκει πρὸς τὸ μνημεῖον¹ κλαίουσα⁸ ἔξω: ὡς οὖν 11
ἔκλαιεν,⁸ παρέκυψεν⁹ εἰς τὸ μνημεῖον,¹ καὶ θεωρεῖ δύο ἀγγέλους 12
ἐν λευκοῖς¹⁰ καθεζομένους,¹¹ ἓνα πρὸς τῇ κεφαλῇ, καὶ ἓνα πρὸς
τοῖς ποσίν, ὅπου ἔκειτο³ τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. Καὶ λέγουσιν αὐτῇ 13
ἐκεῖνοι, Γύναι, τί κλαίεις;⁸ Λέγει αὐτοῖς, ὅτι ἤρην τὸν κύριόν
μου, καὶ οὐκ οἶδα ποῦ¹² ἔθηκαν αὐτόν. Καὶ ταῦτα εἰποῦσα 14
ἐστράφη¹³ εἰς τὰ ὀπίσω,¹⁴ καὶ θεωρεῖ τὸν Ἰησοῦν ἐστῶτα, καὶ οὐκ
ᾔδει ὅτι Ἰησοῦς ἐστιν. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Γύναι, τί κλαίεις;⁸ 15
Τίνα ζητεῖς; Ἐκείνη, δοκοῦσα ὅτι ὁ κηπουρός¹⁵ ἐστιν, λέγει αὐτῷ,
Κύριε, εἰ σὺ ἐβάστασας¹⁶ αὐτόν, εἰπέ μοι ποῦ¹² ἔθηκας αὐτόν,

¹ μνημεῖον, ου, τό, tomb, monument. ² ὀθόνιον, ου, τό, piece of fine linen, linen bandage. ³ κείμεναι, lie, be laid. ⁴ σουδάριον, ου, τό, face cloth, handkerchief. ⁵ χωρὶς, separate, apart from (gen). ⁶ ἐντυλίσσω, wrap up, fold up. ⁷ οὐδέπω, not yet, still not. ⁸ κλαίω, weep, weep for. ⁹ παρακύπτω, stoop to look, look. ¹⁰ λευκός, white, bright. ¹¹ καθέζομαι, sit down, am sitting. ¹² ποῦ, where?. ¹³ στρέφω, turn, am converted. ¹⁴ ὀπίσω, behind, after (gen). ¹⁵ κηπουρός, οὔ, ὁ, gardener. ¹⁶ βαστάζω, bear, carry.

κἀγὼ αὐτὸν ἄρῶ. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Μαρία. Στραφεῖσα¹ 16
 ἐκείνη λέγει αὐτῷ, Ῥαββουνί² – ὃ λέγεται, Διδάσκαλε. Λέγει 17
 αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Μή μου ἅπτου,³ οὐπω⁴ γὰρ ἀναβέβηκα πρὸς τὸν
 πατέρα μου: πορεύου δὲ πρὸς τοὺς ἀδελφούς μου, καὶ εἰπὲ αὐτοῖς,
 Ἀναβαίνω πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ πατέρα ὑμῶν, καὶ θεόν μου
 καὶ θεὸν ὑμῶν. Ἔρχεται Μαρία ἡ Μαγδαληνῇ⁵ ἀπαγγέλλουσα⁶ 18
 τοῖς μαθηταῖς ὅτι ἐώρακεν τὸν κύριον, καὶ ταῦτα εἶπεν αὐτῇ.
 Οὔσης οὖν ὀψίας,⁷ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων, καὶ τῶν 19
 θυρῶν⁸ κεικλισμένων⁹ ὅπου ἦσαν οἱ μαθηταὶ συνηγμένοι, διὰ
 τὸν φόβον¹⁰ τῶν Ἰουδαίων, ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον,
 καὶ λέγει αὐτοῖς, Εἰρήνῃ ὑμῖν. Καὶ τοῦτο εἰπὼν ἔδειξεν¹¹ αὐτοῖς 20
 τὰς χεῖρας καὶ τὴν πλευρὰν¹² αὐτοῦ. Ἐχάρησαν οὖν οἱ μαθηταὶ
 ἰδόντες τὸν κύριον. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς πάλιν, Εἰρήνῃ 21
 ὑμῖν: καθὼς ἀπέσταλκέν με ὁ πατήρ, κἀγὼ πέμπω ὑμᾶς. Καὶ 22
 τοῦτο εἰπὼν ἐνεφύσησεν¹³ καὶ λέγει αὐτοῖς, Λάβετε πνεῦμα
 ἅγιον. Ἄν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς: ἂν τινων 23
 κρατῇτε,¹⁴ κεκράτηνται.¹⁴

¹ στρέφω, turn, am converted. ² ῥαββουνί, Rabboni, my master. ³ ἅπτομαι, touch or handle. ⁴ οὐπω, not yet. ⁵ Μαγδαληνή, ἡς, ἡ, woman of Magdala, Magdalene. ⁶ ἀπαγγέλλω, announce, report. ⁷ ὀψιος, late. ⁸ θύρα, ας, ἡ, door, gate. ⁹ κλείω, shut, shut up. ¹⁰ φόβος, ου, ὁ, fear, terror. ¹¹ δείκνυμι, show, point out. ¹² πλευρά, ας, ἡ, side, side of the body. ¹³ ἐμφυσάω, breathe on, breathe into. ¹⁴ κρατέω, grasp, lay hold of.

Θωμᾶς¹ δέ, εἷς ἐκ τῶν δώδεκα, ὁ λεγόμενος Δίδυμος,² οὐκ ἦν μετ' 24

αὐτῶν ὅτε ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς. Ἔλεγον οὖν αὐτῷ οἱ ἄλλοι μαθηταί, 25

Ἐωράκαμεν τὸν κύριον. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Ἐὰν μὴ ἴδω ἐν ταῖς

χερσὶν αὐτοῦ τὸν τύπον³ τῶν ἥλων,⁴ καὶ βάλω τὸν δάκτυλόν⁵

μου εἰς τὸν τύπον³ τῶν ἥλων,⁴ καὶ βάλω τὴν χεῖρά μου εἰς τὴν

πλευράν⁶ αὐτοῦ, οὐ μὴ πιστεύσω.

Καὶ μεθ' ἡμέρας ὀκτώ⁷ πάλιν ἦσαν ἔσω⁸ οἱ μαθηταί αὐτοῦ, καὶ 26

Θωμᾶς¹ μετ' αὐτῶν. Ἐρχεται ὁ Ἰησοῦς, τῶν θυρῶν⁹

κεκλεισμένων,¹⁰ καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον καὶ εἶπεν, Εἰρήνη ὑμῖν. 27

Εἶτα¹¹ λέγει τῷ Θωμᾶ,¹ Φέρε τὸν δάκτυλόν⁵ σου ὧδε, καὶ ἴδε τὰς

χεῖράς μου: καὶ φέρε τὴν χεῖρά σου, καὶ βάλε εἰς τὴν πλευράν⁶

μου: καὶ μὴ γίνου ἄπιστος,¹² ἀλλὰ πιστός. Καὶ ἀπεκρίθη Θωμᾶς,¹ 28

καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ὁ κύριός μου καὶ ὁ θεός μου. Λέγει αὐτῷ ὁ 29

Ἰησοῦς, Ὅτι ἐώρακάς με, πεπίστευκας; Μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες,

καὶ πιστεύσαντες.

Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα σημεῖα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς ἐνώπιον τῶν 30

μαθητῶν αὐτοῦ, ἃ οὐκ ἔστιν γεγραμμένα ἐν τῷ βιβλίῳ¹³ τούτῳ. 31

Ταῦτα δὲ γέγραπται, ἵνα πιστεύσητε ὅτι Ἰησοῦς ἐστιν ὁ χριστός

¹ Θωμᾶς, ἄ, ὁ, Thomas. ² Δίδυμος, ου, ὁ, Didymus, Twin. ³ τύπος, ου, ὁ, mark, example. ⁴ ἥλος, ου, ὁ, nail. ⁵ δάκτυλος, ου, ὁ, finger. ⁶ πλευρά, ἄς, ἡ, side, side of the body. ⁷ ὀκτώ, eight, 8. ⁸ ἔσω, within, inside. ⁹ θύρα, ἄς, ἡ, door, gate. ¹⁰ κλείω, shut, shut up. ¹¹ εἶτα, then, thereafter. ¹² ἄπιστος, unbelieving, faithless. ¹³ βιβλίον, ου, τό, book, scroll.

ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, καὶ ἵνα πιστεύοντες ζώῃν ἔχητε ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ.

Μετὰ ταῦτα ἐφανερώσεν¹ ἑαυτὸν πάλιν ὁ Ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς ἐπὶ **21**

τῆς θαλάσσης τῆς Τιβεριάδος·² ἐφανερώσεν¹ δὲ οὕτως. Ἦσαν **2**

ὁμοῦ³ Σίμων Πέτρος, καὶ Θωμᾶς⁴ ὁ λεγόμενος Δίδυμος,⁵ καὶ

Ναθαναήλ⁶ ὁ ἀπὸ Κανᾶ⁷ τῆς Γαλιλαίας, καὶ οἱ τοῦ Ζεβεδαίου,⁸

καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο. Λέγει αὐτοῖς Σίμων **3**

Πέτρος, Ὑπάγω ἀλιεύειν.⁹ Λέγουσιν αὐτῷ, Ἐρχόμεθα καὶ ἡμεῖς

σὺν σοί. Ἐξῆλθον καὶ ἐνέβησαν¹⁰ εἰς τὸ πλοῖον εὐθύς, καὶ ἐν

ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ ἐπίασαν¹¹ οὐδέν. Πρωῖας¹² δὲ ἤδη γενομένης **4**

ἔστι ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸν αἰγιαλόν·¹³ οὐ μέντοι¹⁴ ἤδεισαν οἱ μαθηταὶ

ὅτι Ἰησοῦς ἐστίν. Λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Παιδιά, μή τι **5**

προσφάγιον¹⁵ ἔχετε; Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ, Οὔ. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, **6**

Βάλετε εἰς τὰ δεξιὰ μέρη¹⁶ τοῦ πλοίου τὸ δίκτυον,¹⁷ καὶ εὐρήσετε.

Ἔβαλον οὖν, καὶ οὐκέτι¹⁸ αὐτὸ ἐλκύσαι¹⁹ ἴσχυσαν²⁰ ἀπὸ τοῦ

πλήθους²¹ τῶν ἰχθύων.²² Λέγει οὖν ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος ὃν ἠγάπα ὁ **7**

Ἰησοῦς τῷ Πέτρῳ, Ὁ κύριός ἐστιν. Σίμων οὖν Πέτρος, ἀκούσας

ὅτι ὁ κύριός ἐστιν, τὸν ἐπενδύτην²³ διεζώσατο²⁴ – ἦν γὰρ γυμνός

¹ φανερώω, reveal, manifest. ² Τιβεριάς, ἄδος, ἢ, Tiberias. ³ ὁμοῦ, together. ⁴ Θωμᾶς, ἄ, ὁ, Thomas. ⁵ Δίδυμος, ου, ὁ, Didymus, Twin. ⁶ Ναθαναήλ, ὁ, Nathanael. ⁷ Κανᾶ, ἢ, Cana. ⁸ Ζεβεδαῖος, ου, ὁ, Zebedee. ⁹ ἀλιεύω, fish. ¹⁰ ἐμβαινῶ, embark. ¹¹ πιάζω, take, lay hold of. ¹² πρωῖα, ας, ἢ, early morning. ¹³ αἰγιαλός, οὔ, ὁ, seashore, beach. ¹⁴ μέντοι, yet, however. ¹⁵ προσφάγιον, ου, τό, fish (to eat). ¹⁶ μέρος, ους, τό, part, portion. ¹⁷ δίκτυον, ου, τό, net, fishing net. ¹⁸ οὐκέτι, no longer, no more. ¹⁹ ἐλκύω, drag, draw. ²⁰ ἰσχύω, be strong, able. ²¹ πλήθος, ους, τό, multitude. ²² ἰχθύς, ὅς, ὁ, fish. ²³ ἐπενδύτης, ου, ὁ, outer garment, coat. ²⁴ διαζώννυμι, gird about, put on. ²⁵ γυμνός, naked, wearing only under-garments.

– καὶ ἔβαλεν ἑαυτὸν εἰς τὴν θάλασσαν. Οἱ δὲ ἄλλοι μαθηταὶ τῷ 8

πλοιαρίῳ¹ ἦλθον – οὐ γὰρ ἦσαν μακρὰν² ἀπὸ τῆς γῆς, ἀλλ’ ὥς

ἀπὸ πηγῶν³ διακοσίων⁴ – σύροντες⁵ τὸ δίκτυον⁶ τῶν ἰχθύων.⁷ Ὡς 9

οὗν ἀπέβησαν⁸ εἰς τὴν γῆν, βλέπουσιν ἀνθρακιὰν⁹ κειμένην¹⁰ καὶ

ὀψάριον¹¹ ἐπικείμενον,¹² καὶ ἄρτον. Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, 10

Ἐνέγκατε ἀπὸ τῶν ὀψαρίων¹¹ ὧν ἐπιάσατε¹³ νῦν. Ἀνέβη Σίμων 11

Πέτρος, καὶ εἴλκυσεν¹⁴ τὸ δίκτυον⁶ ἐπὶ τῆς γῆς, μεστὸν¹⁵ ἰχθύων⁷

μεγάλων ἑκατὸν¹⁶ πενήκοντα¹⁷ τριῶν· καὶ τοσούτων¹⁸ ὄντων,

οὐκ ἐσχίσθη¹⁹ τὸ δίκτυον.⁶ Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Δεῦτε²⁰ 12

ἀριστήσατε.²¹ Οὐδεὶς δὲ ἐτόλμα²² τῶν μαθητῶν ἐξετάσαι²³ αὐτόν,

Σὺ τίς εἶ; εἰδότες ὅτι ὁ κύριός ἐστιν. Ἐρχεται οὗν ὁ Ἰησοῦς, καὶ 13

λαμβάνει τὸν ἄρτον, καὶ δίδωσιν αὐτοῖς, καὶ τὸ ὀψάριον¹¹ ὁμοίως.

Τοῦτο ἤδη τρίτον ἐφανερώθη²⁵ ὁ Ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, 14

ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν.

Ὅτε οὗν ἡρίστησαν,²¹ λέγει τῷ Σίμωνι Πέτρῳ ὁ Ἰησοῦς, Σίμων 15

Ἰωνᾶ,²⁶ ἀγαπᾷς με πλεῖον τούτων; Λέγει αὐτῷ, Ναὶ²⁷ κύριε: σὺ

οἶδας ὅτι φιλῶ²⁸ σε. Λέγει αὐτῷ, Βόσκει²⁹ τὰ ἀρνία³⁰ μου. Λέγει 16

αὐτῷ πάλιν δεύτερον,³¹ Σίμων Ἰωνᾶ,²⁶ ἀγαπᾷς με; Λέγει αὐτῷ,

¹ πλοιαρίον, ου, τό, small boat, little boat. ² μακράν, far away. ³ πήχυς, εως, ό, cubit. ⁴ διακοσιοι, two hundred, 200. ⁵ σύρω, draw, drag. ⁶ δίκτυον, ου, τό, net, fishing net. ⁷ ἰχθύς, ύος, ό, fish. ⁸ ἀποβαίνω, get out, go away. ⁹ ἀνθρακιά, ᾱς, ή, charcoal fire, heap of burning coals. ¹⁰ κείμεναι, lie, be laid. ¹¹ ὀψάριον, ου, τό, fish, little fish. ¹² ἐπικείμεναι, lie on, lie upon. ¹³ πιάζω, take, lay hold of. ¹⁴ ἐλκύω, drag, draw. ¹⁵ μεστός, full. ¹⁶ ἑκατόν, hundred, 100. ¹⁷ πενήκοντα, fifty, 50. ¹⁸ τοσούτος, so great, so much. ¹⁹ σχίζω, split, separate. ²⁰ δεῦτε, come!. ²¹ ἀριστάω, have breakfast, eat a meal. ²² τόλμα, dare, endure. ²³ ἐξετάζω, scrutinize, examine. ²⁴ ὁμοίως, likewise, in like manner. ²⁵ φανερόω, reveal, manifest. ²⁶ Ἰωνᾶς, ᾱ, ό, Jonah. ²⁷ ναί, yes, truly. ²⁸ φιλέω, love, kiss. ²⁹ βόσκω, feed. ³⁰ ἀρνίον, ου, τό, lamb, sheep. ³¹ δεύτερος, second.

Ναὶ¹ κύριε: σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ² σε. Λέγει αὐτῷ, Ποίμαινέ³ τὰ πρόβατά⁴ μου. Λέγει αὐτῷ τὸ τρίτον, Σίμων Ἰωνᾶ,⁵ φιλεῖς² με; 17
 Ἐλυπήθη⁶ ὁ Πέτρος ὅτι εἶπεν αὐτῷ τὸ τρίτον, Φιλεῖς² με; Καὶ εἶπεν αὐτῷ, Κύριε, σὺ πάντα οἶδας: σὺ γινώσκεις ὅτι φιλῶ² σε. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Βόσκει⁷ τὰ πρόβατά⁴ μου. Ἀμὴν ἀμὴν 18
 λέγω σοι, ὅτε ἦς νεώτερος,⁸ ἐζώννυες⁹ σεαυτόν,¹⁰ καὶ περιεπάτεις ὅπου ἤθελες: ὅταν δὲ γηράσῃς,¹¹ ἐκτενεῖς¹² τὰς χεῖράς σου, καὶ ἄλλος σε ζώσει,⁹ καὶ οἴσει ὅπου οὐ θέλεις. Τοῦτο δὲ εἶπεν, 19
 σημαίνων¹³ ποίω¹⁴ θανάτῳ δοξάσει τὸν θεόν. Καὶ τοῦτο εἰπὼν λέγει αὐτῷ, Ἀκολούθει μοι. Ἐπιστραφεὶς¹⁵ δὲ ὁ Πέτρος βλέπει 20
 τὸν μαθητὴν ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς ἀκολουθοῦντα, ὃς καὶ ἀνέπεσεν ἐν τῷ δείπνῳ¹⁷ ἐπὶ τὸ στήθος¹⁸ αὐτοῦ καὶ εἶπεν, Κύριε, τίς ἐστίν ὁ παραδιδούς σε; Τοῦτον ἰδὼν ὁ Πέτρος λέγει τῷ Ἰησοῦ, Κύριε, 21
 οὗτος δὲ τί; Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως 22
 ἔρχομαι, τί πρὸς σε; Σὺ ἀκολούθει μοι. Ἐξηλθεν οὖν ὁ λόγος 23
 οὗτος εἰς τοὺς ἀδελφούς, ὅτι ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος οὐκ ἀποθνήσκει: καὶ οὐκ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ὅτι οὐκ ἀποθνήσκει: ἀλλ', Ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς σε;

¹ναί, yes, truly. ²φιλέω, love, kiss. ³ποιμαίνω, shepherd, rule. ⁴πρόβατον, ου, τό, sheep. ⁵Ἰωνᾶς, ᾱ, ὁ, Jonah. ⁶λυπέω, grieve, pain. ⁷βόσκω, feed. ⁸νέος, new, young. ⁹ζώννυμι, gird. ¹⁰σεαυτοῦ, yourself, of you. ¹¹γηράσκω, grow old, become old. ¹²ἐκτείνω, stretch forth, stretch out. ¹³σημαίνω, indicate, signify. ¹⁴ποῖός, what sort of? what? of what sort. ¹⁵ἐπιστρέφω, turn to, return. ¹⁶ἀνατίπτω, recline, lie down. ¹⁷δείπνον, ου, τό, supper, dinner. ¹⁸στήθος, ους, τό, breast, chest.

Οὗτός ἐστιν ὁ μαθητὴς ὁ μαρτυρῶν περὶ τούτων, καὶ γράψας 24

ταῦτα: καὶ οἶδαμεν ὅτι ἀληθὴς¹ ἐστιν ἡ μαρτυρία² αὐτοῦ.

Ἔστιν δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ ὅσα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἅτινα ἐὰν 25

γράφηται καθ' ἓν, οὐδὲ αὐτὸν οἶμαι³ τὸν κόσμον χωρῆσαι⁴ τὰ

γραφόμενα βιβλία.⁵ Ἀμήν.

¹ ἀληθής, true, unconcealed. ² μαρτυρία, ας, ἡ, testimony, witness. ³ οἶμαι, think, suppose. ⁴ χωρέω, make room for, hold. ⁵ βιβλίον, οὐ, τό, book, scroll.